

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Praecepta Pars ...

In II. III. IV. Præceptum De Juramentis, Votis, Observatione Festorum, & Jejuniorum, ac obligatione Pietatis & Observantiæ erga Majores: Charitate & Misericordia erga proximum. Pars III.

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Caput I. De Juramentis, & Perjuriis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-60022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-60022)

CAPUT I.

De Juramentis, & Perjuriis.

SECTIO I.

Juramentum quid, & quotuplex?

SUMMARIUM.

1. Juramenti definitio.
2. Essentialiter tria requirit I. ut fiat per Deum verum tantum:
3. II. cum voluntate invocandi Deum in testem:
4. III. petitione testimonii divini.
5. Juramenta explicita quae?
6. Eorum formulae ambiguae, praesertim Germanis usitatae.
7. Juramenta implicita, &c.
8. Quae eorum formulae ambiguae, Germanis usitatissimae?
9. In quobis juramento, per quaecunque verba expresso, in foro conscientiae semper attendenda est intentio jurantis.
10. Juramentum assertorium quid?
11. Quid, & quotuplex juramentum promissorium?
12. Quae dicantur juramenta simplicia, &
13. Quae execratoria.
14. Item quae dicantur juramenta solemnia: &
15. Quae judicialia.
16. Juramentum suppletorium aliud necessarium, aliud voluntarium.

Juramentum rectè definitur: *Invocatio Divini Nominis in testimonium veritatis*: adeoque tria essentialiter requirit: *ut fiat per Deum verum tantum, cum vera voluntate invocandi Deum in Testem, & petitione testimonii Divini.* Certum apud omnes. Explico breviter.

Invocatio Divini Nominis.

Definitio tradita à D. Aug. *Lib. de Serm. Domini in monte c. 17.* optimè explicata à D. Th. 2. 2. q. 89. a. 1. ab omnibus recepta. Unde dictum est juramentum à *jure*, quòd scilicet id, quod juramento & testimonio ipsius Dei invocato asseritur, vel promittitur, omni Jure pro vero, aut instar firmissimi juris, vel decreti haberi debeat; quare & jusjurandum dici solet. De quo Cicero lib. 3. de officiis ait: *Nullum vinculum ad stringendam fidem jurejurando arctius Majores esse voluerunt*, Etiam vocatur Sacramentum, quòd sit sacra quædam, & religiola affirmatio, vel testimonium ipsius Dei, vel sacræ rei. Unde explicatiùs ex Covar. & Azario definit Filliuc. hic tract. 2 §. 6. 2. *Juramentum est affirmatio, vel negatio rei sacræ attestazione firmata ad fidem faciendam, vel promissionem firmandam: per rem sacram scilicet intelligendo & ipsum Deum, & alias res Deo sacræ, vel quatenus in eis relucet Deus, seu quatenus sunt aliquid Dei, ut mox patebit ampliùs. Nunc conditiones requisitæ explicandæ sunt.*

§. II.

Per Deum verum tantum.

AD veram essentialem rationem juramenti ante omnia requiritur, ut fiat per Deum verum tantum, directè scilicet, vel indirectè, cum sit invocatio Divini Testimonii, idque indicatur Deut. 6. *Dominum Deum tuum timebis, & illi soli servies, ac*
per

Sect. 1. Quid, & quotuplex sit Juramentum. 9

per nomen illius jurabis. Ratio est: quia juramentum inventum est ad confirmandam veritatem, quatenus fieri potest testimonio firmissimo & infallibili: atqui solius Dei testimonium potest esse, & est firmissimum & infallibile: ergo, &c. Cum enim omnis juramenti finis & effectus sit confirmatio rei dubiæ & controversæ, teste Apostolo Hebr. 6. *Omnis controversiæ finis, ad confirmationem, est juramentum;* actiones verò, & pacta hominum sæpè sint incertæ veritatis, nec per necessariam rationem probari possint, ideò necesse fuit recurrere ad testes. Humanum porrò testimonium, cum non sit simpliciter sufficiens ad indubitatum, certamque confirmationem, tum defectu cognitionis, quia decipi & falli homines possunt; tum defectu fidelitatis, & veritatis, quia mentiri & fallere possunt: Quare necessarium fuit, & est, ad certam & indubitatum confirmationem rei dubiæ, vel controversæ recurrere ad testimonium ipsius Dei, qui nec falli potest; cum nihil eum lateat, ut rectè discurret *D. Th. cit.* Quare blasphemum, & idololatricum omnino est jurare, aut apertè per falsos Deos, utpotè per Jovem, Mahometem, &c. aut per ullam creaturam absolute, & absque relatione ad Deum. At quid si quis jurasset per hæc Sancta Evangelia, postea deprehendisset non esse librum Evangeliorum, sed fortè vanum, aut omnino ligneum. &c. Hunc verè jurasse; quia intendit per vera Evangelia jurare, ideoque Deum verum in testem invocare: & error ille tantum materialis fuit.

*Cum vera voluntate invocandi Deum
in Testem.*

3 **A**D veram essentialem rationem juramenti secundò requiritur animus, seu voluntas jurandi, seu verum Deum in Testem invocandi; non sufficit verba juramenti significantia solum materialiter exterius proferre, tunc enim, nisi doctrinæ, vel joci causâ, aut solum materialiter fiat, erit perjurium, seu juramentum fictum, quod etsi nullam ex virtute Religionis obligationem contineat, interdum tamen ratione scandali, vel damni inde causati, obligare potest: & sic jurans servare compellitur in foro externo, ubi judicatur secundum exteriora. E contra verò si animus & voluntas jurandi, verumq; Deum in Testem invocandi adsit absq; omni verborum, vel signorum expressione, jam coram Deo verum juramentum est, non secus ac votum sola mente conceptum, atqui in foro conscientiæ verè obligat, etsi in foro externo utique nulla de hoc possit dari actio. Communis DD. cum Sanch. cit. lib. 3. c. 1. n. 2. Laym. lib. 4. tract. 3. c. 1. Unde infertur, eum verè jurare, qui voluntatem & animum habens Deum invocandi in Testem, adhibet verba vel signa aliàs juramenti vim minime habentia, v. g. dicens: *in veritate sic est, hoc faciam*: vel si Christianus cum infideli coram lapide jurans, intentionem non ad lapidem, sed ad Deum referat: quem casum videtur velle D. Aug. serm. c. 28. 12. de verbis Apost. ut notant Sanch. Laym. supra cit.

Et petitione Testimonii Divini.

AD veram rationem juramenti tertio requiri- 4
 tur vera, formalis, vel virtualis petitio, vel in-
 vocatio Divini testimonii, non quidem absolute, &
 determinate, ut nimirum Deus veritate tui dicti ju-
 rati actuali aliquo signo hic statim contestetur; hoc
 enim esset peccatum tentationis Dei, nisi ex urgen-
 tissima causa vel speciali motione Spiritus Sancti
 fieret, exemplo nonnullorum etiam Sanctorum;
 sed indifferenter, ut nimirum testetur Deus, quo-
 modo & quando voluerit, saltem tunc, quando *illu-
 minabit abscondita tenebrarum, & manifestabit
 consilia cordium. 1. ad Cor. 4.* Non autem sufficit
 ad juramentum nuda assertio Divini testimonii, vel
 scientiae, v. g. *coram Deo hoc dico; Deus scit, me
 verum dicere; Deus videt ita esse; Deus mihi testis
 est:* per modum simplicis assertionis, ut sensus solum
 sit quod Deus sit cognitor eorum, quae dicuntur,
 non est juramentum: & si falsum dicatur, non erit
 perjurium, sed mendacium, & blasphemia contra
 Divinae scientiae infallibilitatem. *Communis cum
 Sanch. cit. c. 2. n. 21.* Quamvis hi modi loquen-
 di saepe etiam accipiantur per modum invocatio-
 nis, & juramenti. Caeterum potest ejusmodi invoca-
 tio Divini testimonii fieri verbo, nutu facto, men-
 te tantum: verbo, ut cum quis ore profert: *Jure
 per Deum.* Nutu: ut si tibi dicatur: *Juras per
 Deum?* & tu capite, vel alio modo annuas. Facto:
 ut si tibi offeratur juramentum per Crucem, librum
 Evangeliorum, sceptrum, &c. & tu illa tangas,

eo ipso, etsi nihil proferas verè jurare censeris; idèmq; evenit, si subscribas scripturæ juramenti formam continenti: tunc enim propria subscriptio ipsissimum est juramentum; at vix nisi in causis gravissimis in usu. *Mente: ut si quis intrà animum suum juret aliquid facere, vel ommittere, modo paulò antè suprà dicto §. 3. in fine.*

ASSERTIO II.

Juramenta variè dividuntur. 1. *In explicita, & implicita.* 2. *In assertoria, & promissoria.* 3. *In simplicia, & execratoria.* 4. *In simplicia, & solemnia: Judicialia, & extra judicialia.* Nimis certa, indiget solùm explicatione terminorum.

§. I.

Juramenta explicita

Dicuntur, quæ fiunt cum directâ & expressâ invocatione Dei, quando nimirum ad ipsum Deum Testem immediatè recurritur, quod quidem principaliter pendet ab intentione jurantis; deinde etiam ex formula jurandi dignoscitur. Expressæ formulæ jurandi citra controversiam sunt hæ, & similes: *Furo per Deum: Deum testem invoco: Deus mihi testis esto. In Deo, in Christo Jesu, &c. Rom. 9. Veritatem dico in Christo Jesu, &c.* Expressa etiam satis formula jurandi est, quoties veritas aliqua Fidei adducitur ad confirmandam veritatem nostri dicti illi comparatam: *Quam verè Deus vivit, Justus, Misericors, &c.* Et usitatissimum illud veterum: *vivit Dominus: & modò usitatum: So wahr Gott lebt: So wahr Gott im Himmel ist: So wahr Gott kein Land thut: So wenig Gott*

GOTT nicht lügen kan: So wahr **GOTT** Mensch worden zc. Ubi notandum, comparationem fieri inter veritatem Divinam & nostram, non quantitativè, comparando tantam quantitatem cum tanta, ut sensus esset, tantam esset veritatem & certitudinem nostri dicti, quanta est certitudo veritatis Divinæ, quod est falsissimum, & blasphemum foret; sed similitudinariè, & absolute solum comparando verum cum vero, ut sensus sit: sicut verum est Deum vivere, justum esse, &c. ita suo modo verum est, quod dico: unde tutior est modus dicendi: *vivit Deus, vel sicut vivit Deus, quam quam verè Deus vivit, &c.* Tales formulæ magis ambiguae jurandi explicandæ sunt.

I. Inprimis ambiguae sunt illæ formulæ jurandi supra positæ: *Coram Deo dico: Deus scit, vel videt, hoc verum esse: Deus mihi testis est, &c.* Quod si enim ejusmodi proferantur solum per modum enuntiationis, ut sensus sit, Deum nosse ea, quæ dicuntur, non erunt juramenta, ut jam supra dixi. Quod si tamen proferantur per modum invocationis Divinæ scientiæ, & testimonii, quod clarius patet, si proferantur in modo optativo, vel imperativo: *coram Deo dictum esto: Deus mihi testis esto: Deus sciat hoc.* vulgò: *Weiß Gott: Gott sey mein Zeug:* sine dubio erunt juramenta, & si malè fiant, perjuria. Verum in his inprimis spectanda est intentio proferentis, an ejusmodi dictis intenderit Deum invocare in testem: si hæc non contet, judicandum erit ex moribus proferentis; si enim raro, vel ferè nunquam jurare soleat; aut e contra sepe

& ordinariè, censetur respectivè jurare, vel non jurare talia proferendo: aut ex communi loquendi consuetudine. Et reverà prædicti modi per modum juramenti, & invocationis Divini testimonij communi consuetudine usurpantur etiam in S. Scriptura. 2. ad Timoth. 2. *Testificor coram Deo, & Christo Jesu.* Gal. 1. *Ecce coram Deo dico, quia non mentior* Rom. 1. *Testis est mihi Deus.* Et alibi. Audi D. Aug. serm. 28. de verb. Apost. *Quantum ad me pertinet, juro: sed quantum mihi videtur magna necessitate compulsus, & cum magno timore dico: coram Deo; aut testis est mihi Deus, aut scit Christus, sic esse in animo meo.* Undè prædictos modos absolutè inter juramenta ponunt D. Thom. 2. 2. q. 89. a. 1. ad 3. Azor. Navar. alii. Verùm alatum nostrum discrimen inter modum enuntiationis, & invocationis observandum esse, rectè docent, Cajetan. Sotus, Ledesma, Suar. Valent. Less. alii communiter cum Sanch. l. 3. c. 2. n. 30. Denique ipsum verbum *juro* absolutè prolatum, cum non exprimat per quem, vel quid juretur, juramentum non est nisi proferatur cum animo & voluntate Deum in test. m invocandi, aut ex circumstantiis ea intentio colligatur: ut si cui dicenti: *Jura mihi per Deum vivum;* respondeas: *juro,* optimè verè jurare censeris. Vide Tambur. lib. 3. Decal.

II. Jurare per vitam Dei, & Sanctorum absolutè blasphemum esse, multis allegatis docet Sanch. lib. 2. moral. c. 32. n. 25. Et sine dubio est, si sensus sit execrationis, ut nimirum Deus, vel Sanctus talis vitam perdat, vel amittat, *si hoc non ita sit:* neque salvat

salvat, si dicatur, sensum mediatum esse: quam chara Deo, vel Sanctis vita sua est, *tam verum est quod dico*: Hoc enim ipso supponit Deum, vel Sanctos posse amittere vitam suam, vel caput suum; quod ipsum blasphemum est. Contra tamen non esse blasphemum absolute cum aliis docet *Tamburin.* apud *Gob. cit. n. 489.* eò quòd (saltem semper) non sit ille sensus execratorius, sed invocatorius, similis illi, sine dubio legitimo juramento: *Vivit Deus, vivit Dominus.* Id est: *sicut verè Deus vivit, sic verum est, quod dico.* Quemadmodum etiã si jures per vitam patris tui, te aliquid facturum, eum sensum habes: sicut pater meus vivit, ejusque vita mihi chara est, seu eum vivere volo, & gaudeo, *ita certò hoc facere promitto.* Denique per Deum jurare secundum omnes licitum est, & cur non etiã per vitam DEI? aut quæ differentia inter hæc: *quàm verè Deus est: & quàm verè Deus vivit?*

III. Jurare per caput, cor, aliãve membra honesta Christi, B. Virginis, & Sanctorum: per vulnera: per Sanguinem Christi, per ubera B. Virginis per ejus Virginitatem, &c. Item per Sacramenta, alias res sacras, si reverenter fiat, & non in sensu execratorio (quòd scilicet illa pereant, vel non sint, nisi verum dicas) sed in sensu assertorio, & invocatorio in testimonium veritatis, ut modò supra, quod nimirum, quàm vera illa sunt, tam verum dicas, blasphemum & illicitum per se non est, ut contra alios, diversa sentientes, rectè docet *Sanch. cit. n. 29.* Sed dixi per membra honesta. Damnatissima enim, & diabolica est blasphemia jurare per inhonesta mem-

mem-

membra Christi, vel attributa B. Virginis, vel Sanctorum, more Itatorum & Gallorum, ut pudeat scribere. Item si quis per ejusmodi juret irrisorie, vel per modum spernentis, qua ratione illa gravissimè prohibentur utroque Jure. Canonico c. 10. 22. q. 1. *Si quis per capillum Dei, vel caput juraverit, vel alio modo blasphemiâ contra Deum usus fuerit, si in Ordine Ecclesiastico est, deponatur: si Laicus, anathematizetur.* Et Civili authenticâ, ut non luxurientur homines. Collat. 6. *Nemo juret per membra Dei, aut alio modo Deum blasphemet: His enim delictis & fames, & terremotus & pestilentia sunt: precipimus ergo tales comprehendere, atque ultimis subdissupliciis.* Hæc ibi: *Liceat modo exclamare: O tempora! O mores!*

IV. Denique quid sentiendum de illis jurandi formulis: *non credo Deum, abnego Deum, Deus est injustus, Deus non sit Deus, nisi hoc verum sit, vel nisi hoc fecero?* Sanch. eod. c. 32. n. 24. cum aliis absolutè eas censet blasphemias, eò quòd sensus videatur esse, quòd fides mea in Deum, aut de Justitia, aut existentia Dei dependeat à veritate hujus modè dicti, seu rei, prout ego assero, quòd utique blasphemum esset. Gobat *hic cas. 15. n. 485.* censet esse blasphemiam in ima tartara detrudendam. Contra tamen Salazar, aliique cum Tamb. cit. *ibid.* censent non esse blasphemias: Non est enim ille sensus allatus, sed potius iste: *Sicut est mihi certum ex Dei gratia, me non recessurum à Fide vera, ita certum est, quòd assero. Et sicut certum mihi est, Deum non posse esse injustum, aut non esse Deum, ita*

certi

certo statuo hoc facere; non ergò talis offert se ad negandam Fidem, si res non ita sit, sed potiùs certitudinem suæ fidei astrui hac ratione: *Nego Fidem, si non ita sit*, atqui per gratiam Dei certum habeo, me Fidem non negaturum: & hoc ergò certum esto.

§. II.

Juramenta implicita,

Seu cum indirectâ solùm invocatione Dei in te-
stem, sunt, cum juratur per creaturas, non quidem absolute secundùm se spectatas, sed respectivè & in Deum relatas, quatenùs nimirum in eis divinum Numem, divina Majestas, Potentia, Sapientia specialiter elucet, & verbo: quatenùs sunt aliquid Dei; sic enim jurando, & in testimonium invocando creaturas Dei, implicite, & indirectè ac virtualiter invocatur ipse Deus, ut manifestum est: Cujusmodi sunt juramenta. I. Per beatos Angelos, & Sanctos Dei, quatenùs Beati, gratiâ & gloriâ Deo uniti sunt, tanquam amici & domestici Dei, in quibus divina Majestas perfectissimè elucet, & sic vere juramentum erit ad virtutem Religionis pertinens. Quòd si quis juret per Angelos, Sanctos, B. Virginem absolute secundùm suam creatam perfectionem & excellentiam gratiæ & gloriæ, non referendo ad Deum; non esset verum juramentum virtutis Religionis, esset tamen sacra contestatio virtutis Dulciæ; neq; adducerentur illi ut infallibiles testes ex se, sed aliunde, nempe à Deo, quem

intuitivè vident, & in eo omnia ad se pertinential
 consequenter etiam obligatio orta ex tali juramen-
 to, & perjurium factum, non ad virtutem Religio-
 nis, sed Dulix pertineret, ut rectè notat Sanch. *cib.*
lib. 3. c. 2. n. 9. 2. Juramentum per quasvis res
 sacras Deo specialiter consecratas, ut per Crucem
 Christi, per Sacramenta, per sacram Scripturam,
 per Evangelia. *c. quoties cordis. 1. q. 7.* Quippè in
 quibus infallibilis Dei veritas nobis manifestata
 continetur. Item per sacras Reliquias, Sanctorum
 sepulchra tacta, quatenus ad ipsum Deum referuntur
 juxta paulò ante dicta. 3. Juramentum etiam
 per creaturas irracionales, specialiter tamen excel-
 lentes, & in quibus divinum Numè specialiter elu-
 ceat, vel resideat, ut per cælum, & terram, per Ele-
 menta Dei. Sicut juravit Moyses Deut. 3. & 4. *Testes*
invoco cælum & terram. Et Christus apud Matth.
 c. 5. prohibens supervacanea juramenta dicit: non
 jurandum per cælum, quia thronus Dei est; neque
 per terram, quia scabellum est pedum ejus: neque
 per Hierosolymam, quia est civitas magni Regis. Et
 Matth. 23. *Quicumque juraverit in templo, jurat*
in illo, & in eo, qui habitat in ipso. Et qui jurat in
 cælo, jurat in throno Dei, & in eo, qui sedet super
 eum, videlicet potentiam suam clariùs demonstran-
 do. Quòd si quis juret per creaturas ignobiles &
 viles in testimonium inductas, censebitur juramen-
 tum jocosum, seu illusorium: ut, *juro per has pa-*
leas, teste Navar. c. 12. n. 5. Nisi alia esset jurantis
 intentio, vel expressè addatur relatio ad Deum, ut
Juro per hunc ignem Dei: Quia sic Deus invocatur
 condi-

Sect. 1. Quid, & quoruplex sit Juramentum. 19

conditor ejus, ait Sylv. V. *juramentum* 1. q. 4. Sanch. *lib. 3. c. 2. n. 10.* 4. Juratur etiam per creaturas Dei per execrationes invocando scilicet Deum, ut judicium suum, vel vindictam in nos ipsos, vel alias creaturas ad nos pertinentes specialiter exercent, nisi verum sit, quod dicimus; ut *Deus me puniat, &c.* De his verò infra. Non ergo juramentum, sed blasphemia est, & idololatria jurare per ullas creaturas, absolutè tanquam infalibiles testes veritatis, & constituendo in eis finem juramenti; blasphemia quidem ex parte intellectus, perfectionem Deo propriam, scilicet infallibilem veritatem, tribuendo creaturæ, idololatria verò ex parte voluntatis, hoc ipso facto Divinum quendam cultum creaturæ deferendo: idque multò maximè verum est de juramentis per ipsos falsos deos, vel idola: atque hac ratione in Jure Canonico diversis locis etiam sub excommunicatione prohibetur fidelibus jurare per creaturas, nimirum (ut rectè explicant *Suar. Sanch. alii*: tanquam Deos more gentium. Unde tale juramentum ex virtute Religionis nullà prorsus obligationem parit per se loquendo, sed tantum per accidens ob erroneam conscientiam, quòd putent se jurare per aliquem verum Deum; quo errore deposito, cessabit obligatio juramenti ex virtute Religionis, etsi in ejusmodi patris juratis, alias honestis & licitis, possit manere obligatio justitiæ & veritatis, ut ex communi docent *Laym. Sanch. alii* contra Innoc. Abbt. & alios Canonistas *in c. Et si Christus, jurejurando*, ubi ajunt, etiam Christianum per falsos deos jurantem

juramento obligari : falsum est, nisi accedat conscientia erronea juris vel facti. Cæterum rursus hæc explicandæ sunt aliquot

Juramenti formula ambigua.

- 8 I. **Q**uid censendum de usitatissima Germanorum formula jurandi : *Auf mein Ahd / bey meinem Ahd /* quasi dicant : *per meum juramentum*, aut : *volo dictum meum juramentum esse*. Tractat solus, quem sciam, Germanus Doctor Laym. *Lib. 4. tract. 3. c. 2.* Et post ipsum Gobat *cit. cas. 15. n. 488.* atque ita resolvunt I. Ea verba esse sine dubio juramenta, si quis ea proferat animo & intentione per illa jurandi; quia ad verum juramentum, si animus & intentio jurandi adsit, sufficit solum verbum *juro* ut supra dictum : plus autem est dicere : *Auf mein Ahd.* II. Etiam sine dubio erit verum juramentum, quando ea verba exiguntur, & proferuntur in foro judiciali: ut quando Judex dicit : *Schwere / sag / oder gelobe an den Ahd /* id est : *jura, dicas, vel promittas juratus*; si alter annuat, & dicat, omninò censetur jurare : Quia hæc est Judicis intentio verum juramentum exigentis, juxta regulam traditam Sanch. *lib. 3. de juram. c. 2. n. 4.* III. Ea verba etiam in fulgari sermone extra Judicium, si deliberatè & seriò proferantur, plerumque juramentum continent, quia juxta aliam regulam traditam à Sanch. *cit. n. 1.* ad juramentum sufficit, velle usurpare verba eo sensu, quo communi aliorum jurantium con-

Sect. I. Quid, & quoruplex sit Juramentum. 21

confuetudine usurpari solent: atqui communis apud Germanos consuetudo est, maximè in iudiciis, ut illa formula verborum pro juramento usurpetur; ergò deliberatè & seriò ea proferens verè jurasse, & si falsò, pejurasse, præsumendus est, nisi de alis usurpantis intentione constet. Nam IV. Sensus eorum verborum: *Nuff mein Nhd / potest esse: tam certò esto dictum & promissum, ac si juratum sit*, adè ut non adsit intentio actu jurandi, sed habendi dictum, vel promissum instar juramenti, quo sensu etiam quandoque exigi solet: *Gelobe an an Nhd Statt / & tunc non est juramentum*; sicut secretum extra confessionem commissum, & acceptatum, instar sigilli sacramentalis, reipsà non fit sigillum sacramentale, ac proinde talia juramenta non inducunt obligationem Virtutis Religionis, sed solùm fidelitatis & iustitiæ. Ita ferè *Layman. cit.*

II. Formulæ jurandi per interpositionem fidei & honoris, non sunt juramentum, secundùm *communem DD. apud Sanch. contra Canonistas*. Ratio est: Quia hic non intelligitur Fides divina, per quam sine dubio verè juratur, sed intelligitur fides, vel fidelitas humana, quæ ex vi verborum vel loquendi consuetudine nec ad Deum refertur, nec invocationem divini testimonii continent, nisi talis esset proferentis expressa intentio, prout explicat *Cajet. cit. dicens: Qui enim dicit, per fidem meam hoc faciam, non de fide Theologica, sed morali loquitur, hoc est, fidelitate, & perinde est, ac si diceret: ita hoc faciam, sicut fidelis sum, aut haberi*

volo; se ipsum ergò offert in testem, non Deum; Sic
 Reges promittentes in fide regia non jurant, sed pro-
 priam excellentem dignitatem adferunt ad confir-
 mationem. Hæc Cajetanus. Similiter ergò nequ
 juramentum erit dicere per fidem suam cum quo-
 cunque addito excellentiæ humanæ; ut apud No-
 biles: bey unsern Adelichen Ehren und Treu. Apud
 milites: bey Cavaliers Glauben. Apud Magnates
 bey unsern Königlichen / Fürstlichen / Gräfl.
 Treuen; Quia licet ejusmodi juramenta non sint
 nec ex Virtute Religionis obligent, obligant tamen
 ex Virtute Fidelitatis, aut Justitiæ, & eo gravius, quia
 major excellentiæ fides interponitur; & quoad
 personam Principes, ac illustres in foro externo tantum
 quam juramenta accipiuntur. Idem dicendum de
 juramento in fide, vel per fidem boni Christiani
 Religiosi, Sacerdotis; Quia nec ibi intelligitur
 militer Fides divina Christiana, quam Christianus
 Religiosus, Sacerdos profitetur, sed fides moralis
 ac fidelitas, quæ maximè deceat Christianum, Re-
 ligiosum, Sacerdotem, ut cum aliis docet Sanctus
 cit. c. 2. n. 32. Idemque dicendum de omnibus simi-
 milibus per fidem jurandi formulis, sive per mo-
 dum attestationis; ut, quam verè sum honestus
 fidelis, nobilis, Christianus, Religiosus, Sacerdos
 &c. Sive per modum execrationis: ut, non sim ho-
 nestus, nobilis, Christianus, Sacerdos; sim, vel ha-
 bear perfidus, hæreticus, &c. Non enim est verè
 execratio, vel invocatio divini judicii ad hæc, se-
 est solum permissio: quasi dicatur: Habeas me per-
 ta

Sect. I. Quid, & quotuplex sit Juramentum. 23

tali, nisi verum sit, quod dico. Sicut non esset juramentum, si dicas alteri: Occide me, nasum, ambas aures detrunca, nisi verum dicam.

III. Formula jurandi per interpositionem Fidei Sacerdotalis, seu per fidem, dignitatem, consecrationem sacerdotalem, &c. magis ambigua est. Et siquidem per illa juretur ut ad Deum relata, quatenus scilicet ad Dei ministerium specialiter spectant, absque dubio erit verum juramentum; quòd si verò juretur per illa absolute, quatenus talem dignitatem creatam humanam constituunt, absolute dicendum, non esse vera juramenta cum Theologis: quin ipsum Jus Canonicum expressè à juramento distinguit, prohibens Episcopos & Presbyteros passim more laicorum jurare. *c. si quis Presbyter 2. q. 4. Laicus* (quo cum Presbyter controversiam habet) *per juramentum si necesse sit, se purget: Presbyter verò vice juramenti per sanctam consecrationem interrogetur: quia Sacerdotes ex levi causa jurare non debent. Manus enim, per quam Corpus & Sanguis Christi conficitur, juramento polluaturs absit.* Ubi expressè dicitur interrogationem per consecrationem non esse exactiorem juramenti propriè dicti: Est ergo exactio fidei præstandæ vel veritatis dicendæ. sicut Sacerdotem consecratum decet, *bey ihren Geistlichen Würden / und Ehren.* Nihilominus tamen utrinque vim aliquam Religionis, aut saltem majoris obligationis tribuit, quàm sit fidei merè humanæ, ut *c. ad aures de his, qua fiunt*, ubi decernitur, ut electio ob laicorum terrorem facta irrita censeatur, nisi juramento,

vel fide interposita confirmata sit. Vide *Layma*
cit.

IV. Formula illa jurandi : *In veritati sic est*, non
est juramentum, secundum *communem DD. cit.*
Est enim simplex assertio, seu protestatio hominis
vera loquentis, sicuti si dicas: Verè res ita se habe
uti narro. Aliud, & maximè juramentum esset,
vel expressè addarur, vel intelligatur veritas divina
ut in veritate Dei; in veritate Christi. Aut si ex con
scientia erronea aliquis ea verba, vel alia æquè ve
juramenta continere crederet. Similiter nec jur
mentum continet per se illa formula : *In conscie*
tia mea, per conscientiam meam, &c. si sensus
lum sit, hoc, quod dico, sentio in conscientia me
dictat mihi mea conscientia. *Sot. Ledesma, Le*
Sanch. cit. At verò jurare per animam, vel in ani
mam, vulgò: *Auf mein Seel/ bey meiner See*
vi verborum ordinariè est verum juramentum: at
enim juratur per modum attestationis per animam
quatenus est perfecta creatura Dei, in quâ specialissi
simè divinum Numen atque imago Sanctissimæ
Trinitatis elucet, & sic est verum juramentum cum
indirecta invocatione divini testimonii: aut juratur
per modum execrationis per animam, ut sensus sit
pereat anima mea, nisi verum sit, & sic iterum est
juramentum execratorium, & implicita invocatio
divini judicii in testimonium veritatis. Ita po
Baldum & alios Sanch. c. 32. n. 29. Jurare autem
animam, vel super animam specialem modum exec
erationis exprimit, nimirum: nisi hoc verum sit, si

super animam meam, anima mea Deo respondeat, satisfaciat, luat: & rursus est eadem ratio juramenti & invocationis divini iudicii in testimonium veritatis. In quibus tamen omnibus requiritur deliberatio, & voluntas jurandi juxta dicta à principio; his enim formulis passim utuntur homines ex mala consuetudine, joco, levitate mera loquacitate absque ulla cogitatione juramenti. Insuper quia in praxi sæpè difficile est discernere, an tales formulæ verum juramentum contineant, ipsæ formulæ cum innumeræ & diversissimæ sint, ideò pro Confessariis statuuntur utiliter aliquot universales & claræ

R E G U L Æ.

I. **P**ER quæcunque verba etiam expressum juramentum continentia juretur, in foro conscientie omninò semper attendenda est mens & intentio jurandi, ad dignoscendum, an verè juraverit, nec ne. Aut enim positivè quis intendit invocare Deum in testem, aut positivè noluit invocare Deum, aut negativè se habens, vel ignorans præscindit ab invocatione Dei. Si *primum*: certum semper est juramentum; Si *secundum*: certò non est juramentum in foro conscientie, sed tantum mendacium, si falsum sic asseruit. Si *tertium*: iterum non est juramentum: quia eò ipso Deus non invocatur, ut testis, alioquin semper jurarent, & sæpissimè perjurarent, qui ad singula ferè verba effutiunt illud suum: *Per Deum: per Sacramentum &c.* Unde Confessarius audiens pœnitentem falsò jurasse se accusantem, non statim pejurasse censere debet,

debet, sed interrogare, an intenderit Deum invocare in testem, & quidem falsitatis; & longè sapissimè deprehendet, non fuisse perjuriam, sed tantum mendacia ex materiâ suâ dijudicanda, aliquando officiosa, aliquando jocosa, & sic venialia; aliquando perniciofa in nocumentum tertii, eaque ex genere suo mortalia. Loquimur in foro conscientiae; nam in foro externo judicantur secundum allegata & probata.

II. Qui verba verum juramentum non significantia, v. g. *verè, in veritate, per fidem meam* &c. profert, attamen per illa intenderet verè jurare & verum juramentum facere, utique verum juramentum faciet in foro conscientiae, dummodò sciatur, quid sit jurare, nimirum ipsum Deum in testem sui dicti, vel promissi invocare, si enim ignorans intendat verè jurare, implicite saltem jam vult jurare, & defacto invocat Deum in testem, etsi id verba expressè non significant; at verò si talis nesciat, quid sit jurare, prout saepissimè nesciunt rudiores, rustici, pueri &c. non efficitur juramentum. Ratio manifesta est; quia essentia juramenti non potest consistere sine aliqua invocatione Divini Nominis in testem: Atqui hic nulla est invocatio Divini Nominis in testem; non ex vi verborum, ut supponitur; neque ex intentione proferentis qui enim ignorat, jurando invocari Deum in testem, quomodo potest velle Deum invocare: cum nihil sit volitum, nisi cognitum?

III. Qui jurat per creaturas; aut sistit in creaturis tanquam testibus infallibilibus; sic blasphemiam

nia est, non juramentum, ut dictum; aut sistit in creatura tanquam teste veritatis, sed fallibili, & sic testimonium tantum est, non Juramentum, quia sic nullo modo, nec implicite, invocatur Deus: aut non sistit in creatura, sed ulterius tendit in Deum, atque illas ut aliquid Dei, in quo majestas Dei specialiter elucet, in testes veritatis invocat; & jam verum juramentum est, ut ex prædictis constat. Ad hoc autem discernendum, alia traditur *Regula*.

IV. Quoties juratur per aliquam creaturam, quæ aliquam insignem habet dignitatem & excellentiam à Deo, & in qua peculiari quodam modo in nobis excitatur memoria Dei, vel attributorum ejus, tunc fit relatio ad Deum, adeoque verum est juramentum, secus si non ita. Vides jam hac regula universali regulari omnia exempla allata hoc toto §. Si enim jures per Evangelia, Sanctos, Tempia, Altaria &c. per coelos, elementa &c. verè juras. Secus, si jures per tuam barbam, anulum, equum &c. Similiter si Clericus habitu clericali indutus jurat per hunc habitum, juramentum est, quia specialiter fit relatio ad Deum, ejusque memoria excitatur; iecus, si laicus juret per suam vestem. Et sic de cæteris.

§. III.

Juramenta assertoria, & promissoria.

I. **J**uramentum *assertorium* est invocatio Divini Numinis ad faciendam fidem de veritate sui dicti, de actione præsentis, & præterita contingenti:

genti: quod dupliciter fit: primò de veritate ipsius actionis præsentis, vel præteritæ propriæ ipsius jurantis, ut juro me credere in Deum; juro me interfuisse Sacro: Secundò solum de notitia actionis præsentis vel præteritæ, ut dum quis jurat de actione alterius facta, ut, juro, quòd Petrus non occiderit Paulum, sensus est: juro me scire, vel certò credere non fecisse. Unde in judicio reus juramento se purgans, debet jurare de veritate ipsius actionis, scilicet tale crimen non commisisse, testes verò ad ejus innocentiam probandam producti (vel econtra ad ejus crimen demonstrandum) solum jurant de veritate suæ notitiæ, vel credulitatis, se nimirum nôsse, vel certò existimare, ipsum esse innocentem, vel econtra criminofum. Et hac ratione juramentum assertorium etiam extendit se ad actionem alterius futuram: v. g. juro Cæsarem in bellum profecturum, sensus est, se certam, vel probabilem notitiam habere de profectioe Cæsaris. Unde si præter jurantis intentionem profectio illa non sequatur, non erit perjurus, quia non juravit immediatè de veritate istius actionis, sed de sua credulitate, vel notitia, quam tunc verè habuit.

II II. Juramentum *promissorium* est invocatio Divini Nominis ad faciendam fidem de actione propriâ futura, ut, juro me Religionem ingressurum, non amplius lusurum &c. hoc juramentum promissorium semper includit etiam assertorium de veritate præsentis, se nimirum in præsentis verè habere voluntatem tale opus faciendi, & insuper re ipsa factu.

Eturum. Dupliciter talis Deum invocat : 1. Ut testem veritatis præsentis, se nimirum habere voluntatem tale opus faciendi. 2. Ut fidejussorem veritatis futuræ, quòd illud opus re ipsâ ab eo faciendum sit. Quare perjurium promissorium carens utraque veritate, duplo gravius est peccatum, quàm assertorium solùm, quantum est contra virtutem Religionis, ut notat Suar. *lib. 1. de jurament.* c. 8. Unde ulterius : si quis solùm intenderet jurare, se nunc habere voluntatem, seu propositum tale opus faciendi, hac v. g. formâ : Juro me nunc velle hoc facere, esset solùm juramentum assertorium præsentis propositi, ad cujus veritatem sufficeret veritas præsentis propositi, etiamsi illud posteà mutaret, prout etiam mutare liceret. Verùm id rariùs contingit, & vix præsumendum est in praxi, præsertim in confessionali, sic enim quodvis juramentum promissorium, ejusque obligatio facile eludi posset, dicendo, se solùm jurasse de præsentis voluntate, vel proposito aliquid faciendi, non autem re ipsâ facturum esse.

III. Duplex autem est juramentum promissorium : unum *absolutum*, simplex per se stans, quo quis absolute jurat, se aliquid facturum, vel omisurum, sine ulla promissione, vel pacto erga alterum : v. g. juro me Religionem ingressurum, talem pecuniam pauperibus daturum, non bibiturum vinum &c. Quo etiam spectant juramenta comminatoria, quibus alteri pœna commerita comminatur : non enim ibi fit promissio, vel pactum,

Etum, saltem non acceptatur; & hoc juramentum continet unam simplicem obligationem verum faciendi aliquando suum dictum, vel propositum ex virtute Religionis tantum, ob reverentiam scilicet Divini Nominis in testimonium invocati, juxta Præceptum Dei: *Non assumes &c. Levit. 19. Non perjurabis in Nomine meo, nec pollues Nomen Domini.* Nulla autem est hic annexa obligatio ex virtute Fidelitatis, & Justitiæ. Unde patet in juramentis separari posse obligationem ex virtute Religionis, & obligationem ex virtute Fidelitatis, & Justitiæ.

IV. *Alterum* est juramentum *confirmatorium* promissionis factæ alteri determinatè: Idque tripliciter. 1. Juramentum confirmatorium promissionis factæ ipsi Deo tantum, & dicitur *votum juratum*, & duplicem obligationem habet ex virtute Religionis unam ex vi promissionis factæ Deo, seu voti fideliter reddendi; alteram ex vi Divini Nominis in testimonium & confirmationem illius promissionis invocati, seu juramenti; consequenter talis juramenti prævaricatio duplicem quoque malitiã habet contra virtutem Religionis; unam infidelitatis erga Deum; alteram perjurii, & nominis Dei in vanum assumpti. 2. Juramentum confirmatorium promissionis factæ homini tantum, dicitur *pactum juratum*, & duplicem obligationem habet; unam ex virtute Religionis, ex vi juramenti, seu Divini Nominis in testimonium invocati; alteram ex virtute Fidelitatis & justitiæ erga alterum promissarium; quia promissio cadit in debitum, consequenter ejus prævaricatio duplicem similiter malitiam

con-

sect. 1. Quid, & quotuplex sit Juramentum. 31

continet, & perjurii contra Religionem, & infidelitatis, ac injustitiæ. 3. Juramentum confirmatorium promissionis factæ Deo, & homini determinatè simul, dicitur *votum cum pacto juratum*: ut, etiam quis cum juramento vovet, & promittit Deo se tali determinato pauperi id scienti & acceptanti talem eleemosynam daturum, alimenta præbiturum &c. & continet triplicem obligationem, duas ex virtute Religionis, scilicet ex vi voti, & juramenti, ut in primo casu; tertiam ex virtute Fidelitatis, & Justitiæ erga illum pauperem, ut in secundo casu: consequenter talis juramenti prævaricatio triplicem quoque continet malitiam oppositam infidelitatis, & perjurii erga Deum & infidelitatis, ac injustitiæ erga alterum pauperem. Ubi nota obiter infidelitatem, & injustitiam erga proximum censeri pro una moraliter malitia, etsi speculativè, & re ipsa distinctæ sint: infidelitas enim dicitur, quatenus promissum violat, injustitia autem, quatenus alteri debitum non reddit, ejusque jus lædit: quia utraq; necessariò, & inseparabiliter connexa est. Atque hæ divisiones in praxi valdè notandæ.

§. IV.

Juramenta simplicia, & execratoria.

Juramenta alia dicuntur simplicia, seu simpliciter contestatoria, quæ fiunt per simplicem Divini Nominis invocationem, vel contestationem in confirmationem rei assertæ, vel promissæ, prout fit in omnibus ferè hæctenùs allatis modis, & formulis. Alia dicuntur juramenta

Exc.

Execratoria.

ET sunt illa, quibus jurans ad fidem faciendam de re aliqua malum imprecatur sibi ipsi, aut aliis ad ipsum specialiter pertinentibus, vel dilecti à Deo, veritatis teste, & vindice falsitatis, per se, vel per creaturam inferendum, nisi verum sit, quod dicit. Differt à juramento simplici assertorio vel promissorio solum accidentaliter, & secundum amplius, ut scilicet per juramentum execratorium invocetur Deus, non tantum ut prima Veritas, & omnia veritatis testis infallibilis, sed etiam ut vindex falsitatis in ipso jurante, vel rebus suis, si falsum dicat vel fidem violet; potestque fieri triplici formula.

I. Expressè imprecando sibi malum ab ipso Deo: Deus me puniat, perdat, damnet, nunquam mihi Deus parcat, Deus in me partem non habeat, maledictus sim à Deo &c. olim usitatissima forma fuit: *Hac faciat mihi Deus, & hac addat;* modò in jure Canonico consueta forma est: *Ita me Deus adjuvet, & hac Sancta Evangelia* Subintelligitur execratio gravissima scilicet: Deus me non adjuvet, si falsum juro. Sic juravit apost. 2. Corinth. 2. *Testem Deum invoco in animam meam.* Aliæ vulgares formæ sunt obviæ.

II. Imprecando sibi malum inferendum à creatura, subintelligendo tamen, ac intendendo per missionem Dei vindicis: ut Diabolus me rapiat, mille partes laceret, fulmine peream, sacer ignis me invadat. Sic juravit David Psal. 7. *Si reddiderit retribuendum mihi mala, decidam meritò ab inimicis*

mitis meis inanis. Ubi eleganter D. Aug. *Jurare videtur per execrationem, quod est gravissimum jurisjurandi genus; cum homo dicit, si illud feci illud patiar.*

III. Imprecando sibi malum absolute, semper tamen intelligendo, ac intendendo permissionem DEI (quod si enim homo solum intendat permissionem suam, dicendo: v. g. suspendar, ambas manus abscinde, &c. si verum non dico, non esse juramentum, jam supra innuit) ut male peream, non bona morte, vel subitaneâ moriar, non dignè amplius communicem, non vivam usque in crastinum, non movear hinc, non hinc abibo vivus, ardeam in inferno, &c.

IV. Huc spectat modus jurandi, per vitam, per manus, per barbam suam, aut alterius ad ipsam specialiter pertinentis: v. g. Patris, Principis, Cæsaris, &c. sensus enim est execratorius, pereat vita, salus, anima mea, Parentis, Cæsaris, si hoc non ita fit. Sic juravit Joseph per salutem Pharaonis *Gen. 43*. Et olim Christiani per salutem Cæsaris jurare solebant: ut refert Tertulianus. Sic quoque juravit Apost. *2. Corinth. 1*. Eademque ratione Christus monuit *Matth. 5*. non temere jurandum per proprium caput dicens: *neque per caput tuum juraveris: quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum.* Universaliter denique juramento execratorio debet quis malum imprecari aut sibi ipsi juranti, aut personis, vel rebus ad ipsum specialiter pertinentibus, aut saltem valde dilectis, & talis mali capacibus. Non est ergo juramentum, sed ma-

ledictum jurando alteri ad se non pertinenti ma-
lum imprecari: ut si adversario dicas: Diabolus tu
rapiat, nisi verum dicam. Nec juramentum, sed
blasphemia est imprecari malum ipsi Deo, Angelis
vel Sanctis, qui talis mali incapaces sunt, ut supra
jam notatum est. Nec juramentum est, malum im-
precari dæmoni, quia non specialiter *noster*, sed
hostis & adversarius est. Deinde ipso juramento
execratorio imprecando nobis, vel aliis mala, im-
plicitè & consecutive intendimus nos, vel alios ho-
norare, ut intuenti patet.

Solemnia.

Juramenta iterum alia sunt simplicia, vel com-
munia, quæ fiunt formâ communi & placita ju-
randi; alia sunt juramenta solemnia, quæ fiunt for-
mâ aliquâ, & ritu solemnî ex præscripto juris. In
veteri lege fuere varii: manûs levatio, *Genes. 14.*
Transitus per duas partes divisæ victimæ Fere
34. Positio manûs sub femore exigentis juramen-
tum *Gen. 24. & 47.* ad significandum juramen-
tum fieri in fide Messia, qui in lumbis Patriarcha-
rum continebatur. Modò verò ritus jurandi so-
lemnes sunt in foro Ecclesiastico tactus Sacrosancti
Evangelii; & in causis gravissimis etiam Sacrosan-
ctæ Eucharistiæ cum forma consueta: *Sic me Deus*
adjuret. In foro verò civili ritus jurandi est: aut
tangere sceptrum, ut signum potestatis à Deo tra-
ditæ cum forma: *Ich gelobe an auf mein Ahd.*
Aut erectio priorum digitorum cum forma: *Ich*
schwere zu Gott ein Ahd. Et hinc DD. communiter
ter cum Silvelt. *verb. jurament. q. 1.* Triplex di-

Sect. I. Quid, & quotuplex sit Furamentum. 35

stinguunt juramentum: *verbale tantum, reale tantum, & mixtum ex utroque*

*Furamentum verbale tantum est, quod fit solum per verba divini Nominis contestationem significantia, de quibus latè §. I. Furamentum reale tantum, quod fit sola actione, vel ritu aliquo juramentum significante, v. g. ad alterius juramentum exigentis intentionem digitos elevando, Evangelium, vel Crucem tangendo; quâ ratione non solum muti necessario jurant, sed etiam alii verè jurare censentur. Furamentum mixtum, seu verbale, & reale simul, quod in jure vocatur corporale, est, quod præter verba etiam actionem corporalem juramentum exprimentem adhibet, ut in exemplis allatis. Requiritur autem præter verba juramentum sufficienter significantia ejusmodi actio corporalis, ut majori cum deliberatione, reverentiâ, & timore juramentum præstetur. Unde & obligatio juramenti sic præstiti crescit, & violatio multum aggravatur, majoremque pœnam meretur, uti notavit S. Aug. Ep. 154. dicens: *quantò id, per quod juratur, magis sanctum est, tantò magis est pœnale perjurium* Et S. Th. cit. 2. 2. q. 89. a. 3. ad 2. *Gravius est si quis juret solemniter per Evangelium quam si per Deum in communi sermone, tum propter scandalum, tum propter majorem deliberationem.**

Judicialia

Juramenta dicuntur, quæ in judiciis præstantur, & sunt triplicis generis. I. *Furamentum calumnia*, quod in principio litis alterutri parti Judex deferre debet, actori, ut juret, non calumniandi ani-

C a

mo

mo litem se movisse, sed existimando se bonam causam habere: reo verò, ut juret, quòd putet se bonam instantiã ad resistendum actori suo jus habere. *L. C. de jurejur. propter calumniam.* Ubi utrinque juratur assertoriè de credulitate & opinione sua tantum, non de ipsa actione controversa, quippè præsummum per Judicem excutienda. II. *Juramentum litem*: idque triplex. 1. Juramentum veritatis seu veræ æstimationis rei, quo scilicet juratur de veritate, vel valore rei amissæ, vel dolo alterius. 2. Juramentum affectionis, quo juratur de pretio rei amissæ per alterum, sibi valde charæ, vel utilitatis quoad suam privatam affectionem, se scilicet tantum æstimasse, tanti nulli daturum fuisse, &c. 3. Juramentum super interesse singulare, quo jurat quis de damno emergente, vel lucro cessante ex injusta detractione rei suæ per alterum causata. III. Tertium est *Juramentum litis decisivum*, quo deficiente sufficiente probatione, vel testimonio juratur de innocentia alterius partis, idque in causis criminalibus dicitur juramentum purgatorium: in causis autem civilibus vocatur juramentum suppletorium probationis: idque rursus duplex, necessarium, & voluntarium.

Necessaria & voluntaria.

16 **G**eneraliter necessarium est, quod à jure, vel superiore defertur, puta ad fidei professionem, ad subjectionem & obedientiam præstandam, vel in judicio ad criminis probationem, litis decisionem, &c. *Voluntarium* verò, quod in vel extra judicium sponte suscipitur; adeòq; minus obligans quam

quàm illud per se loquendo, cæteris paribus. Sed specialius: judiciale juramentum necessarium dicitur, quod in causa dubia ob inopiam plenæ probationis à judice deferretur, sive ex officio, sive ad instantiam partis; & dicitur necessarium, tum quia Judex quandoque deferre cogitur ex officio, cum aliter lis dirimi, & partes componi nequeunt; tum quia delatum recusari non potest absque justa causa, qualis est præcedens sufficiens probatio, ignorantia vel oblivio probabilis allegata. Hoc juramentum necessarium ad probandam innocentiam ordinariè Judex deferre debet reo, non actori, quia nimirum promptiora sunt jura ad absolvendum, quàm ad condemnandum; alioquin si actori passim permittatur jurare contra alterius innocentiam, grave esset periculum subversionis, cum homines callidi & malitiosi eadem facilitate, quâ calumniantur, etiam pejurare possent: nunquam autem ficeret utriq; parti deferre juramentum decisivum litis; tum quia una pars induceretur ad perjurium, & eo ipso, quo utraq; pars juraret, æquales manerent partes, & sic lis non decideretur. Juramentum judiciale *voluntarium* dicitur, quod in judicio, Judice nec deferente, nec approbante, fit, & sic delatum ab altera parte simpliciter recusari potest, æquè ac si fieret extra judicium; si tamen spontè suscipiatur, reo juramenti exceptionem, actori verò jurandi actionem tribuit, prout juribus allegatis videre potes apud Laym. cit. c. 5. Quòd si autem in judicio juramentum à parte parti deferatur Judice approbante, tunc fit quasi necessarium, & is, cui

delatum est, necessariò jurare debet, aut juramentum delatori referre, alioquin lis contra ipsum velut devictum decisa erit. Nam ut dicitur *L. 38. ff. de jurejur. manifesta turpitudinis & confessioni est, nolle jurare, nec jusjurandum referre.* Is autem dicitur juramentum deferre, qui primus alteri offert, ut juret: hic si nolit jurare, sed offerat adversario, qui prius obtulit, dicitur referre.

SECTIO II.

Juramenti validi conditiones, materia & obligatio.

SUMMARIUM.

27. *Juramentum promissorium ut sit validum & obligatorium, essentialiter, debet esse I. liberum perfectè, II. cum intentione DEUM invocandi, & se obligandi III. non item implendi. Unde*
28. *Juramentum ex errore vel dolo, sive antecedenti, sive concomitante, circa ipsam rei substantiam, invalidum est.*
29. *Secus si error, vel dolus solum sit circa qualitatem, sive circumstantiam accidentalem.*
30. *Juramentum quobis metu, etiam gravi & injusto, et tortum validum est, & obligatorium.*
31. *Juramentum etiam ob injuriam alterius factum obligatum.*
32. *Non tantum captivus ad tempus ex carcere sub juramento reversionis dimissus;*
33. *Sed probabilius etiam, qui Tyranno jurat redire in justum carcerem, cum praesens mortis periculo redire obligatur.*
34. *Juramentum ut valeat, debet esse de re honesta, & licita.*
35. *Unde materia juramenti DEO facti necessariò debet esse moraliter bona, majoris boni non impeditiva.*
36. *Idoque nullum est juramentum de re omninò indifferente, ut talia*

Secl. II. Juramenti validi conditiones &c. 39

34. Sicut etiam irrita sunt juramenta absoluta, vel solum DEO facta de re minus bona, actu excludente majus bonum; nisi rationabilis causa subsit.
35. Ea tamen juramenta si actu non excludant majus bonum, obligant quidem, tamen pro arbitrio jurantis mutari possunt in melius.
36. Juramentum semel irritum factum non convalescit.
37. Juramentum promissorium homini acceptanti, in utilitatem Ecclesie vel communitatis factum in quavis materia licita, etiam indifferenti, obligat.
39. Juramenta Parentum, Dominorum, ac Dominarum in filios, servos, & ancillas, &c. sapissime non sunt juramenta, nec obligant.
41. Sicut nec juramenta urbanitatis gratia facta, aut mercatorum, cumentium, & vendentium passim fieri consueverunt.
42. De juramentis non prepalandi aliquam specialem artem, distinguendum est.
43. Juramentum non ludendi, quando obliget, quando non?
44. Resolvuntur varia dubia
48. Juramentum promissorium de re illicita, vel actione prohibita lege aliqua sub culpa obligante, nullum est.
49. Que, vel quando leges aliquam actionem sub culpa prohibeant, vel infirment; ideoque
51. Universaliter juramentum contra leges aliquid prohibentes non valet, valet vero juramentum contra leges permittentes tantum.
52. Quando juramentum additum contractui irrito valeat, quando non?
54. Juramentum promissorium, etsi ex parte actus illicitè & peccaminosè factum, si tamen sit de re aliàs licita, valet. Unde
55. Resolvuntur varii casus.
59. Juramentum promissorium obligat sub mortali ex genere suo.
60. Cujuscunque juramenti obligatio unde, qua, & quotuplex;
61. Quando obligent in foro externo, quando non?

65. *Juramenti promissorii obligatio principalis ex virtute Religionis personalis, non transit ad haeredes, Bet autem obligatio ex virtute justitiae.*
66. *Resolvuntur varii casus.*
70. *Juramenta in dubio qbaliter interpretanda?*
71. *Exempla & casus varii.*
74. *Juramentum sortitur conditiones, & qualitates ad huc cui adicitur.*
76. *Juramenti promissorii conditiones subintellecte sunt si potuero.*
78. *II. Salvo jure, & auctoritate Superioris.*
79. *III. Si is, in cujus gratiam juratum est, voluerit acceptare: aut nisi remittat.*
81. *IV. Si res in eodem statu permanserit, seu notabiliter mutata non fuerit. &*
82. *V. Si alter quoque promissis steterit.*
83. *Casus.*

Iam supra patuit juramenti assertorii materia esse actionem praeteritam, vel praesentem propriam, aut alienae notitiam, seu credulitatem, ad eamque nullum alium valorem vel obligationem habet praeter veritatem: de qua late *Sett. seq.* juramenti autem promissorii materia est actio, vel commissio futura jurantis, idcoque valorem requirit, & obligationem inducit, ad quam varia requiruntur tam ex parte jurantis, quam ex parte materiae. Quoad requisita ex parte jurantis esto

ASSERTIO III.

Juramentum promissorium, ad hoc ut validum & obligatorium sit, essentialiter debet esse voluntarium, ac liberum perfecte cum intentione & Deum invocandi, & se se obligandi: non item implendi promissum, nisi solum, ut licitum sit. Omnes.

§. I.

§. I.

Essentialiter debet esse liberum perfecte &c.

I. Libertate nimirum perfectâ, qualis sufficeret 17

Ad peccatum mortale, cum enim juramenti obligatio gravissima sit, & sub mortali, consequens est, ad ejus valorem & obligationem requiri tantam deliberationem & libertatem, qualis sufficit, & requiritur ad peccatum mortale. Qualiter autem hæc libertas stet, vel non stet cum errore, metu, injuria &c. latius explicandum erit mox §. sequentibus.

Hoc ipso tamen jam resoluta manet alia quaestio: quisnam possit validè jurare? nam jure naturæ jurare potest omnis adules ratione utens, deliberationis capax, propriâ vel alterius liberâ potestate legitimè utens, ut sunt procuratores &c. Excluduntur solum pueri ante usum rationis, amentes, simplices instar amentium, & plenè ebrii, quorum, quia deliberationis capaces non sunt, ipso naturali jure invalida sunt quæcunque juramenta; jure autem positivo etiam excluduntur impuberes omnes, & notorii perjuri.

II. Cum intentione & Deum invocandi, (hoc 18 enim essentialiter esse omni juramento, jam constat ex Sect. I.) & sese obligandi. Etiam si enim quis juret cum intentione Deum in testem invocandi, absq; tamè intentione sese obligandi ad aliquid præstandum, nimirum positivè nolens se eo juramento obligare ad implendum promissum, juramentum nullum est. Cum enim hæc obligatio necessariò sequatur naturam juramenti promissorii, eo ipso, quo

C 5

quis

quis jurat, ita tamen, ut inde non maneat obligatus destruit naturam juramenti, nec consequenter inde per se obligatur: sicut quia naturam matrimonii necessario sequitur obligatio cohabitandi, debiti reddendi, vel fidem servandi, eo ipso, quo quis contrahit matrimonium, exclusâ obligatione, debiti reddendi, vel fidem servandi, destrueret naturam & essentiam Matrimonii, nec consequenter ligaretur in foro conscientiae, ut dicitur suo loco.

19 III. *Non item intentio implendi promissum requiritur ad valorem juramenti, sed tantum ut licitum sit.* Unde si quis juret, cum intentione jurandi, & sese obligandi, absq; sola intentione implendi promissum, juramentum validum esset, & obligatorium, etsi graviter illicitum, de quo infra. *Ratio:* quia de essentia juramenti est solum obligatio implendi, non autem actu implere: sicut de essentia Matrimonii solum est obligatio reddendi debiti non autem actu reddere: consequenter sicut verum est Matrimonium contractum cum intentione obligandi, ac reddendi, etsi intendat actu non reddere: ita verum est juramentum cum intentione obligandi ad aliquid præstandum, etsi quis intendat actu non præstare: quamvis per hoc gravissime peccaret peccato perjurii, contra veritatem juramenti. Vide Suar. l. 2. de juramento.

IV. In tribus conditionibus ex parte jurantis positis, validum jam, & obligatorium erit omne juramentum promissorium absolutum, ac per se stans ac etiam confirmatorium promissionis factæ ipsi Deo: at verò juramentum confirmatorium promissioni

S
fioni
fit, r
cui fi
missi
lam
missi
Und
abse
tante
cept
berè
Justi
tute
Deu
dæ,
min
Exc
min
Dec
nefa
J
vale
I
dol
fanti
mis
nis.
ram
fioni

fionis factæ homini, ut valeat, & obligatorium sit, requiritur ulterius, ut ea promissio à persona, cui sit, acceptetur. Omne enim juramentum promissorium, omnisque promissio tacitè includit, illam conditionem, *juro, promitto, obligo me*, si promissionem acceptet alter: si secus, cessat obligatio; Unde qui secum jurat aliquid dare certæ personæ absenti; nullo ejus nomine promissionem acceptante, antequam ea resciat, & promissionem acceptet, juramentum non obligat, sed revocari liberè potest, non tantum, quantum est ex virtute Justitiæ, ut per se patet, sed etiã quantum est ex virtute Religionis, quia tali juramento invocatur Deus in testimonium promissionis homini faciendæ, atq; induit conditionem promissionis factæ homini, cui accedit: videlicet si ab altero acceptetur. *Excipe*: nisi promissio jurata facta esset Deo & homini simul; tunc enim esset simul votum statim à Deo acceptatum, quod proinde revocare amplius nefas esset: *Communis D D. cum Sanchez cit.*

§. II.

Juramentum ex errore, vel dolo.

Juramentum præstitum vel ex errore proprio jurantis, vel ex dolo juramenti exigentis, an valeat, & obliget: ita resolutoriè distinguendum est.

I. Juramentum promissorium ex errore, vel dolo, sive antecedenter, sive concomitanter, versante circa ipsam substantiam rei juramento promissæ, invalidum est, nullius roboris ac obligationis. *Communissima*. Ratio est: quia ad valorem juramentorum, ac promissionum quarumvis requiritur

tur essentialiter consensus voluntarius positivus circa rem juratam, vel promissam: atqui error vel dolus, non tantum antecedens, sed etiam concomitans tollit consensum voluntarium positivum circa rem juratam, vel promissam, quatenus talis: error quidem & dolus antecedens omnino reddit involuntarium juramentum, quia aliquis non juraret, nisi erraret, vel dolo induceretur: error autem, vel dolus concomitans, etsi non reddit involuntarium positivè, quia quis adhuc juraret vel promitteret, etsi non esset error, vel dolus, reddit tamen non voluntarium, seu voluntarium negativè, quia sicut defacto non scit rem esse talem v. g. anulum aureum, ita defacto non potest vel promittere, vel jurare talem rem dare, cum nihil possit esse volitum, nisi cognitum: quare nullum esset juramentum, si jurares alicui donare nummum vel anulum, aut proprio errore putans, aut altero dolo persuasus credens esse æneum, cum revera anulus aureus, cum enim non cognoveris esse aureum, non potuisti velle dare aureum, sed tantum æneum, quia error, vel dolus versatur circa substantiam rei. Idem est de similibus.

- 21 II. Juramentum verò promissorium ex errore vel dolo, sive antecedenter, sive concomitante versante solum circa accidentalem circumstantiam vel qualitatem rei juramento promissæ, validum est, & obligat, nisi relaxetur auctoritate Episcopi, vel consensu ejus, cui juratur. Communis DD. Molina tom. I. t. 2. d. 149. Suar. cit. l. 2. c. 11. n. 11. Sanchez & Lugo cit. Ratio est: quia hic ad-

adest consensus substantialis in rem, quem irritare non debet error vel dolus accidentalis tantum. Sic Israelitæ Josuæ 9. validè jurârunt, & servare debuerunt Gabaonitis pacem, non obstante dolo accidentali, vel simulatione, quasi de valde remotis venissent. Excipiendum tamen, nisi accidentalis illa qualitas, vel circumstantia, rei quidem ipsi accidentalis & extrinseca, tamen à jurante per se principaliter intentâ sit, atque secundum intentionem jurantis fiat intrinseca objecto, ut nullo modo intendat jurare vel promittere talem rem, nisi cum tali qualitate, vel circumstantia: v.g. jurat quis ducere Virginem, quam putat esse Nobilem, sic ut simpliciter nolit ducere, nisi Nobilem, postea comperit esse plebeam: item jurat quis alere Studium, dotare puellam, putans esse cognatum, vel cognatam; postea comperit non esse; non tenetur juramento. *Ratio est:* quia generaliter actus agentium non se extendunt ultra eorum intentionem: & specialiter: juramentum non extenditur ultra ea, de quibus jurans cogitavit. *Glossa in c. veniens de jurejurand.* DD. citati communiter. Vide de his dicta generatim in materia de actibus humanis & specialia exempla in materia de Contractibus, & Matrimonio, ac rursus infrâ in Votis.

§. III.

Juramentum ex metu

ETiam gravi & injusto extortum validum est, & obligat. Exemplum vulgare: Latroni mortem minitanti jurâsti te daturum pecuniam v. g. centum florenos, supposita verâ intentione jurandi,

& promittendi, nullaque adhibitâ (hic maximè licita) amphibologia, seu restrictione mentali licitâ: v. g. dabo, si quid debeo, vel dabo, nisi minus hoc iuramentum relaxetur, &c. per se teneris iuramento, secundum communissimam & receptissimam sententiam DD. apud meos citt. omnes. *Ratio est*: quia omne iuramentum voluntarium non vergens in interitum salutis, sed licitè & honestè servabile, validum est, & licitum: atqui tale iuramentum in primis simpliciter est voluntarium, cum metus non tollat voluntarium simpliciter, sed tantum reddat involuntarium secundum quid, ut supra loco dictum: deinde etiam non vergit in interitum salutis, sed licitè & honestè servari potest: ergo &c. Ita expressè habetur *c. si verò de jurejur. c. ad. obedientiam. de his que vi, metusque causâ.* Nec obstat, quòd *c. 2. de jurejurand.* Pontifex respondeat, Episcopum Laodicensem ab Arnulpho Coniurante, rebus suis spoliatum, & jurare compulsum, quòd ablata non repeteret nullius iuramenti vinculis posse constringi. Respondit enim Glossa ibidem, iuramentum præstitum fuisse de rebus Ecclesiæ non repetendis, quod sine peccato servare non poterat, quia de re illicita, ideoque nullum. Ad id rectissime *Suarez cit.* Etiam si Episcopus jurasset de rebus suis propriis ablatiis non repetendis, iuramentum tamen non obstitisset, quò minus ad Pontificem pro paterno subsidio, & relaxatione recurreret. Unde hic benè notandum, iuramentum, maxime vi injusta extortum, strictissimè esse interpretandum quoad obligationem. Unde *l. si jurasti latroni pecuniam*

cuniam dare, solvere teneris, ut dictum est, nisi tibi relaxetur juramentum. At quia hæc ipsa conditio, *nisi relaxetur*, in omni juramento subintelligitur, poteris à Superiore dispensationem petere & sic nihil dare. II. Si relaxationem non petijsti, solvere quidem rursus debes, attamē satisfacis momentaneā solutione ad servandum Deo, & juramento reverentiam, solutumque statim in judicio repetere poteris, ut habetur cit. *c. ad audientiam &c.* Et docet communis DD. cum S. Thom. q. 94. a. 7. Ratio: quia ex una parte non jurasti non repetere; ex altera autem parte ipse injustè & invalidè recipit, cum nullum jus exigendi & recipiendi habeat, non enim aliquo ipsius jure, sed sola juramenti tui religione dare debebas, & datione illa momentanea jam satisfecisti: imò prius petita relaxatione superioris, nil dare poteris. III. Quid si etiam jurasti te non repetiturum? teneberis rursus juramento, & civilem actionem instituere non potes: potes tamen instituere actionem criminalem accusando de crimine ad justam publicam vindictam. Si etiam non excusaturum de crimine jurasses, poteris tamen denunciare, ut ex officio Judex procedat, ut observat Glossa in cit. *c. ad audientiam*. IV. Quid si denique etiam jurasses te non denunciaturum omninò, sed planè tacitum? tunc juramento non obligaberis in casu, quo Judici denunciare necessarium videtur, & judicatur, aut ad publicam, aliisq; perniciosam latronis injuriam avertendam; aut si ultrò in judicio interrogeris; aut denique denuntiatione charitativa ad criminis emendationem

nem

nem. Sed hæc ex communi sententia ob reverentiam divini Nominis, & Sacramenti. Quam sciam RR. quosdam non improbabiler docere oppositum, & sic jurantem omnino liberare.

§. IV.

Juramentum ob injuriam alterius.

24 **E**tiam validè obligat juramentum ob alterius injuriam præstitum: v. g. Usurario nolenti alteri pecuniam mutuare, nisi cum usura iniqua decem pro centum florenis, jurasti has usuras solvere; teneris juramento, secundum Omnes. Habet expressè in Jure canon. *in c. 1. & c. debitores de rejurand.* ubi dicitur: *debitores ad solvendas usuras in quibus se obligaverant, cogi non debent: si vero ipsarum solutione juraverint, cogendi sunt Dominum reddere juramentum.* Ubi Abbas n. 3. hanc Regulam dat: Juramentum obligat, etsi turpitudinè continet ex parte recipientis, non autem jurantis sententem; quamvis autem ex tali juramento promissorio usurario nõ oriatur obligatio justitiæ erga usurarium, siquidè nullum jus, vel titulum accipientis usuras habet: unde nec dominium usurarum accipientium acquirit *c. duas de usur.* oritur tamè obligatio Religionis erga DEUM, ut, quod juratum est, ipsa verum efficiatur, ne Nomen DEI in testimonium falsum adductum fuerit, uti optime explicat S. Thom. *q. 89. a. 7. ad 3.* Neque id solum verum est, quando turpitudò est ex parte solius usurarii, non verò jurantis, quippè qui justam causam necessitatis habet consentiendi, ac etiam jurandi in usuras; sed etiam cum turpitudò aliqua

tene

teneret ex parte ipsius jurantis, utpote qui sine causa necessitatis ad luxum tantum consentit, & jurat usuras, aut ipse promissione usurarum, alterum ad mutuandum induxit; etsi enim tuac juramentum fuerit illicitum, non tamen fuit de re illicita; usuras enim alteri reddere vi juramenti non est illicitum, & sine peccato fieri potest, ipsique promittenti est laudabile, ut cognoscatur, quantum suorum dictorum, ac juramenti fidem habeat. Ita alii cum Suar. c. 9. n. 7. Sanch. l. 3. c. 11. n. 5. Laym. cit. c. 7. quamvis contrarium non improbabiler doceant Abbas cit. Cajet. Val. alii apud Sanch. cit.

Ex dictis resolvendum est de captivo, qui dimissus ad tempus ex carcere, vel captivitate juravit se iterum redditurum, an obligetur juramento ad redeundum, etiam cum certo mortis periculo praevisto? Pono distinctas resolutionunculas.

I. Certum est, teneri ob juramentum sub mortali ad redeundum, si carcer justus vel captivitas justa sit, ac etiam mors justè inferenda. Ita omnes Theologi teste Suar. de jurament. l. 2. c. 10. Ratio est: quia juramentum sortitur naturam & conditionem actus, cui adjunctum est: atqui promissio talis justè exacta, certò valida & licita est; & cum sit de re gravi, ac plurimum concernente bonum publicum, de se obligat graviter: ergò etiam juramentum illi additum graviter obligabit sub peccato mortali irreligiositatis erga Deum in testem invocatum, esto ex reditu immineat mors justa, & prius promerita. Confir. à fortiori ex dicendis n. 4.

26 II. Certum est, obligari speciali titulo iustitiam si juramentum præstitum sit custodi innocenti aliàs si jurans non rediret, grave damnum, vel etiam talionem inde passuro; hunc enim indeminde servare Iustitiæ & fidelitatis opus est, & debet gravissimum.

27 III. Universaliter seu iustus, seu iniustus sit cer, maximè obligabit juramentum illud, si præmissus juramento reditus serviat pro bono communi, v. g. Religionis Catholicæ, ad avertendum publicum scandalum, vel Fidei Catholicæ contemptum; cum bono communi postponendum sit bono privato: idque maximè interveniente juramento. Atque his casibus omninò obligat juramentum, neque relaxatio ei concedi debeat: ut cum aliis dicit Sanch. cit. c. 11. à n. 25. Laym. cit. c. 7.

28 IV. Insuper, probabilius est, etiam eum, qui in carceribus ranno jurat redire in iniustum carcerem cum præmissis periculo mortis, vel alterius gravissimi mali, eo iniuste inferendi, obligari juramento ad reditum, dummodo illud periculum, dum jurat, servare vel prævideat (secus esset, si postea primum contingeret, tunc enim ob mutatam circumstantiam gravissimam cessaret juramentum.) Ita communi DD. Tolet. Suar. cit. aliisque congestis Sanch. Laym. l. 4. nr. 3. c. 7. Ratio est: quia & ipsum juramentum validum & licitum est, quippe ob urgentem causam, & iustam rationem necessitatis est factum, ut nimirum captivus iniqua detentione vexatione ad tempus liberetur: & est de re licite honesta, cum talis reditus sit actus virtutis, nisi

rum fortitudinis, patientiæ, magnæ quoque veritatis ac fidelitatis ob præcedentem promissionem juratam: ergò est materia capax obligationis ex juramento. *Dein*, qui jurat se ex carcere injusto non fugituum, obligatur ex juramento, etiam cum periculo mortis, dummodò jurans id prævideat, ut ex communi notat *Suar. cit.* ergò similiter obligatur, si se redituum juravit, siquidem redeundo restituit se in statum, in quo antea fuit.

Contrariam tamen negativam docent graves DD. Glossa, Abbas. D. Antonin. Navar. Sylv. Sa. alii apud Laym. cit. eò quòd absque causa necessitatis, vel publici boni se ad mortem iniquam offerre sit opus temeritatis, & repugnet legi Charitatis, tum erga se ipsum, tum erga Tyrannum, cui quantumvis parato, materiam peccati sine urgente causa de novo adferre non licet; ergò juramentum fuit de re illicita, ideòque irritum: idque etiam mihi vel hac ratione probabile videtur, quia licet quis jurans præviderit mortem, vix tamen contingere potest, ut qui jurat redire, abiens concipiat mortem, ejusque periculum eo horrore, quo concipiet, quando redibit: quare jam ratione ipsius mutatur notabilis circumstantia, consequenter cessabit obligare juramentum.

Respondetur tamen, reditum ad carcerem & mortem non esse intrinsecè malum, quin justâ causâ, qualis certè est impletio juramenti, & testimonii divini invocati, cohonestari posset. *Deinde* ob id ipsum juramentum exactum est, ut ille major metus, & horror redeuntis excludatur: secus autem

esset, si quis Tyranno non exigenti spontè juramentum reddidit, tunc enim juramentum nullum est, quia esset de re illicita, scilicet temeraria accedens ad mortem, & vera causa novi peccati Tyranni habet opposita ratio. Et hæc de requisitis ad validum juramentum ex parte jurantis. Quoad requisita ex parte materiæ, seu rei juramento promissæ, sequitur

A S S E R T I O IV.

3¹ *Juramentum promissorium, ut validum & obligatorium sit, debet esse de re honesta & licita, non mala moraliter, atque adeò omne juramentum promissorium de opere malo mortaliter, venialiter, irritum est & nullum, imò peccatum, juxta dicenda. Omnes.*

Assertio habetur sæpius in Jure Canon. c. Quis juro, de jurejurand. ubi: *Juramentum institutum non fuit, ut esset vinculum iniquitatis. & regulatum in 6. Non est obligatorium contra bonos mores institutum juramentum. Et c. si verò c. quamvis de testis 6. dicitur: Juramenta observanda esse, eorum observatio fuerit in interitum salutis anime. Quod non tantum verum est de opere mortaliter, sed etiam de peccato veniali; quod et salutem æternam impedit, & ad mortale dispo- ut notârunt *Sanch. Suar. citt.* Ratio est; quia traditio est aliquem obligari ad rem illicitam faciendam, quæ quia illicita est, facienda non est. Super gravissima injuria Dei est, Deum invocare in testem, & velut Patronum suæ iniquitatis, mortalis, sive venialis, ut non immeritò con-*

oster March. Trib. tom. 2. t. 3. tit. 3. q. 2. dub.
regul. 2. Juramentum promissorium de re illi-
cita non tantum in materia peccati mortalis, uti v.
fornicandi &c. sed etiam in materia peccati ve-
nialis v. g. mentiendi &c. esse peccatum mortale,
nummodo deliberate fiat. Sed de ratione pecca-
torem agemus *sect. sequenti*, Nunc sermo solum est de
valore, pro quo discernendo, & innumeris casibus
resolvendis, tradendæ sunt aliquæ generales Regu-
læ; idque potissimum quoad materiam indifferen-
tem, nam nimis manifestè invalida sunt juramen-
ta in materia illicita, v. g. adulterandi, occidendi,
vindictam injustam sumendi, nunquam inimico
agnoscendi, abominandi, eum nunquam salutandi,
ad id conspectum, vel colloquium admittendi, &
hujusmodi innumera: imò etiam non rarò jura-
mentum non accedendi nuptias consanguinei, vel
vicini factum propter offensam acceptam. nullum
est: tunc enim est species vindictæ illicitæ Chri-
stianis, ut notat Gobat *Alph. quadruplici Casu*
17. n. 520. secus, si ex alia causa justa factum fuisset.

REGULA I.

Materia juramenti absoluti, aut per se stan- 32
tis, aut confirmatorii promissionis factæ ipsi
Deo, necessario debet esse res honesta, ac bona mora-
liter, atq; etiam majoris boni non impeditiva. Om-
nes. Ratio est: quia juramentum absolutum aut ip-
so Deo factum æquivaleret voto: ideoque easdè con-
ditiones habere debet, quas habet votum: votum au-
tem essentialiter, ut suo loco videbimus, debet esse
de meliori bono: ergò & tale juramentum. Et hinc
resolves.

33 I. Irritum & nullum est omne tale juramentum de re omninò indifferenti, quatenus talis est: si jures talem certam vestem comparare, vel usufructu re etiam, talem domum non intrare &c. *Nas Tol. Suar. Sanch. Laym. citi.* Ratio: quia actio omninò indifferens est inutilis, & otiosa divini Nominis invocatio non potest esse vicium rei inutilis & otiosæ, quin & injuriam faciat divinæ Veritati, qui eam in testem vanitatis imputat super re vana & otiosa.

Dixi autem *quatenus talis*: nam si actio est & objecto suo indifferens, referatur tamen ad unum finem alicujus virtutis, fiet actus virtutis, in quo que capax obligationis, juramenti, & voti: v. g. si jures te ædes alicujus non ingressurum, cum alio non iocuturum, causâ vitandi peccati: Item si jures, non alterius, sed hujus certi egentioris officii, nam aditurum ex motivo honesto, misericordie & charitatis: si jures, certum genus vestis gestaturum ex motivo modestiæ & humilitatis: si jures, non amplius lusurum, vel ob mortificationem, vel ob vitanda pericula peccati jam expectanda. Similiter invalida sunt juramenta vel soli Deo facta die certo non nendi, non suendi, non laborandi, non navigandi tali die, non comedendi hæc, &c. illa, donec v. g. maritus redeat: si fiunt ob fines temporales, puta ob malum eventum fortis datum, tali die, in tali negotio, ob avaritiam, inæstimationem mariti absentis, nulla, inquam, juramenta sunt talia, nec obligant. At verò si fuissent effectiva ob bonum finem, v. g. ut tali die, vel tempore

meliùs serviat, vel peccatum aliquod evitetur: v. g. abstinere à vino, ut felix reditus mariti vel filii à Deo impetretur, valida erunt, & obligabunt, quia sunt de re bona, ex bono fine præfixo.

II. Irrita etiam sunt juramenta absoluta vel soli Deo facta de re minus bona, actu excludente majus bonum, utpote quando opus oppositum simpliciter est melius, & præstantius, ut universaliter, si jures omissionem operis, cujus oppositum est in consilio: ut si jures absolutè te uxorem ducturum, non daturum eleemosynam tali pauperi, non patrum fore: etiam amicè invitatum non accedere convivium vicini &c. hæc enim facere, sunt in consilio charitatis, & absque omni rationabili causa ommittere, charitati repugnat. Secùs dicendum, si rationabilis causa ita dejurandi subesset, ut in simili modo supra notatum. Unde Gobat n. 521. meritò excusat eum, qui ex fidejussionibus gravissima damna passus juraret, se amplius non fidejussurum, dummodò exciperet, nisi clarè exigeret debitum Charitatis Christianæ: idèmq; est in similibus &c. non tutelam suscipiendi &c.

Huc spectat, si jures multas orationes, jejunia, peregrinationes cum detrimento obedientiæ, officii, honoris Dei, salutis animarum, D. Thom. q. 99. a. 7. Navarr. c. 12. n. 16. Sanch. Laym. lib. 4. c. 6. n. 5. Ratio omnium data est in regula; & specialis ratio est, quia non pertinet ad divini Nominis reverentiam, ut fiat opus minus bonum, omisso opere meliori, & Deo gratiori: consequenter ad id vi juramenti nemo obligari potest.

35 III. Juramenta tamen ejusmodi absoluta, vel Deo facta de opere minùs bono, actu tamen nõ cludente majus bonum, obligant quidem, sed arbitrio jurantis commutari possunt in aliud melius, Deoque gratus bonum opus pro tempore, occasione occurrens, v. g. jurasti, vel vovisti quod die certâ horâ orationi, vel mediationi vacare, occurrat autem tali hora occasio, ut agrotando assilte confessiones excipias, idque intelligas Deo gratiore, non ligaris amplius juramento, sed licet commutatur, hoc ipso, quod Deo gratus esse intelligas, non enim violas juramentum, sed opere meliore compensas, Deo semper acceptante, quod melius est: ut ex communi notat March. *cit. dub. regul. 5.* Et latius in simili dicitur de voto.

36 IV. Juramentum ejusmodi de re indifferente minùs bona, aut etiam mala, semper irritum aut invalidum factum, licet illud opus postmodum mutata circumstantiâ bonum, honestum, ac utile fuerit non ideo convalescet, seu validum fiet juramentum: juxta regul. juris 18. in 6. *Non firmatur tempore, quod de jure ab initio non subsistit.* v. g. aliquis contra fidem primorum sponsaliorum aut voto castitatis adstrictus, cum juramento contrahit sponsalia cum alia, is mortua priori sponsa conjugee, aut impetratâ postea dispensatione, vi juramenti præcedentis non obligatur ad secunda sponsalia, quippe quæ à principio nulla, & illicita fuerunt. Sanch. l. 1. de matr. disp. 50. & l. moral. c. 9. n. 26. Item si conjux invito, vel ignorante altero conjugee Religionem juravit, vovit

vel jam professus est, & idè è Religione reductus, postea mortuo altero conjuge, non est cogendus regredi ad Religionem ptolessam, quippe quæ ab initio irrita fuit, ut habetur *c. quidam, &c. placet.* de convers. conjug. Ubi Abbas pulchram tradit Regulam: *Votum emissum tempore inhabili, non obligat tempore habili.* Eadem est ratio juramenti. Similiter jurasti sine omni prorsus causa honesta, te aliquas ædes non aditurum, juramentum nullum fuit: postea supervenit justa causa tales ædes non ingrediendi, quia ibi habitat persona, quæ peccandi causam præbere solet: non obligaris abstinere ab ingressu vi prioris juramenti, quia ab initio vanum & irritum fuit. Ita contra Navarr. *c. 12. n. 10.* rectè docent Suar. *hic lib. 2. c. 19. n. 17.* Laym. *lib. 4. rr. 3. c. 6. n. 4.*

REGULA II.

Juramentum promissorium factum homini acceptanti, aut absolute emissum an utilitatem & commodum certi hominis, Ecclesie, Communitatis, valet, & obligat in quacunque materia licita, & non mala moraliter (quæ nimirum sine peccato mortali, vel veniali impleri possit) etiamsi minus bona, vel omninò indifferenti; neque in aliud opus, quantumvis melius, Deoque gravior arbitrio jurantis commutari potest: juxta communissimum DD. & ceteros, omnes. Est enim receptissima Juris Regula: *Juramentum homini præstitum servandum esse, quotiescung, sine peccato, seu salutis dispendio servari potest.* Ratio disparitatis hujus & prioris Regulae est: quia juramentum Dei duntaxat intuitu

D 5 emissum;

emissum, in qualecunque opus melius, Deoq[ue]
 gratius commutari potest; quia semper præsumitur
 Deus esse contentus, & remittere obligationem
 prioris juramenti, ut opus illi acceptius fiat. Verò
 juramentum in hominis utilitatem editum non potest
 mutari in aliud opus, etsi absolute melius, illi tamen,
 cui juratum est, minus, vel omnino non utile, quia de
 hoc contentus esse haud præsumitur. Unde qui juravit
 Titio daturum decem florenos, etsi postea advertat
 longè melius fore, erogaret inter pauperes, obligatur
 tamen juramento, nisi Titius spontè remitteret, si
 quidem omne juramentum hac tacita conditione fiat:
*nisi is, cuius gratiam juratur, remittat, aut aliud opus
 ceperit.* Unde rectè resolvit Navar. l. 3. consil. 4. regul.
 Alumnos Collegii Anglicani Romæ, qui jurant se
 absolutis Studiis in Angliam ituros Fidei propagandæ
 gratiâ, non posse sine dispensatione Religionem
 ingredi, quia juramentum editum fuit in utilitatem
 Ecclesiæ Anglicanæ.

38 Malè tamen idem ibidem n. 7. resolvit: illum
 qui juravit se ducturum hanc puellam, non posse
 justè Religionem ingredi, nisi priùs eam ducat: contra
 communem sententiam apud Sanch. l. 1. Matrimon. disp.
 43. q. 1. Nam juramentum sortitur rationem actûs
 cui apponitur. *c. quemadmodum de jurejurand.*
 contractus autem & promissio Matrimonii semper
 tacitam hanc conditionem includit: *ducat vel ducam te,
 nisi Religionem ingrediar:* ergo etiam juramentum
 additum ita & cum tali conditione intelligendum est.

Ne

Nec obstat casus *c. commissum de jurjurand.* Nam vir ille juravit intra biennium se nuptias contracturum cum tali, & appropinquante termino cum de Religione mox ingredienda nil certi statuisset, rectè respondit Pontifex: *tutius ei est, religione juramenti servatà prius contrahere, & postea si elegerit, ad Religionem migrare.* Sic Pontifex, quia nimirum id etiam facere potest, matrimonio contracto ante consummationem, saltem intra duos primos menses.

Hic incidenter nota duo: I. Eum, qui juravit puellæ acceptanti matrimonium, adhuc posse Religionem ingredi, si promissio liberalis fuit: non item si alio titulo debita, utpote quia puellam defloravit, aut etiam imprægnavit cum gravi ejus infamia aut damno, nisi ipsam ducat; tunc enim non poterit ingredi Religionem, quia injustum esset, & malum. II. Talem etiam liberaliter promittentem matrimonium, præsertim cum juramento, non posse suscipere sacros Ordines, quia de solo Religionis ingressu id à Jure est statutum, & nullibi de sacrorum Ordinum susceptione. Et hinc rursus resolves, & explicabis varia juramenta ad praxin.

I. Juramenta Parentum ac Dominorum, qui-
bus jurant, se filium, vel servum tali, vel tali modo
punituros, verberaturos, domo ejecturos, &c. sæ-
pissimè non sunt juramenta, nec obligant: utpote
1. Quia sæpissimè non adest intentio jurandi, sed
tantum terrendi. 2. Sæpè fiunt ex ira, passione, vel
vindicta, & sic sunt de re saltem venialiter mala,
ideó-

ideoque nulla. 3. Quia sæpè supervenit causa excusans, utpote, quia filius, vel servus se emendandi veniam deprecatus est, alii pro eo intercessere (præsertim matres, quarum laments domus implenda est; si filius albæ gallinæ eiiciatur) aut quia aliunde Pater, vel Dominus videt postea melius esse abstinere à verberibus, alia ratione filium, vel servum commodius castigandum, corrigendum, vel emendandum. His seclusis, etsi vera juramenta sint, & obligent, materia tamen levis est, ideòque & levis obligatio, juxta dicenda *sect. seq. ex commun. Sanch. Laym. cit.*

40 Idemque sentiendum de juramentis Herarum &c. quibus jurant se dimissuras, diutius non servaturas hanc, vel illam ancillam: plerumque enim jurant non ex motivo virtutis, vel animo jurandi, sed ex iracundia, impatientia, &c. ideòque non obligantur, nec peccant postea retinendo, ut singulariter observat *Gobat. cit. n. 528.* & ita læpius in confessionali respondent. Idem dic de fratre, vel condiscipulo jurante, se apud Patrem, vel Magistrum accusaturum fratrem, vel condiscipulum, vel enim ex sola æmulatione, vel vindicta sic jurat, vel postea advertit occasionem criminis alia ratione emendabilis fore sibi inutilem, damnosam, vel probrosam, ut passim audiat delator, vulpinator, &c. is ibidem.

Eademque ratione generaliter explicanda sunt juramenta de accusando, vel non accusando altero, nam generatim, juramentum de nunquam accusando, vel passim quemvis accusando, irritum est, &

& de re mala: nunquam enim accusare, est contra bonum commune, cum sæpè accusare necessarium, vel utile sit bono communi; semper autem accusare quemvis, est contra Charitatem & Prudentiam. In particulari autem accusare, & non accusare hunc, vel illum, valebit, vel non valebit juramentum, prout ipsa accusatio licita, honesta, vel illicita, & inhonesta erit, si nimirum accusatio necessaria, vel valdè utilis foret bono communi, aut ipsius rei, aut tertii, valebit juramentum accusandi, si secus, valebit juramentum non accusandi.

II. Juramenta urbanitatis gratiâ facta, quibus Viri Nobiles, ac alii honorati jurant, se nolle præcedere in sedendo, egrediendo, ingrediendo, &c. plerumque non obligant; quia tacitam includunt conditionem, *quantum ad me attinet, non præcedam*. Dein juramentum cedens in alterius honorem, aut favorem, potest ab ipso remitti: ergò & revera remitti præsumitur, quando alter jure suo cedere contendit, ut alter, qui juraverat, præcedat. *Cajetan. aliique cum Sanch. Laym. cit.*

Similiter & juramenta mercatorum, ementium, & vendentium: non vendendi minoris, aut non emendi pluris, ordinariè non sunt juramenta, nec obligant; quia neque in honorem DEI, neque in proximi utilitatem cedunt: quòd si cedant in utilitatem propriam jurantis, jam ille sibi ipsi potest remittere. Quod si tamen in raro casu ita jures in utilitatem tertii, vel ob bonum commune, v.g. ne pretium frumenti nimirum crescat, ne merces nimis vilescant, certè obligaberis.

Ad.

Adverte autem hîc, etsi prædicta, & similia non sint juramenta, plerumque tamen non carere gra culpa irreverentiæ divini Nominis in vanum sumpti: imò essent vera peccata mortalia perjurum si ita seriò jurantes non haberent intentionem faciendi, quod facere, vel non velle facere jurant qua pro in intentione subinde, præsertim mercatores circumforaneos examinare se solitum, mentestatur Gobat n. 529.

Denique iidem mercatores dum assertoriè jurantanti vel pluris sibi mercem constare, sæpè non perjerant, cum possit habere bonum sensum nimirum tanti, vel pluris sibi constare, non solo pretio mercis, sed æstimato simul labore, curâ, periculis, expensis, &c. de quo subintelligendo instruuntur sunt quandoq; à confessario, si eam consuetudinem deponere nequeant. Alioquin si absolutè ita faciurent seriò, perjuros esse mortaliter, nimis certum est.

- 42 III. Juramenta non propalandi artem (v.g. speciale medicamentum contra febrim, podagram, calculum, &c. discit ab alio Titius sub juramento non communicandi ulli alteri) absolutè non obligare, docent alii cum S. Thom. *sup. q. 19. eò quod esset contra charitatem; & reverâ est communis.* At distinguendum censeo cum *Suarez, Fagnan. Tamb. l. 3. c. 3. §. 5. n. 65. & Gobat, n. 555.* quidem bono publico, vel tertio tali morbo laboranti non satis provideretur, nisi communicata illa arte, utique juramentum non obligat, ut potest de re mala, & contra charitatem. Quod si ve

bono publico, vel tertio tali morbo laboranti aliunde satis provideretur, sive per alia medicamenta, sive per illum unum talis artis conscium, omnino obligabit juramentum: quia tunc ex una parte non est contra charitatem; & ex altera parte esset contra justitiam, & jus illius Magistri, lucrum ex sua privata scientia reportandi, quo absque justa causa privari non potest. Unde cum *Busenbaum* credo, obligare juramentum servandi secretum pillularum Francofurtunsi, quia ex illa una officina toti Patriæ, imò toti Europæ, & ultrâ, sufficienter providetur.

IV. Juramentum non ludendi quocunque lusu, 43 etiam honesto, & moderato, validum est, & obligat, juxta *communem* DD, etsi enim lusus honestus, & moderatus licitus sit, ac bonus moraliter ad virtutem Eutrapeliæ spectans, vulgò (*Freindselichkeit*) attamen melius & perfectius est eo abstinere mortificationis gratiâ, ut in aliis licitis, adeoque materia sufficiens juramenti, sicut & voti. De his latè Sanch. *l. mor. c. 18*. Certè tamen non valeret juramentum non ludendi ullo unquam casu cujuscunque rationabilissimæ causæ, cum sine dubio possit contingere casus, in quo melius, & Deo gratius esset ludere lusu quopiam honesto, quàm non ludere, ut vero exemplo S. Francisci Xaverii patet.

Cæterùm ex fine à jurante intento resolvuntur debent hinc varia dubia:

I. An jurans, solum lusum immoderatum excluderit, an verò omnem lusum? R. Si solum intendit vitare jurgia, jacturam bonorum, similiaque mala,

mala, solum lusum immoderatum exclusit: vero voluit se cohibere ab illa delectatione, jacturæ temporis, &c. omnem etiam moderatum lusum exclusisse censendus est.

45 II. Quantitas, vel parvitas materiæ, & peccatum si talis contra juramentum ludat, unde desumenda? R. Si dejurasti lusum, ne pecuniam, vel familiarem prodigè perderes, ab ipso damno magno, vel parvo, quod ex tali lusu pateris, vel periculo te scienter exponis. gravis, aut levis metienda est culpa, & non à mora temporis. Ceterum Gobat. n. 526. non damnat te peccati mortalis, sine periculo amittendi magnam summam, in unum diem lusu alearum consumas: damnat autem te lethalis culpæ, si contra tale juramentum vel unam horulam infumas ludendo aleis cum periculo amittendi notabilem quantitatem, statuitur nocivam respectivè, v. g. viginti, triginta florenarum necessariorum conservationi familiæ, debitorum solvendis, &c. Si autem dejurasti lusum, ne tempus inutiliter consumeres, à tempore infumæ notabili (certè duarum horarum) vel non notabili (horulæ vel dimidiæ) culpa pensanda erit. Denique si solum dejurasti ob mortificationem illius delectationis, venialem vix excedes culpam, sed per enim manet materia levis.

46 III. An tale juramentum non ludendi includit etiam non ludere per personam intermediam, ut des alteri pecuniam, ut pro te assidente, & contentante ludat? R. Non includit, nisi finis fuerit evitare jacturam pecuniæ, seu prodigalitatem, &c.

ita manifestè expressisses, non enim tu ludis, sed alius; juramenta autem strictè interpretanda sunt in favorem jurantis.

IV. An tale juramentum includat etiam non ⁴⁷

ludere nomine alieno? & Includit, si jurando habuisti rationem jacturæ temporis, discordiarum, & similiarum. Non includit, si habuisti, rationem vel jacturam rei familiaris tantum. Quòd si finis fuit, ne in blasphemias, rixas perjuriam, vel illicita juramenta erumperes, rixosè cum collusore ageres &c. attendendum erit, an, quando nomine alieno ludis, & tuam pecuniam non perdis, hæc tamen soleas committere, nec ne; si sic: includit; si secus: non includit. Ita cum *Castropal. Tamb. cit. §. 5. n. 63.*

Ubi hunc subdit casum: Titius profecturus Romam recipit juramentum à Filio, non lusurum aleis, donec Pater redierit, is Romæ peste mortuus redire non potuit. Quærit filius, an deinceps ludere possit? Respon. *Bonacin.* nunquam posse: *Tamb.* rectius resolvit, posse. *Ratio:* quia juramentum est ex animo, & intentione jurantis interpretandum: atqui omninò videtur mens, & intentio filii jurantis non fuisse, nisi abstinere à lusu per aliquod tempus, illud nimirum, quo esset sub potestate Patris absentis, & non in perpetuum; atque ita sine dubio respondisset, si tunc, quando juravit, interrogatus de hoc fuisset; ergo mortuo Patre juramento amplius obligandus non est. Quod clariùs patet, si filius jurasset non ducere uxorem nisi Pater Româ rediisset, aut non exire domum

donec Pater à foro rediisset, & is Romæ, vel in foro subito extinctus fuisset.

RÉGULA III.

48 *Juramentum promissorium de re illicita, acti prohibita, vel infirmata lege humana, civili, Ecclesiastica; siquidem illa lex obliget sub culpa irritum est, & nullum: juxta Regulam Canonicam non obligat juramentum præstitum contra bonos mores, quo scilicet juratur opus turpe, vel peccaminosum: si verò illa lex non obliget sub culpa, juramentum valebit, & saltem ex virtute Religionis obligabit. Regula certissima est, & communissima Theolog. & Canonistar. Ut autem possis universim discernere, quandonam leges positivæ humanæ obligent in conscientia, & sub culpa, vel non obligent, sanè hoc opus, hic labor est. Ex communi Sanch. l. 3. c. 9. n. 31. Has duas tradidit regulas.*

49 I. Leges prohibentes aliquam pactionem, quamvis actionem, quarum finis proximus commune bonum Reipublicæ, v. g. quibus Clericorum immunitas, publicorum judiciorum integritas, rerum ad communem victum necessarium pretia statuuntur, aut in favorem tertii: ut, quod liberis certa portio debeat, ne libri ab alio, quam certo Typographo imprimantur &c. obligant sub culpa, ita ut eis, nec accedente juramento, contumaciter veniri possit. *Ratio*: quia tale juramentum verè de re injusta, & illicita, adeoque irritum, ac nullum. Exempl. g. juravit Clericus propria auctoritate renuntiare privilegio fori, immunitatis Ecclesiæ.

Sp. I.
vel in
a, acti
civili,
sub cul
anonic
tra bo
vel pec
o culp
Religio
ommu
n possi
sitiva
oa, vel
Ex co
tradit
nem,
ximus
ous Cle
rum in
flariat
ut, qu
lio, qu
ligant
o, cont
m vere
a, ac
a aucto
tis Ecc

Sect. II. Juramenti validi conditiones &c. 67

fiæ, aut alienare bona Ecclesiastica. Item jurasti crimen aliquod non manifestaturum Judici legitime interroganti, aut alterum de crimine Reipubl. pernicioso non accusaturum: uxorem & liberos domo ejecturum. Item juravit Mercator, frumenta extra Provinciam distraclurum contra legem inhibentem, aut Typographus librum impressurum, cujus privilegium habet alter &c. juramenta nulla sunt, & irrita, quia de re illicita, ac prohibita per leges latas in bonum Reipubl. & favorem tertii, adeoque sub culpa obligantes.

II. Leges prohibentes, vel infirmantes aliquam conditionem, vel actionem quamcunque in favorem ipsius facientis, vel promittentis, ne scilicet is gravetur, vel detrimentum patiat: ut non esse solvendas pecunias lusu vetito perditas, usuras non reddendas &c. non solent obligare sub culpa, adeoque accedente juramento eis contraveniri non potest; idque ex ipsa juris communis dispositione, juxta communem regulam, *c. si verò. & c. cum contingat. de jurejurand. Omne juramentum editum in alterius utilitatem servandum est, si sine salutis dispendio* (id est sine peccato) *servari potest:* atqui si lex contraria in conscientia sub culpa non obliget, jam juramentum de tali re prohibita sine salutis dispendio servari potest: ergo debet. Exempla plurima sunt in Jure utroque. Lex civilis rescindit obligationem solvendi pecunias lusus alearum perditas, ac reddendi usuras in favorem utique ipsorum ludentium, vel mutuantium: at si quis juret se soluturum, tenetur juramento vi Religio-

E 2
nis,

nis, quia Deum in testem invocavit: & est de
 licita, quæ sine salutis dispendio servari pote
 Item alienatio fundi dotalis secundum leges civi
 irrita est, si tamen ea mulier sine vi, aut dolo ju
 mento confirmet, valida evadet. *c. Cùm contingit*
 Item pactum renuntiationis de non succedendo
 paterna hæreditate, secundum leges irritum est,
 accedente juramento observandum. *c. quamvis*
Etum, de pact. in 6. Item contractus Minorennis
 ne Curatoris autoritate in alienatione rerum
 mobilium, jure Civili inefficax est, & rescindi
 test: at accedente juramento inviolabiliter obser
 ri debet *authentica. Sacramenta puberum.* Idem
 est de filiofamilias mutuam accipiente sine co
 sensu patris. Item si mulier pro alio fidejubeat,
 obligatur efficaciter ob privilegium *Senatus C*
sulti Velleiani, adhibitio tamen juramento, obli
 tur, *argumentum c. ex præscripto. de jurejura*
 Plurima alia exempla congerit ex Sanch. Laym
c. 6. n. 7. Ratio omnium est, quia illæ leges la
 in favorem promittentis, non obligant sub culp
 cum quilibet possit renuntiare suo favori, adeo
 relinquunt actionem licitam, & consequenter
 pacem obligationis juramenti, quantum est ex v
 tute Religionis, etsi non ex virtute Justitiæ, c
 enim ex pactioes ex se sint jure rescissæ, non p
 test oriri obligatio Justitiæ, nec alter jus acqui
 juxta communiorem sententiam DD. *Omn*
 quidem verissima sunt; at quia in praxi adhuc m
 net difficilè discernere semper in particulari, utru
 hæc, aut illa lex in particulari respiciat bonu
 cor

commune, vel privatum talis hominis, cum certè
omnis lex tendat ad bonum publicum, ideo

III. Clarior, & expeditor Regula traditur à s^r
Castropalao apud Tamb. *sapè cit. l. 3. c. 3. §. 5.*

n. 42. Juramentum contra leges prohibentes aliquid
non valet, nec obligat: at vero juramentum contra
leges permittentes tantum validum est, & obli-
gatorium. *Ratio est:* Quia non valet juramentum
contra bonum publicum: atqui jurare rem prohi-
bitam lege humana justa, seu civili, seu Ecclesiasti-
ca, semper est contra bonum publicum, omni lege
justa prohibente principaliter intentum; non item
jurare aliquid contra legem permittentem tantum,
etsi ultimè quoque ad bonum publicum, tamen
immediatè regulariter in favorem operantis, quò
nemo uti tenetur: ergo. Vides hac Regula clariùs
regulari exempla utriusque regulæ præcedentis,
quia enim in exemplis primæ regulæ juratur con-
tra leges prohibentes, nullum est juramentum; at
quia in exemplis secundæ regulæ juratur contra le-
ges permittentes tantum (non enim prohibetur,
sed permittunt tantum leges usuras, vel per lusum
perditas pecunias non solvere vel solutas repetere,
non solvi à filio familias mutuuum, in scio Patre, ac-
ceptum &c.) ideò validè, ac obligatoriè juras tale
mutuum reddere, usuras, vel tales pecunias lusu
perditas solvere, ac solutas non repetere, non enim
facis contra legem prohibentem, sed permitten-
tem tantum. Similiter in alio exemplo: prohibent
quidem leges fundum dotalem alienari: at non
prohibent, sed permittunt tantum, si fundus defa-

Et alienatus sit, rescissionem petere. Hinc si rasti, te fundum talem venditurum, nullum juramentum, quia contra legem prohibentem, si defacto vendis, validè juras, te non petitis rescissionem, quia hoc est tantum contra legem permittentem.

§2 IV. Juramentum additum contractui irritum per leges positivas tantum, valet, & obligat ex virtute Religionis ad implendum, nisi lex illa contractum etiam juratum, seu cum juramento factum irritet: quemadmodum Concil. Trid. *Sess. 24. c. 16. de Regular.* irritavit renuntiationem etiam juratam Novitii, nisi certis conditionibus assensu sit: & matrimonium gravi injusto metu extortum accedente etiam juramento, invalidum decernit *c. 2. de eo, qui duxit.* Ratio: Quia tunc Ecclesia non irritavit, sive relaxavit illud juramentum. Ratio dicti ex dictis patet, quia irritatio contractus semper fit in favorem contrahentis, ideoque conscientia non obligat, & consequenter accedente juramento confirmatur. Exempla habes supra n. 50.

§3 At hic quæstio valde Juridica, & intricata est, an contractus jure positivo humano invalidus addito juramento ita confirmetur, ut non tantum Religionis, sed etiam ex justitia obliget, seu Justitiæ tribuat illi, in cujus favorem juratur: si alienavit uxor fundum dotalem: contractus jure positivo invalidus est: si addatur juramentum, servandus erit ex virtute Religionis, ut jura clare discernunt. Quæritur jam, an etiam servandus ex

stitia, ut alter jus justitiæ habeat ad fundum retinē-
 dum, etiam si juramentum relaxaretur? Affirmat
 sanè communior sententia DD. cum Sanch. l. 3.
mor. c. 12. n. 5. & 11. latè Lugo de just. tom. 2.
disp. 22. sect. 2. à n. 202. & 206. non contem-
 nendis fundamentis. Quos videre potes. Sed re-
 vera probabilis, & in conscientia tuta est sententia
 negativa apud *Tamb. cit. c. 3. §. 6. n. 6.* Ratio solida
 est; quia quòd juramentum addat vim justitiæ, non
 habetur ex vi juramenti, quia juramentum est ac-
 cessorium contractui, & relinquit illum sicuti est;
 nec quidquam addit firmitatis, nisi quantum ex se
 habet, nimirum vim religionis: neque id habetur
 ex jure positivo, nulla enim jura dicunt, ita confir-
 mari contractus juramento, ut novum jus justitiæ
 inducant, sed solum dicunt, debere servari inviola-
 bilitè: & quandoque disertè addunt: in reve-
 rentiâ juramenti, vel quid simile: ergò solum Reli-
 gionis obligationem agnoscunt jura, justitiæ autem
 jus addere, non Juris, sed Juristarum commentum
 est. Deniq; sermo tantum fuit de actibus, vel con-
 tractibus jure tantum positivo prohibitis, vel irri-
 tis; nimis enim certum est, nō valere juramenta de
 actibus, vel contractibus facta contra jus naturale,
 vel divinum, utpote usurariis, simoniacis &c.

REGULA IV.

Juramentum promissorium etiam si ex parte actus
 illicitè seu peccaminosè emissum, dummodò sit de
 relicta, quaq; absq; peccato vel injuria Reipubli-
 ca, vel tertii adimpleri possit, validum est, & obli-
 gat ad sui impletionem, v. g. si jurasti cum magna

E 4

irre-

irreverentia, & blasphemia, adeoq; non sine morali culpa, alteri justo pretio vendere equum, aliud licitum est præstare: jurasti absque necessitate, rationabili causa usurario usuras solvere &c. præcæsti jurando, sed juramento teneris; quia de re certa, quæ sine peccato impleri potest, juxta regulas canonicas sæpè repetitas. Exemp. particularia feramus.

- 55 1. Juramentum factum ad finem malum: v. Adolescens jurat puellæ, tot ducatos dare, si copiam faciat: jurasti alteri certam summam dare, si inimicum tuum occidat, mutilet, maleficiat &c. juramenta in actu mortaliter mala sunt ex malitia finis; & ante opus turpe impletum non rescindenda; attamen post opus turpe impletum ad solvendum promissum omninò convalescunt, & obligant: secundùm communem & receptam sententiam DD. cum Sanch. *cit. l. 3. c. 9. n. 2.* Laym. *c. 6. n. 2.* Ratio est, quia juramentum seu divini Nominis invocatio non applicatur super ipsum contractum, vel promissionem operis honesti, vel peccaminosi ipsius (quod sacrilegum, blasphemum, & utique irritum esset) sed creditur solum super promissionem solvendæ mercedis conditione operis turpis promissi: atqui solutio illius mercedis de se licita, & absque peccato, vel injuria Reipublicæ, vel tertii impleri potest: ergo valet illud juramentum juxta receptam Juris Regulam: *omne juramentum editum in utilitatem alterius servandum est, si sine salutis dispendio servari potest.* Impropiè ergo loquantur quidam DD. præsertim Canonistæ, dum dicunt: juramentum il-

licitum servandum non esse, cum dicere deberent:
juramentum de re illicita servari non debere, ut re-
sultat ex Laym. c. 6. n. 2.

II. Juramentum contra legem, vel præceptum
superioris, v. g. donandi aliquid, seu obsequium
aliquod præstandi, distinguendum est: quod si enim
lex, vel præceptum Superioris (idémque est de vo-
to proprio non jurandi) solum prohibeat ipsa jura-
menta fieri, non autem ipsam rem promissam, ju-
ramentum contra factum, etsi illicitum, validum
tamen erit, & obligabit; quia manet de re licita jux-
ta rationem datam superius: at verò si lex, vel præ-
ceptum Superioris non sit tantum de non jurando
sed etiam ipsam rem promissam prohibeat, vel ex-
cludat, v. g. non donare, vel tale obsequium non
præstare, &c. jam juramentum contra factum erit
nullum; quia non solum ipsum est illicitum, sed eti-
am est de re illicita, utpote juxta præcepto prohi-
bitâ, seu voto exclusâ factum. Atque eadem ratione

III. Juramentum contra aliud juramentum vel
votum, v. g. jurasti, vel vovisti castitatem, postea
cum juramento promittis ducere hanc puellam,
&c. sine dubio irritum est, & non obligat; quia non
solum ipsum juramentum in actu illicitum est, &
peccatum, sed est etiam de re mala, & illicita facta
per prius juramentum, vel votum.

Audi casum: Petrus juravit ducere Annam, postea
contra hoc juramentum jurat ducere Catharinam,
juramentò pro nunc irritò, ob dictam causam, in-
terim Anna prior sponsa spontè remittit promissi-
onem Petro, teneturne postea Petrus vi juramenti
ducere

E s

duce-

74 *Tract. III. In II. Præcept. Decal. Cap. I.*
ducere Catharinam, &c. Non teneri, quia *quod*
initio invalidum fuit, tractu temporis non fit
tur, aut convalescit: at posterius juramentum
Catharina ab initio invalidum fuit, quia fuit
illicita facta per prius juramentum cum Annæ
postea convalescere non potest. Interim tamen
len contractus, & dispositiones actuales de
senti factæ contra prius juramentum promissio
tantum de futuro, ut in casu posito: jurasti de
Annæ & postea cum, vel sine juramento Cath
nam defacto ducis, jurasti non vendere tuum
aut vendere Petro, postea tamen vendis Paulo,
sterius matrimonium, ac venditio posterior va
funt: quia per prius juramentum non tollitur pot
à jurante validè agendi, quod alias validè posse
solum, ut non possit amplius licitè. Sed de
plura alibi.

58 IV. Juramentum nimis prodigum, ut si ab
ulla ratione, adeoque non absque prodigalitate
jurasti, alteri donare grandem summam, v.g. mille
renos, utique illicitum fuit. At obligatne? affir
cum aliis *Sanch.* quia licet promittendo pecc
prodigè jurans, non tamen peccabis exequendo
solvendo debitum contractum juramento. No
cum aliis *Tamb. cit. §. 5. n. 10.* Quia quando pro
sio est prodiga, etiam ipsa datio, seu donatio
prodiga; ideoque juramentum est de re venial
mala, eoque ipso nullum. Alii distinguunt: Juram
tum nimirum valere quo ad partem, qua prom
prodiga non est, non item quoad excessum.
quia juramentum ob reverentiam divini Nomi
assumpti alteri servari debet, quando, & quanti

potest sine peccato servari: at hinc sine peccato servari potest quoad partem non prodigam, quoad excessum vero non potest servari sine peccato veniali saltem prodigalitati, ideoque pro hac parte non valebit. Nec obstat, quod promissio mille florenorum fuerit facta per modum unius summæ, vel quantitatis; hanc enim conditionem videntur includere promissiones illæ factæ ad certam quantitatem, vel numerum: *tantum dabo, si tantum potero, secus, dabo, quantum potero*. Certè qui mille florenos vovisset Deo, & non posset, nisi quinquaginta florenos dare, ab omnibus obligatus manet. Simile videtur in proposito. Sed tu elige sententiam, quæ magis placet.

ASSERTIO V.

Juramentum promissorium obligat ad promissio-
nem juratam sub mortali aliquem, saltem ex genere suo, omnium DD. consensu: quia res est gravissimi momenti, reddere verum invocatum Divinum Testimonium, & fideiussionem adimplendo rem juramento promissam. *Ita omnes*. Excepta controversiâ, an ex parvitate materiæ possit fieri venialis juramenti promissorii violatio, de quo, & tota ratione peccati ex professo §. seq. Hic solum ad naturam hujus obligationis discernendam tradendæ iterum sunt aliquot regulæ.

REGULA I.

Juramenti cujuscunque obligatio principaliter est
Jex virtute Religionis, & secundi præcepti Decalogi, de non assumendo Nomen Dei in vanum, minus in falsum, sed rationabiliter cum reverentia, & veritate: & quidem juramentum promisso-

rium absolutum per se stans aut confirmatoris ex
 promissionis factæ ipsi Deo, solam habet obliga dum j
 nem ex virtute Religionis, ut *Seët. I. §. 4.* expi jus gr
 tum est: At verò juramentum promissorium com
 Etum homini seu confirmatorium promissioni II.
 etæ homini, eam promissionem acceptanti, du missio
 cem habet obligationem, & ex virtute Religio scilice
 ratione juramenti, & ex virtute Fidelitatis, & Ju in for
 tiæ reddendi alteri, quod suum est; cum promisi cio.
 cadat in debitum. *Deinde* prorsus omne juram tantu
 tum validè factum juxta *Regulas Affert. præce* sed et
ris obligat semper in foro conscientiæ: at non ta tatis,
 per etiam in foro externo, ita ut de eo in judic le, qu
 ctio institui possit. Quando ergo, & quando no tionè
 latè videre potes apud *Mol. Laym. Sanch. aliis* III.
citt. Tu accipe compendiò.

- 61 I. Juramenta absoluta per se stantia, & solùm Lege
 Deo facta, ut si jurasti absolute te Ecclesiam æd sed p
 caturum, Eleemosynam daturum, &c. nemine dent
 missionem acceptante, non obligant in foro exti sint, &
 no, neque actionem in judicio pariunt. *Omne* iis o
 tio clara est: quia actio est jus prosequendi in non t
 dicio, quod sibi debetur: sed in tali juramento ctio o
 se stante, aut solùm ipsi Deo facta, nulla obli illis o
 tio, seu debitum justitiæ erga hominem (næ tia, i
 enim homine acceptante, nullum jus oriri pot dicet
 in foro aut judicio externo) sed solùm adest ob quan
 gatio Religionis erga Deum: ergo hic non est te exi
 cus obligationi civili, & propriè dictæ actioni: non p
 hilominus tamen in foro externo Ecclesiæ Jus Idem
 tanquam curam gerens divini Honoris, & Religio to pe

Confirmatoris ex officio talem compellere debet ad servandum juramentum: quod judicis officium is, in cuius jus gratiam juratum est, implorare poterit, ut ex communi notat *Laym.*

II. Omne juramentum confirmatorium promissionis factæ homini legitimè factum; in materia scilicet honesta & licita, atque acceptatum, obligat in foro externo, ut de eo actio concedatur in iudicio. *Omnes.* Ratio est: quia hoc juramentum non tantum inducit obligationem Religionis erga Deum, sed etiam confirmat naturalem obligationem fidelitatis, & justitiæ erga hominem, quam jus tam civile, quam Ecclesiasticum acceptat, & ad ejus implementationem compellit, maximè ob reverentiã juramenti.

III. Juramenta confirmatoria promissionis factæ homini, & acceptatæ, de re prohibita, aut infirmata Lege humana, non tamen obligante in conscientia, sed permittente tantum (juxta dicta *Affert. precedentis* Regula III. N. III, & IV.) etsi alioquin valida sint, & in foro conscientie obligent, ut etiam super iis observandis officium Judicis implorari possit; non tamen obligant in foro externo, neque de eis actio conceditur: quia nimirum in nostra sententia illis contractibus juramentum nullum addit jus justitiæ, sed solam obligationem Religionis. Oppositum dicitur in sententia opposita. Idq; certissimum est, quando juramentum continet turpitudinem ex parte exigentis: ut si jurasti usuras solvere, & negligas, non poteris compelli in foro externo ad solvendum. Idemq; universaliter dicendum de omni juramento per injuriam, dolo, vel metu injusto extorto.

IV. In

64 IV. In neutro, neque interno conscientia, que externo iudicii foro obligant iuramenta de re alioquin licita, sed prohibita, aut infirma Lege humana prohibente, seu sub culpa obligati juxta dicta supra loco cit. Hæc compendiõ.

REGULA II.

65 *Juramenti promissorii obligatio propria, & principalis ex virtute Religionis in utroq; foro omnino personalis est, neq; ad hæredes, vel successores jurantis transit; secus est de obligatione ex virtute justitie.* Communissima cum Sanch. *l. 3. moral. n. 1. init.* Castropal. Tamb. *cit. §. 6. n. 1. alij.* Ratio generalis est: quia nullus potest contrahere obligationem ex vi juramenti, nisi habeat intentionem jurandi: atqui solus ipse jurans, non autem ejus hæres vel successor jurantis unquam habuit intentionem jurandi, etsi subinde habeat, & habere debeat intentionem contrahendi debitum justitiæ; ergo, & Hinc resolvas

66 I. Si juramentum sit absolutum, & per se stans, vel in Ecclesiam ædificandum, puellam aliquam dote daturum, pauperem aliquem aliturum, absq; promotione Deo, aut homini determinatè facta, &c. non omninò obligatio oritur ad hæredes jurantis de functione; quia ibi sola est obligatio virtutis Religionis. quæ unà cum jurante extinguitur. *Communissima.* Quamvis Abbas in c. *cùm contingat. n. 8.* probabiliter doceat, si juramentum tale in gratiam alterius editum sit, hæredem posse conveniri, non actione aliqua propriè dicta contra eum ex obligatione Justitiæ, sed obligatione Charitatis ad exonerandum

Sect. II. Juramenti validi conditiones &c. 79

dam defuncti conscientiam, dicens: licet juramentum non transeat ad heredes, servare tamen tenentur, ne laedant defuncti conscientiam. Est sanè sic consulendum à confessario; at non urget, sicque nec vix urgebit.

II. Juramentum confirmatorium promissionis factæ Deo, seu votum juratum, personale quidem de actione ab ipso jurante exercenda: ut ingrediendi Religionem, talem puellam ducendi, &c. manet personale, neque ad hæredem transit ob eandem rationem. At verò tale juramentum reale de aliqua re præstanda, quæ per alterum præstari potest, v.g. tantam eleemosynam erogandi, vel talem pauperem alendi, &c. omninò transit ad hæredes jurantis, non quidem vi juramenti ex virtute Religionis, sed vi contractûs alicujus: vel quia Deus ipse tale juramentum, seu votum juratum ad utilitatem Ecclesiæ, vel pauperis, pro ipsis acceptavit, ut piè vult *Sancti cit. n. 5.* Vel potiùs, quia Jus Canonicum, & Civile statuit non adiri hæreditatem, nisi sub conditione exequendi omnia onera realia, adeoq; etiam juramenta, & vota realia, decedentis: dummodò hæc non sint per injuriam extorta: ut vult, & bene probat *Castropalaui* apud *Tambur. cit. l. 3. c. 3. §. 7. n. 5.*

III. Juramentum promissorium, & confirmatorium promissionis factæ homini acceptanti, omninò transit ad hæredes jurantis; sed iterum non quoad obligationem datam; sed solùm ex virtute justitiæ vi pacti, aut contractûs impliciti, quo hæres debet

bet in se suscipere omnia onera realia, seu obligationes decedentis, secundum vires hæreditatis aditæ, sicut succedit in omnia commoda, & Quod insuper verum est, quando præcessit à te specialis contractus, ut si tu cum juramento vendidisti Petro acceptanti, eoque nondum defungeris, utique tuus hæres tenetur equum tradere Petro, non vi juramenti, sed vi contractus ut dictum est. Quin etiam, si quis expressè (ut sæpè fit) pro se, & suis hæredibus, ad hunc men obligatio non transit ad hæres vi juramenti, & ex virtute Religionis, sed tantum ex vi vel contractus prædicti ex virtute Justitiæ; hæres non implentes juramenta promissoria lia defunctorum, non peccant perjurio contra tutem Religionis, sed tantum injustitiæ peccata contra virtutem justitiæ.

69 IV. Insuper juramenti promissorii facti homini acceptanti obligatio etiam transit ad hæres minis illius, cui juratum est, non tantum in conscientia, sed etiam in externo judicii foro, ut actionem instituere possint, juxta communem DD. apud Laym. *cit. lib. 4. tr. 3. c. 10. n. 5. & c. 32.* militer ex leg. *si pactum. ff. de probat.* ubi habetur pactum tibi factum ad hæredem quoque tuum tendi, licet expressum non fuerit; juramentum tunc suscipit naturam, & conditiones pacti, promissionis, cui apponitur; ergo, & c. Et *c. veris. de jurejurand.* dicitur: Vasallum, qui juravit Prælato fidelitatem, aut obedientiam, etiam eodem sine novo juramento debere successoribus

quamvis eorum expressa mentio facta non fuerit. Unde qui tibi juramento promisit equum, & non praestitit ante mortem tuam, tenebitur vi ipsius juramenti praestare haeredibus tuis. Denique in his omnibus semper excipiendum est, nisi juramentum per injuriam extortum sit; nam universaliter ex uramento turpitudinem continente ex parte exigentis juramentum, vel acceptantis rem jurantem: ut si juramentum metu gravi, vel injusto extortum sit, v. g. si jurasti ufuras solvere pecuniam dare latroni, datas non repetere &c. nulla omnino videtur obligatio ad haeredes jurantis defuncti; multo minus ad haeredes illius, cui juratum est. Ratio ex dictis patet: quia ibi fuit sola obligatio Religionis ex juramento, nulla autem obligatio justitiae erga alterum. *Communis DD. cum Sanch. Laym. aliis cit.*

R E G U L A III.

Juramenta in dubio strictè interpretanda sunt, seu in favorem jurantis, ut servatà proprietate verborum, quantum minet potest, obligatio inducatur. *Communissima DD. cum Suar. l. 2. de juram. c. 2. n. 7. Sanch. Laym. cit. c. 9. n. 1. alii passim.* Est enim notissima Regula Juris in 6. *odiarestringi, favore convenit ampliari*: juramenti autem obligatio pertinet ad materiam odiosam, seu onerosam, ideoque restringi debet in favorem ipsius jurantis, cumque gravissima sit obligatio juramenti, merito strictè interpretari debet ob periculum perjurii. Nec obstat, quod juramentum videatur cedere in favorem Religionis, sicut notum, ideoque late interpretandum.

pretandum: Negatur enim consequentia: Nam religio non promovetur interpretando juramentum vel vota latius quam intendat jurans, vel vota aut quam ejus verba cogunt interpretari; imò fuerit magis benigna interpretatio, eò frequenter observabuntur; tantò autem infrequentius, quò durior fuerit interpretatio; ut sapienter observatur. *Suar. l.cit.* Accipe exempla, & insuper promittuntur variis casibus aliquot regulas specialiores.

- 71 I. Qui jurat se ingressurum Religionem indistinctè, quamlibet, etiam minùs strictam ingredi poterit. Qui jurat Ecclesiæ dare calicem, postea dubitans an aureum, vel argenteum, satisfacit dando alicuius teum. Juramentum de servandis Statutis alicuius Communitatis, debet interpretari de Statutis factis, non faciendis, nisi id exprimitur, vel aliunde constat, tam amplam esse juramenti obligationem. Communis apud *Laym. c. 9. n. 1.* Qui se alicui obtemperaturum in omnibus, interdicendum est, nisi illicita, vel aimis ardua, vel sua suo non convenientia imperet. Item qui jurat se futurum prudentum virorum judicio, interdicendum est, nisi manifestè inque judicent: ut etiam videtur *c. quintavallis, de Furejurand.* Quò spectat omninò communiter axiomata *ID. Juramentum bonæ culpæ. G. de prestitum, non est extendendum ultra intentionem jurantis vero similiter presumendam.* Jurat se interdicendum non est extendendum ad incognita, seu ea, in quibus jurans non cogitavit. In generali promissione, vel juramento non veniunt ea, quæ quis vel non promittere non potuisset, si in mentem venissent, etiam si

II. Juramentum præstitum circa materiam juris, 72
interpretandum est secundum limites Juris: v. g.
si juret Clericus residentiam absolutè, potest tamen
non residere in casibus à Jure concessis. Qui jurat
servare Statuta Collegii, Universitatis, &c. potest
non servare ea, quæ legitima desuetudine abrogata
sunt. Et universaliter juramentum de servandis
statutis alicujus Communitatis interpretandum est
secundum differentiam statutorum: ex intentione
Legislatoris, & loci consuetudine, communique
interpretatione obligationis: utpote si statuta obli-
gant sub mortali, vel veniali, obligatio quoq; jura-
menti, ejusq; transgressio mortalis, vel venialis erit;
si sub nulla culpa, sed sub pæna tantum obligent,
obligatio quoque juramenti, ejusque transgressio
vel a nullius culpæ erit, dummodò paratus sis pænam
solvere. Item juramentum de servando secreto a-
ctorum in Concilio, Capitulo, &c. interpretandum
interest, quatenus materia secretum postulat: ita ut
vel si materia magni momenti, quam multum in-
terferat non evulgari, obliget sub mortali jura-
mentum; circa materiam levem sub veniali; circa ma-
teriam nullius momenti, cujus evulgatio nullum
dò spe omnino in commodum adferre queat, sub nulla
culpa. *Gloss. & Abb. inc. Ego de jurejurand. Com-*
munis DD. apud Sanchez, & Laym. cit. Item qui
jurat se statutum sententiæ Ecclesiæ, vel Judicis ali-
cujus, non obstante hoc juramento, vel sententiæ
latâ, appellare potest, sicut ei jura concedunt. Item
juramentum Episcopi de non alienandis bonis Ec-
clesiæ, interpretandum est de alienatione illicita
tan-

tantum utpotè sine causa necessitatis, vel utilitatis
& sine requisita juris solemnitate. Innoc. in *c. c.*
omnes de constitut.

- 73 III. Juramentum nunquam censetur factum
præjudicium tertii; quia fuisset illicitum. Habe
in Fure tit. de jurejurand. Hinc qui juravit sec
tum servare alicujus, si ex secreto immineret al
tertio malum, potest ei revelare: quia hunc jurav
& alteri non obesse potest. Qui juravit solv
creditorem posteriorem, potest & tenetur solv
creditorem priorem, posthabito altero, si utri
non sufficiat. Qui juravit non discedere ab
loco, aut longam peregrinationem instituere,
test, & tenetur secus facere, si legitimus Super
secus jubeat, quia aliàs esset in præjudicium Super
oris secus jubentis, ideoq; de re illicita, & nulla
- 74 IV. Principalis, & semper præ oculis habet
regula sit: *juramentum promissorium sortitur con
ditiones, & qualitates actus, cui adiicitur.* Co
munissima DD. apud Gob. *cit. Cas. 16. n. 504.*
latè Suar. cit. lib. 2. de jurament. c. 32. ac Sanchez
I. de matr. Disp. 52. Et Barbof. *in axiomat. me*
tò axiomatibus juridicis accenset has duas propo
sitiones: I. *Juramentum regulatur secundum
naturam actus, cui additur.* Et II. *Juramentum
auget obligationem, sed ei intra suos limites manet.*
addit Religionis vinculum: nimirum juramentum
non auget obligationem actus extensivè, quia pro
missionem non solet extendere ad plures causas
quàm ea extenderetur, si non vestiretur juramentum
sed auget tamen semper intensivè, quia efficit,
promissio, cui additum est juramentum, obligat

arctius, & severius, quia juramentum superaddi-
tum vinculo solius fidelitatis, vel justitiæ, super-
addit vinculum Religionis. Unde juramentum
eodem modo interpretandum erit, quo interpreta-
tur, & explicatur ipsa promissio per se, secluso
juramento.

Excipe tamen cum Lessio l. 2. de justit. c. 42. 75
dubitat 6. n. 32. casum, quo exigitur juramentum
ea ipsa intentione, ut excludantur conditiones, quæ
incrant, aut non incrant nudæ promissioni: Ut si
Medicus promisit servire Communitati, vi nudæ
promissionis non tenebitur servire tempore pestis:
si juramento exacto promissionem ad eum casum
extendat, jam obligabitur: & ta in similibus.

REGULA IV. GENERALIS.

Juramentum promissorium quantumvis absolu- 76
tè, & in terminis generalissimis conceptum,
tacitè tamen semper includit, & subintellectas ha-
bet conditiones, seu limitationes aliquas, quas ex-
primunt partim G. off. in c. quemadmodum, de ju-
rejurand. partim DD. citati & citandi.

Prima conditio: si potuero: Quia impossibile 77
nulla est obligatio: quod intelligendum est, non
solum de potentia, vel impotentia naturali, & phy-
sica, sed etiam de potentia morali; eaque duplici: I.
ex jure: videlicet si potuero sine peccato: moraliter
enim dicitur esse impossibile, quod facere non pos-
sumus sine peccato: & id solum posse dicimur, quod
de jure, & honestè facere possumus. L. Nepos. ff. de
verb. signif. Et. juramentum non debet esse vincu-
lum iniquitatis. c. cum contingat. de jurejurand.

II. Ex factō: Ut nimirum possimus sine grandifacultate, & incommodo, etenim universim sentur impossibilia moraliter, quæ impletatem, existimationem, aut verecundiam nolædunt, inquit Paulus, *L. Generaliter. ff. de obligat.* si tamen ejusmodi difficultas, seu impossibilitas moralis defacto tibi erat perspecta, quæ jurasti, v.g. inire militiam, servire infirmis, &c. feris te obligasse etiam ad illam exantlandam si tunc non fuit prævisa, ut benè notat Gobat 496. Quòd si una pars rei promissæ, & jurata impossibilis vel illicita, altera verò possibilis, & licita, & una sine dependentia ab altera promissa & servari possit, tunc pars possibilis, & licita vanda erit: quia *utile per inutile non vitiatur*, ta regul. Juris: si nimirum utile ab inutile sepa possit, & sine dependentia ab illo promissum rat. DD. communiter *in regulam Juris 37. in 6.* peregrinationem ad Ædem Lauretanam, & oblationem centum florenorum, si hanc non potes autem illam, teneris.

78 Secunda conditio: *Salvo jure, & auctoritate superioris*: si nimirum is juramentum sibi præcans irritare, aut alias ob justam causam relaxare vel in eo dispensare, aut quomodolibet ex justia auctoritate aliter disponere voluerit, *c. veniente nostram 3. de jurejurand. Et c. non est de voto* ubi dicitur: *Non est dicendus transgressor voti quod vovit, auctoritate Sedis Apostolica dist. adimplere.* Idem est de juramento.

79 Tertia conditio: *Si sit, in ejus gratiam, & ut*

juratum est, voluerit acceptare: aut: nisi is obligationem expresse vel tacite remittat. Ubi nota, juramentum promissorium posse fieri homini, aut in iratiam hominis dupliciter: 1. non directe in ejus utilitatem, sed solum ad honorem Dei, ac salutem propriam jurantis: ut si quis juret confessario de ale opus bonum facturum, Religionem ingressum, tali peccato imposterum abstinere velle &c. Enoc casu recte inquit S. Th. 2. 2. q. 89. a. 9. ille, qui promittitur, non potest absolvere promittentem, quia promissio non est facta ei principaliter, sed Deo. 2. Directe in ejus utilitatem, ut si jures, te non aliam ducturum, nisi Titiam; Titio centum aureos daturum, &c. & tunc omnium consensu, altero remittente obligationem, cessat obligatio juramenti. 3. Denique juramentum promissorium potest fieri principaliter Deo per modum voti jurati in ejus honorem, simul tamen in utilitatem alicujus certi hominis, utpote de præstando aliquo opere Charitatis, aut misericordiae erga certum hominem, v.g. te puellae pauperi dotem daturum, tali Ecclesiae, aut Monasterio tantam summam daturum, &c. & tunc rursus certum est, cessare obligationem juramenti, si altera persona, in cujus utilitatem Deo jurasti, beneficium respuat, vel acceptare nolit.

At dubium valde est, si illa persona beneficium quidem non respuat, ut sibi non acceptum, nolit tamen te jurantem ad id obligare, sed in tui gratiam obligationem remittat, & liberum relinquat: an id sufficiat ad relaxationem juramenti? Affirmant Navar. Henriq. alii cum Sanch. l. 1. de Matr.

Disp. 5. 2. n. 6. quia Deus acceptat ejusmodi voluntatem vel juramentum in ordine ad hominem, in utilitatem fit; quare si ipsius hominis voluntas satisfactum sit, etiam voluntati Dei, & obligatione ad Deum satisfactum censetur. Non improbat, & in conscientia tutum censent Tamb. l. 3. §. 2. Gobat. n. 49. pulchrum resolvens casum notabilius tamen, & tutius negant *Abb. Angelus Silvester, Azor, Svar.* aliosque citans *Layman 9. n. 5.* quia Deus talem promissionem acceptat sicut facta est principaliter ad suum honorem, & secundario solum ad utilitatem hujus hominis, deoque etsi homo non obliget & acceptet, tamen servanda erit; secus, si nolle acceptare.

81 *Quarta conditio: Si res in eodem statu perseveraverit, seu notabiliter mutata non fuerit. Ex. 23. niens. Et c. quemadmodum de jurejurand. Si ad Ratio: quia jurans censetur jurare de re in eo statu, quo sunt, dum jurat: notabilis autem mutatio quasi aliud objectum facit, ad quod præsumitur se jurantis intentio extendisse: v. g. sponsus cum juramento promittat matrimonium Margarethæ, si illa postea fornicetur, si in leporem vel in morbum incurabilem, si in paupertatem notabilem, &c. incidat, si inveniatur non habere competentem dotem, aut, ut exemplificat Pont. l. c. Si Sponsa post sponsalia amittat oculos, vel membra, &c. non tenetur juramento. Item promissio gratuita, et am jurata, revocari potest ob supervenientem ingratitude promissarii. Item si cum inimico juratus pacem init, non obligatur*

ramento, si novam ille offendendi causam præbeat
 vel publicè proscribatur. Item jurasti donare alte-
 ri mille. si in paupertatem incidas, non teneris am-
 plius. Jurasti nō loqui vel conservari cum tali per-
 sona, quia tibi causa certi peccati existit v.g. forni-
 cationis; si mutantur ejus mores, ut non sit amplius
 ejusdem peccati periculum, non teneris amplius e-
 vitare; quia mutatio notabilis facta est. Quia re-
 bus notabiliter mutatis, sicut non obligat promif-
 sio, ita neq; juramentum promissioni accessorium.

Denique huc spectat alia specialis conditio in 82
 contractibus mutuis onerosis, & consequenter eti-
 am juramenti additis semper subintelligenda est,
si alter quoque promissis suis steterit. c. pervenit
primo de jurejurand. Quia frangenti fidem, fides
frangatur eidem. Quoad mutuas promissiones
 etiam disparatim, etsi non per modum contractus
 factas, extendit *Sanch. cit. v.g. Petrus mihi heri*
juravit donare equum gratuito: ergo hodie juro ei
donare siclum, vel scyphum argenteum; si ille
promisso suo non stet, & ego me juramento meo
liberum censere possum. Denique, ut supra innui,
 juramentum fidejussoris semper includit exceptio-
 nem, ut prius principalis debitor conveniatur, &
 excutiat, & juramentum non expellendi condu-
 ctorem, tacitam conditionem habet: *nisi is bien-*
nio pensionem solvere intermiserit. Communis
 DD. apud *Sanch. latè lib. 3. c. 17. n. 14. Laym.*
cit. c. 9. n. 6.

Pro pleniori intellectu dictorum accipe casum. 83
 Cajus jurejurando promisit, se ad honorem Dei,

F

certo

certo Monasterio donaturum quingenta scuta, per
 taleros imperiales, sed postmodum promissi pa- libe
 tens, efficit per intercessionem cujusdam alter pau
 Prælati, ut Abbas cum Conventu remittat prom ra i
 sum, reddatque chyrographum, quo se obstrin
 rat. Quæritur, an Cajus in conscientia sit tutus,
 securè stare possit illa condonatione? Negat
 probabilius Suar. l. 2. de jurament. c. 39. n. 8. 84.
 rationem suprà allatam. Sed certè probabiliter 86.
 firmat Sanch. l. c. n. 7. atque in conscientia tut
 censent Tamb. l. 3. Decalogi c. 7. §. 2. Gobat 89.
 499. Ratio: quia licet juramentum principaliter
 ctum sit ad honorem Dei, tamen necessarium
 buit respectum ad Monasterium, ejusq; utilitate
 ac voluntatem: ergò si Monasterium sine vi,
 dolo juri suo cedat, cessat essentialis dependentia
 Monasterio, & consequenter cessat & ipsa obligatio
 tio ad jus divinum: certè qui ita vovit, non intendit
 se obligare Deo in casu, quo Monachi recusabunt
 donatione, aut remittent non inviti ad instantiam
 mediatam, aut immediatam promittentis. Eadem
 omninò est ratio de tali juramento. Secus esset
 illa quingenta scuta essent Deo promissa, & Mon
 sterio in aliquem certum pium usum, v. g. ad erig
 gendam Aram cultui alicujus Sancti, tunc enim Mo
 nasterium nõ posset validè remittere juramentum
 sibi non præjudiciosum: quippè, cujus remissio ca
 deret in diminutionem cultus illius Sancti. Secus
 quoque esset, si jurasset Deo in honorem ejus datum
 tum quingentos aureos pauperibus indeterminatis,
 tis, etsi enim tunc aliqui, & multi quidem pauperes
 pere

peres tibi remitterent obligationem, non esses ideò liber; quia hi non repræsentant moraliter alios pauperes, qui sine dubio acceptabunt. Vide plura in hanc rem apud *Sancti. c. 1. l. 3. c. 20.*

S E C T I O III.

Juramenti liciti conditiones.

SUMMARIUM.

- 84. *Licita sunt juramenta debito modo facta :*
- 86. *Christus solum prohibuit juramentum sine rationabili causa factum.*
- 89. *Juramenti liciti conditiones sunt I. ut fiat in veritate. II. in justitia, & III. in judicio. Et in his conditionibus*
- 93. *Est actus virtutis Religionis.*
- 94. *Usque ad n. 97. Que veritas & certitudo requiratur in juramentis, tam ex parte rei jurata, quam ex parte jurantis :*
- 97. *Præsertim cum quis jurat de facto alterius ; aut*
- 98. *Indiciis facti ejus ;*
- 99. *Tres propositiones damnatae circa usum amphibologiae.*
- 100. *Usque ad 104. Amphibologia triplex species, seu gradus.*
- 104. *Amphibologia prima, & secunda species semper vera & sine mendacio esse asseritur, & probatur usque ad 107. ideòque*
- 107. *Juramentum taliter amphibologicum non est perjurium*
- 108. *Illicitum tamen, nisi justa & rationabilis causa subsit.*
- 110. *Tertia species vel gradus amphibologiae semper est cum mendacio ideòque & juramentum additum semper est perjurium.*
- 112. *Et in hoc tertio sensu intelligenda sunt propositiones damnatae.*
- 113. *Juridicè & legitimè interrogatus in judicio amphibologicè jurans, probabiliter semper peccat mortaliter ; tamen*
- 115. *Adhuc probabiliter in causis saltem capitalibus citra mortæ-*

mortæ-

mortales saltem, uti licet amphibologiâ primæ, secundæ speciei, pariter

117. *Quoties quis illegitimè interrogatus, intra vel extra Judicium graviter urgetur ad jurandum, uti per amphibologiâ primæ, vel secundæ speciei.*

118. *Quando censetur quis illegitimè interrogari, & gerì;*

120. *Usque ad n. 125. resolvuntur varii casus.*

ASSERTIO VI.

Licita sunt juramenta debito modo facta, variis nimirum conditionibus ipso Juramento vino requisitis: in veritate, & justitia, & iusticia. Ita omnes Orthodoxi.

S. I.

Licita sunt Juramenta &c.

84 **S**ic loquitur ipsa S. Scriptura variis locis: De 6. illi soli servies, & per Nomen illius jurabis. Jeremia 4. & jurabis: vivit Dominus in veritate & iudicio, & justitia. Pl. 62. Laudabuntur omnes qui jurant in eo &c. In novo Testamento passim juravit Apostolus, ad Rom. 1. Testis est mihi Deus cui servio in spiritu meo. 2. Corinth. 1. Testem voco Deum in animam meam &c. Gal. 1. Quam rem scribo vobis, ecce coram Deo, quia non mentior. Quin ipse Christus in Evangelio sæpius dicta sua confirmavit geminato verbo: Amen: Amen: quod ore Hebræorum affectum jurantis, sub juramento aliquid affirmantis exprimit.

Nec obstant serena verba Christi Matth. 5. Ne juratis, quia dictum est antiquis, non pejurabis, sed des autem Domino juramenta tua. Ego autem dico vobis, non jurare omnino, neque per cælum, quia

Thronus Dei est: neque per terram, quia scabellum est pedum eius: neque per Ierosolymam, quia civitas est magni Regis: neque per caput tuum iuraveris, quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum: sit autem sermo vester: est, est, non non; quod autem, his abundantius est, à malo est. Sic Salvator. Cui consonat Jacob. c. 5. Ante omnia autem fratres mei, nolite iurare, neque per caelum, neque per terram, neque aliud quodcunque iuramentum: sit autem sermo vester: est, est, non, non; ut non sub iudicio decidatis.

Respondent, & explicant SS. PP. & Expositores varii:

I. Christus Dominus præcipiens *non iurare* 85 omnino, id est, nullo iurandi modo, vel forma nempe neque per caelum &c. In primis perstringit Pharisæos: qui se iurare non arbitrabantur, si per caelum per terram, per templum, per Ierosolymam iurarent, ostendens eos, qui per ejusmodi nobiles Dei creaturas jurant, etiam respectivè, & consequenter iurare per ipsum Deum Creatorem illarum, ut rursus exemplificat Math. 23. dicens: *qui jurat in Altari, jurat in eo, & in omnibus, quæ super illud sunt: & quicumque juravit in templo, jurat in illo, & in eo, qui habitat in ipso: & qui jurat in caelo, jurat in Throno Dei, & in eo, qui sedet super eum.*

II. Non simpliciter prohibuit Christus, omne 86 iuramentum justum & bene circumstantionatum, sed tantum iuramentum absque omni rationabili causa necessitatis, vel utilitatis factum. Ita D. Augustin. Epist. 89. & l. I. de serm. Domini in mon-

Eccl. 17. D. Bern. serm. 65. in Cant. D. Thom.
89. a. 2. Innocent. III. in c. Esi Christus. & co-
 munis DD. Ratio, quia absque justa, & rationabili
 causa frustra, & levi de causa divinum Nomen
 testimonium assumere, magnam divini Nomen
 irreverentiam, & abusum sacri juramenti continet.
 Dein quia frequenter, & sine causa jurando in pe-
 jurii peccati periculum quasi infallibiliter inci-
 mus, juxta illud *Eccl. 23. Jurationi non assue-*
ris os tuum, multi enim casus in illa. Nominatio
Dei non sit assidua in ore tuo: & Nominibus Sa-
ctorum non admiscearis. Quoni- in non eris immu-
nis ab eis. Sic omnis jurans, & nominans in toto
peccato non purgabitur. Hæc ille. Lege D. Augu-
 stin, serm. 30. de verb. Apost. de hoc latè & opor-
 tètè differentem, ubi concludit: *Duo sunt*
damnabo nunquam; veram jurationem, & nulla
jurationem; damno autem falsam jurationem
falsa juratio exitiosa est, vera juratio periculosa
est, nulla juratio securæ est:

37 III. Voluit Christus Christianos maximè elo-
 gari à perjurio & insuper ad simplicitatis humanæ
 primævam sinceritatem reducere, significans
 melius omninò esse, si nullum juramentum fieret
 aut nullo juramento opus esset: quandoquidem
 jurandi usus solum ex naturæ nostræ infirmitate, at-
 que ad mentiendum, & fallendum promptitudinem
 per peccatum inducta originem traxit; cum ex una
 parte homines sæpè fallant, & hinc ex altera parte
 homines difficulter dictis credant: ideòq; confir-
 matione juramenti opus sit. Quòd si autem intel-
 homi

homines, uti deberet, & veritatis simplicitas in dicendo, & fidei sinceritas in credendo constaret, nullo omninò juramento opus esset, sed simplex affirmatio ejus, quod est, & simplex negatio ejus, quod non est, sufficeret. Et hoc voluit Christus consulere dicendo: *sic autem sermo vester: est, est: non, non: quod his abundantius est:* (id est, quod amplius in confirmationem dicti jurando additur) à malo est. Nota: non dixit Christus: malum est, sed à malo est, scilicet à malo jurantis ob defectum veritatis; vel à malo non credentis ob defectum fidei sinceritatis.

IV. Addit Theophilactus hîc in c. 4. *Matth. 88* Christum Discipulos suos hortari voluisse, ut vitâ suam ita constituent, ut eorum simplici assertioni est, est: non, non: non minus credatur, quàm a liorum juramenti; nâ nulli minùs creditur, quàm ei, qui frequenter jurat: econtra ei facilè fides habetur, qui bonâ vita præditus, semper verum dicere, & nunquam jurare consuevit. Quamobrem etiam D. Basil. in *Psalm. 4.* dicit: *Turpe sane omninò, & stultum est se ipsam accusare, ut indignum fide, & firmitatem ex juramenti adferre.*

§. II.

In veritate, & justitia, & judicio.

Juramenti liciti conditiones ipso jure divino cit. *89* Jc. 4. Jeremiæ, sunt tres, *Jurabis: vivit Dominus in Veritate, & Justitia, & Judicio.* Ubi D. Hieron. c. 4. advertendum est, quòd *Juramentum, hos habeat somites, Veritatem, Justitiam, & Judicium.*

- 90 I. Veritas juramenti in eo consistit, ut veritate juramenti divini Numinis, & Nominis testimonium adducatur in confirmationem falsi, aut mendacis adeoque in veritate jurat, qui in juramento auctoritate rem, quam certò scit vel omninò credit se veram, veram affirmat, vel similiter falsam negat. In juramento autem promissorio, nunc in præsentem habet veram voluntatem, & proprium adimplendi, quod promittit, & credit etiam in futuro se adimpleturum: hic enim duplex veritas, & de præsentem implendi voluntate, & futura adimplerem promissi. Ut latius præcipitur infra de perjuriis.
- 91 II. Justitia seu æquitas juramenti consistit in hoc, ut justissimi, & sanctissimi Numinis, & Nominis divini testimonium non adducatur in confirmationem dicti, vel facti injusti, iniqui & peccaminosi: adeoque jurare in justitia dicitur, si rem licitam, justam & honestam jurat. Si enim jures, ac promittas rem injustam, ac prohibitam, sicut non licet tibi illam implere, ita injustè, & impiè censeris jurare, cum juramentum non sit verum, sed iniquitatis.
- 92 III. Judicium, seu discretio juramenti consistit in hoc, ut divini Numinis, & Nominis testimonium non adducatur temerè & irreverentem sine justa causa & reverentia: adeoque jurare in judicio dicitur, qui non nisi cum prudenti intellectus consideratione, juxta regulas Christianæ Prudentiæ, ac cum pia & reverenti voluntate affectione, non sine necessitate, vel magna utilitate

ate jurat, utpotè cum alicujus dicti, vel promissi
 veritas aliis non manifesta, vel dubia est, quam
 amen certam habere, & exploratam esse, publicè
 vel privatim multum interest. De quo eleganter
 D. Aug. cit. serm. 28. de verb. Apost. c. 9. *Quan-*
um ad me attinet, juro: sed quantum mihi vide-
ur, magna necessitate compulsus, cum video mihi
non credi, nisi faciam; & ei, qui mihi non credit,
non expedire, quod non credit: hac perpensa ratio-
ne, & consideratione librata, cum magno timore di-
co: coram Deo; aut: testis est mihi Deus; aut: scit
Christus, sic esse in animo meo &c. Sed tamen aliud
habet humana pessima consuetudo, & cum tibi cre-
ditur, juras, & cum nemo exigit, juras, & horrenti-
us hominibus juras, non taces jurando; vix es sa-
ms non pejurando. Hæc S. Doctor. His condi-
 tionibus positis.

IV. Juramentum licitum est, & actus bonus vir-
 tutis Religionis, Deo debitum cultum, & reveren-
 tiam exhibentis; pertinet enim ad cultum, & vene-
 rationem Dei, ejus primævam infallibilem veri-
 tatem agnoscere, prædicare, protestari, quod ma-
 ximè fit juramento, ejus testimonium in confirma-
 tionem veritatis invocando, ac allegando cum cer-
 nis, & debitis conditionibus. Unde nota, jura-
 mentum esse actum virtutis Religionis: & insuper
 sub præcepto secundo Decalogi: *non assumes &c.*
 solum quantum ad modum conditionatum actus:
 utpote si jurandum sit, fiat debito modo, in veri-
 tate, justitia, & judicio, scilicet ratione, infallibi-
 ter ac reverenter; at verò juramentum quoad ex-
 erciti-
 um

ercitium actus, quòd nimirum hîc & nunc non
 dum sit absolute, non est sub præcepto Religiosecundu
 nec unquam ulla per se obligatio, sed solum p.ile, &
 esse sub virtute, & præcepto, aut Charitatis, orare.
 mirum gravis necessitas, aut utilitas propria curat iu
 proximi exigat, aut justitiæ, ut si Magistratus interfu
 juramentum. Harum autem trium conditiõ abuiss
 unâ, aut alterâ, vel omnibus deficientibus, nã arum
 perjurium, aut saltem juramentum illicitum, us ann
 quibus mox sect. seq. fuerit.

§. III.

Veritas, & certitudo requisita in juramentis jurus si

94 **I**N juramento assertorio non tam requiritur moralit
 tas objectiva, scilicet conformitas dicti ad dubitat
 etum, prout opponitur falsitati, quàm veritasufficie
 malis, nimirum conformitas dicti ad mentemuratur, or
 rantis, prout excludit mendacium. Contingendo
 nim sæpè rem juratam non ita se habere, sicut nes.
 tur, attamen ita se habere in mente & opinio Quia, u
 credulitate jurantis: quo jam absque perjuriu potius
 juramentum licitum manet. Solum hîc qua Verum
 quænam veritatis certitudo requiratur ad limoralis
 juramentum assertorium. Dico ergo breviter equiri

95 **I.** Ex parte rei juratæ veritas sufficiens ad si, cun
 mentum licitum habetur, si res secundum mode facte
 & sensum humanum sumpta ita se habet, sicut III. C
 tur v. g. juras hodie lautè comedisse, Petrum otitia
 iracundum, Joannem Sacerdotem quotidie celebrata &
 re &c. non est opus ad veritatem juramenti, Testes
 vivium fuerit lautissimum, ut Petrus quovis abilis,
 mento irascatur, ut Sacerdos integro mense, juramen

nunc non nunquam omittat Sacrum, sed sufficit convivium
Religiosum secundum patriæ morem fuisse lautum, Petrum fa-
solum pile, & sæpè irasci, Sacerdotem quasi quotidie cele-
ritatis orare. Non ergò condemnandus est Parochus, qui
propria jurat suum Sacellanum per totum annum Ecclesiæ
tratus interfuisse, primam missam celebrasse, Concionem
condidit habuisse &c. etiamsi aliquoties intermiserit; quia
us, nazarum pro nihilo reputatur, & humano sensu to-
licitatis us annus aestimatur, etiamsi modicum quid ab-
fuerit. Vide Tamb. cit. l. 3. Decalog. c. 2. §. 1.

II. Ex parte jurantis, ut quis licitè juret, nec per-96
ramentum jurus sit, certissimum est, cum debere esse certum
quiritur moraliter de veritate rei, quam jurat. Quare qui
liciti ad dubitat, vel non adhibet ad veritatem indagandam
a veritate sufficienti diligentia, tamen rem talem, ut certam
mentem jurat, omninò censetur jurare falsum, practicè lo-
Contingendo, peccatò mortali perjurii; secundum om-
e, sicut nes. Etiamsi alioquin res speculativè vera esset.
opinionum Quia, ut n initio dixi, attenditur hîc conformitas
erjurii potius ad mentem jurantis, quàm ad rem juratam.
hic quæ Verùm difficile explicatu est, qualis debeat esse illa
ad hunc moralis certitudo? Omnes consentiunt, majorem
brevis requiri certitudinem, & plerumque evidentiam fa-
ens ad hunc, cum quis jurat de facto proprio, quàm si juret
am modo de facto alterius. Dico igitur

III. Cùm quis jurat de facto alterius, de quo certa 97
Petrum notitia haberi possit, & inquiritur, requiritur notitia
certa &c. experimentalis, qualis habetur per visum.
nenti, ut. Testes causa 9. Non ergo sufficit sola opinio pro-
quovis probabilis, vel fides, seu credulitas ex auditu ad tale ju-
ense, Juramentum, etiamsi sufficeret ad simplicem assertio-

nem: v. g. Probabile est, Sacerdotem Religioſiſſimam
 lias ſolitus celebrare quotidie tali horâ, etiam illi poſſe
 manè eâ horâ celebrâſſe; poſſum quidem ſine peccâto
 mendacii prudenter judicare, ac affirmare, debitorum
 hoc mane, ſeu horâ Sacrificium obtuliſſe, ſed legaliter
 poſſum id ipſum jurare. *Ratio eſt*: quia ad præſens
 ter agendum, loquendum &c. fatiſ eſt certitudinem
 quam humana prudentia requirere ſolet; ad præſens
 dum verò requiritur ea certitudo, quæ digna certitudinem
 verenti invocatione Dei in teſtem, quod aliquis eſt, i
 exigit, quàm probabilitatem quamlibet. Quid enim
 accedat dictum alicujus viri fide digni, qui videtur
 hi teſtetur, illum Sacerdotem hodie manè celebrâſſe,
 ſe, poſſem quidem jurare extra Judicium, quod illi
 teſtimonium facit rem moraliter, & ſuo more ex viſu
 tam; at nondum poſſem jurare id ipſum in Judicio
 ex ſolo auditu cujuſcunq; etiam fide digniſſimi
 ri, quia in Judiciis non petitur fides ex auditu
 certa ſcientia: hæc enim, non illa, facit ſemper
 probationem. Audi caſum: Quidam pro certo
 to aliquot centum aureorum à debitore negato
 gat duos amicos fidiffimos, ut ſibi de illo credito
 pud Judicem teſtentur, & teſtati ſunt cum juramento
 debito poſtea facile impetrato. Licitène juramento
 ſolam fidem certiffimam habitam fide digniſſimam
 creditori? R. Minimè; ſed perjurâſſe: quia ut dicitur
 eſt, in Judiciis non petitur, an quis aliquid noſtrum
 quâcunq; certitudine morali, ſed certitudine
 propriâ, qualis habetur ex viſu: idque ad bonum
 blicum, cui ex Juſtitia legali cedere debet quæ
 particularis utilitas: at qui illam certitudinem
 ha

Religiosi habuerunt illi testes; ergo &c. At tenebantur ne
 a, etiam illi postea ad restitutionem? R. Minimè, quia non
 em sine peccârunt contra Justitiam commutativam, cum
 firmare debitum re ipsa verum fuerit, sed contra Justitiam
 lisse, illegalem foro, bonoque publico debitam peccâvere:
 ia ad primum tantum, & non hujus violatio inducit obliga-
 st certitudinem restitutionis.

IV. Quando non de ipso facto, de quo nimirum 98
 certa notitia haberi nequit, sed solum de indiciiis
 aliqui facti, infamatione personæ, vitæ, famæ &c. juran-
 et. Quidum est, sufficit notitia certa moraliter, etiam ex au-
 qui videntur fama, relatione aliorum, indiciiis antecedenti-
 anè celebris, consequentibus, & similibus. In his enim à
 m, quod iudice non intenditur, nec potest intendi scientia
 o moralis ex visu: ergo debet sufficere certitudo moralis ex
 m in auditu, vel opinione probabili, ut infra iterum de
 significat fure occulto ostendam.

§. IV.

Juramentum amphibologicum.

Hic candidè fateor bone Lector, libentiùs om- 99
 nino sisterem, aut tecum bonum saltum face-
 rem, si sequi velles, hanc materiam (esto in praxi
 frequenter, & scitu necessariam) totam transilien-
 do, quam periculosè per particularia incedendo:
 terret enim novissimum fulmen, quò S. D. N. IN-
 NOCENTIUS Papa XI. inter alias propositiones
 prohibuit, & damnavit etiam has tres sequentes,
 amphibologiæ usum admittentes.

Prima, quæ inter alias damnatas est 26. dicit: *Si
 quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive*

propria sponte, sive recreationis causa, sive quæ Crisi
 alio sine juret, se non fecisse aliquid, quod reores, &
 eit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod positio
 ci, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quæ & sen
 aliud additum verum, revera non mentitur, ut per
 perjurus.

Secunda, quæ est 27. dicit: *causa justa* in
 his amphibologiis est, quoties id necessarium, stitutio
 utile est ad salutem corporis, honorem, res fan sum se
 res tuendas, vel ad quemlibet alium unificatio
 actum, ita ut veritatis oscultatio censeatur ut si ju
 expediens, & studiosa. linaci

Tertia, quæ est. 28. dicit: *qui mediante*
mendatione, vel munere ad Magistratum, vel
ciam publicam promotus est, poterit cum restri
ne mentali prestare juramentum, quod de ma
Regis a similibus solet exigi, non habito respec
intentionem exigentis, quia non tenetur fatere
men occultum. lo, se
 millie
 Cesare
 quand
 signifi
 tam,
 ferunt
 tur ab
 gere in
 illa dic

100 Hæc, inquam, terrent; quia licet excommu
 catione spœna imposita affirmantibus tanquam
 tos casus nominatos in dictis propositionibus d
 natis, non sit extendenda ad casus non nomi
 quia odia non sunt amplianda, prout jura clar
 tamen casus nominati se habent, ut exemplum
 monstrans, non licere alios casus similes quoad
 rum animæ, unde dici solet, quod exempla non
 claudant similia. *hactenus, institut. de gratia*

Nihilominus in re maximè practica, & Con
 sariis scitu summè necessaria (Salvâ reverentia
 Sedis) audeo tibi, quod audeat Joan. de Cardena
 vidi;

Crisi Theol. hic Dissert. 19. & laici moderni Doctores, & Professores, præfatas, & alias damnatas propositiones, prout jacent, nimis laxas explicantes, & sensum, ac mentem Summorum Pontificum interpretantes. Quoad præfens ergo prænotandum.

Amphibologiam tripliciter fieri, vel sumi posse. I. Cum æquivocatione in verbis ex ipsa institutione, & usurpatione sua æquivocis, ac diversum sensum generare aptis, usurpando illa in significatione rariori, ac ab audientibus minimè intentas; ut si jures te non occidisse gallum, intelligendo *galinacium*, cum tamen esset quæstio de homine gallo, seu nato in Gallia: aut vulgari lusu, si jures, te millies vidisse Cæsarem, intelligendo, *non ipsam Cæsarem*, sed ejus *statuam vel imaginem*. Sive, quando verba habent duplicem, vel multiplicem significationem externam ab ipsis verbis importatam, unde secundum unam significationem proferuntur à loquente, sed secundum aliam intelliguntur ab audiente, qui tamen posset etiam illa intelligere in ea significatione, secundum quam loquens illa dicit.

II. Alio modo verba sunt ambigua, scilicet ex circumstantiis, quatenus verbum unam tantum significationem falsam importat, veram tamen ex circumstantia. Ut si jam hinc & nunc Patrem tuum indagans, dicam tibi: *ubi est? vidistine Patrem tuum?* tu respondeas: *non vidi*, & hanc responsionem firmes juramento. In tali casu verba: *non vidi*; sunt falsa in se: nam, ut supponitur, quotidie

tidie vidisti Patrem tuum : nihilominus in illa verita
 cumstantia sunt vera illa tua verba : *non vidi*, cum se
 quæro. an eum videris visione valente hic & dum
 mihi demonstrare, ubi reperitur Pater; si per n
 eum hic & nunc tali visione non vidisti, pro profes
 illa circumstantia interrogaris, tua responsio tiis, se
vidi, est vera, ratione circumstantiæ, licet ver string
 se absolutè essent falsa: esto enim verba ex se non va
 determinata ad unum tantum sensum: ex mo non un
 men loquentis, vel interrogantis, vel ex adju & c. su
 circumstantiis determinatur ad faciendum al modo
 sensum: ubi verba sic solum vera propter circigæ,
 stantias, illam suam veritatem important ext juxta l
 in seipsis, ideoque hæc veritas intelligi potestio, qu
 audiente, ad quem secundum importatam ve ceptum
 tem verba vadunt. Hæc autem veritas ob circ mente
 stantias à verbis importata, interdum explicat cili, &
 telligi potest ab audiente, interdum verò tan resolut
 confusè, si prudens sit & perspicax, quòd si talis
 sit sibi imputet, quòd non intelligat.

103 III. Fit amphibologia cum restrictione vel
 reservatione mentali in verbis, vel sententiis ex
 tutione, vel usurpatione sua quidem determin
 ad unum sensum univoca significatione, tamen
 strictione vel reservatione mentali aliqua ad al
 omninò diversum sensum detortis, ita ut jurans
 intendat suo juramento confirmare sensum ver
 rum proprium, & usitatum, quem alius intenc
 vel supponit sed alium sensum à se dolosè subint
 lectum sua restrictione mentali; ita ut verba nec
 se, nec ex circumstantiis, exterius ullam import
 ve

veritatem; seu cum quis utitur verbis nullum ali-
um sensum in se externè importantibus, nisi il-
hic & illud, secundum quem ab audiente percipiuntur, at-
ter; si per mentem loquentis secundum alium sensum
ti, proferuntur, ad quem nec ex se, nec à circumstan-
ponitio-
tis, sed à sola loquentis intentione mentaliter re-
licet ven-
stringuntur, & trahuntur, quem proinde audiens
non valet percipere; ut si dicas, vel jures sine causa,
non urus, &c. te non habere pecunias, vel librum
&c. subintelligendo: *ad tibi dandum*. Et in hoc
modo loquendi consistit vera essentia amphibolo-
giæ, de qua stant propositiones damnatæ: nam
juxta Moralistas. *Amphibologia proprie est locu-
tio, qua sua significatione generat in audiente con-
ceptum diversum ab eo, quem loquens retinet in
mente*. His tribus modis suppositis pro re diffi-
cili, & nimis frequenti in praxi, pono sequentes
resolutiones.

RESOLUTIO. I.

Prima, & secunda species equivocationis vel
amphibologia semper vera est, sine mendacio:
ideoque & juramentum taliter amphibologicum
non est perjurium; nisi tamen justa subsit causa celan-
di, vel dissimulandi veritatem, semper illicitum est,
perversum & quasi perjurium. Communis DD.
Navar. c. humana aures. 22. q. 5. in q. 3. n. 9. & 16.
Pereira in c. 27. Gen. disp. 5. n. 57. Sotus de secret.
membr. 3. q. 3. fin. Valent. 2. 2. disp. 1. p. 11. punct.
2. in solut. ad 2. Lessius de justie. l. 2. c. 42. dub.
2. num. 48. Sayr. in clavi reg. l. 12. c. 17. num. 26.
Azor. instit. moral. p. 1. l. 1. c. 4. q. 5. reg. 2. Ban-
nes

G 5

nes. 2. 2. q. 69. art 2. *dub. penult* Suarez. *Relig. l. 3. c. 11. fin.* alique plures in hanc
 teriam scribentes cum quibus resolutionem
 ter proba, & explica:

205 I. *Prima species equivocationis est semper*

Ratio est: quia verba juxta hanc speciem pro
 important in se, & externè omnem sensum,
 loquens intendit exprimere: ergo talis locutio
 est contra mentem, & consequenter non mentitur
 cum mentiri sit contra mentem ire. Conseq.
 qui enim verbis utitur secundum aliquam
 significationem externam, quamvis non utatur
 cundum omnem eorum significationem, tamen
 verè externam significationem menti interna
 format: ergo sic loquens non mentitur, nec est
 jurus, si juramentum adhibeat. *Tum quia:* de
 in Scriptura S. extant plures locutiones ambiguae
 & obscuræ, quæ ab Ecclesia debuerunt declari
 quo sensu sint intelligendæ, quia ab Hæreticis
 intelligebantur in sensu errorem inducente: ergo
 modus per se non est illicitus, nec consequenter
 sub damnatione comprehensus.

206 II. *Etiam secundus modus vel species ambiguitatis*

est vera, carens mendacio, & perjurio, ideo
 causa justa non solum ab hominibus licitè usari
 potest, sed etiam ipse Christus usus est illa, Jo.
 7. dicens: *Non ascendam ad diem Festum,* cum
 men statim ascenderit occultè. Nec in hoc
 dadium fuit, quia verba illa seorsim, à restric
 tionis veritatem habent ex circumstantia
 tis eorum, cum quibus loquebatur; nam juxta

tem ipsorum dixit Christus, se non ascensurum ad diem festum, nimirum palam & cum manifestatione sui ipsius per signa, & per publicam prædicationem, prout cognati eum rogabant. Similiter Marci. 13. Discipulis de die iudicii interrogantibus respondit: *De die autem illo, vel hora nemo scit, neque Angeli in cælo, neque filius hominis;* cum tamen omnia sciebat. Quæ responsio vera fuit per externam significationem veram ierosolim, ratione circumstantiarum: nam verè Christus ignorabat diem illum ut Legatus Patris, & Doctor hominum, cuius muneri notitia illa demandata non fuerat: & diem illum ignorabat ad publicam notitiam, quam Discipulorum interrogatio requirebat: ergo idem dicendum est in aliis locutionibus ambiguis, cum verba ex circumstantiis accipiunt externam significationem veram, licet illa significatio sit rara. Sic Joannes Baptista dicitur Elias: imago Cæsaris Cæsar. Nec refert, quòd verba non sint vera in sensu magis communi, si non teneris in alio sensu ea accipere, aut proferre, sed cum adest vera & iusta causa, nec alia urget obligatio, sufficit uti verbis in aliquo sensu vero; sive dein illa verba veritatem illam importent externè ex se, sive ex circumstantia aliqua loquentis, sive interrogantis: ut si Confessarius dicat pœnitenti, *fecistine furtum?* pœnitens illud jam antè confessus, dicendo: *non feci*, subintelligendo, quod nunc debebam confiteri, prout tu me interrogas, verum dicit; nam esto, verba: *non feci*, ex se sint falsa, sunt tamen vera ex circumstantia, quia Confessarii interrogatio communiter intelligitur de

108 *Tract. III. In II. Præcept. Decal. Cap. I.*
de furto non confesso. Alios casus difficultior
praxi lege apud famosum P. Joan. de Cardena
Jesu. Crisi Theologica Coloniae impressa
Dissert. 19. c. 6. hic satis liberalem, & dicta
positionis fuse explicantem.

307 Ideoque *Juramentum taliter amphibologum*
non est perjurium. DD. citati. Ratio clara
Quia perjurium proprie dictum necessario in-
vitat voluntatem invocandi Deum in testem in con-
firmationem falsi: sed ita jurans amphibologicè
indendit Deum invocare in testem propositum
falsæ, seu ex ea parte, qua falsa est, sed qua verum
seu alterius propositionis veræ animo retentæ
terius tamen saltem hic & nunc ob has circumstan-
tias veræ, v.g. se non habere pecunias tales, quæ
ibi latroni, vel hosti velit, aut teneatur dare.
non est perjurium proprie. Eadem ratione evincitur
non esse mendacium: Quia ratio essentialis men-
dacii consistit in difformitate judicii à verbis: in
tali amphibologia utens non habet judicium
forme à verbis, quibus utitur, sed revera
in mente id, quod ejus verba æquivocè ipsi sonant
& exterius vel ex circumstantiis, vel ex se verum
tem illam important, ut patet in exemplis allegatis
qui enim jurat se vidisse Cæsarem, intelligendo
Cæsarem ejus statuam, vel effigiem, quam in
râ vidit, dicit ipsissimam veritatem, & nihil contra
tra mentem, nec obligatur semper adhibere
ba secundum omnem sensum, & veritatem; quæ
habere possunt: ergo ut sic non mentitur.

Dices: At alii inde decipiuntur, putantes ipsum jurare, vel asserere reverà Cæsarem in persona vidisse. Verum est: at certe non necessariò intendit formaliter, ut alii decipiantur (quod sanè nunquam posset esse licitum) sed solum prævidet, quòd alii inde decipiantur, seu dat occasionem deceptionis, & falsi judicii aliorum, quam deceptionem ob justam causam permittere possumus ut patebit. Sed certè communiter dare non licet; quia inde everteretur commercium societatis humanæ, aliæque gravia mala orirentur: quare apud omnes in confesso est, nefas esse passim uti ejusmodi amphibologicis æquivocationibus, quæ communiter ab aliis intelliguntur in alio sensu, quàm habeat proferens. idque maximè in juramentis. Unde

IV. *Juramentum tale amphibologicum, nisi jura-
sta subsit causa celandi, vel dissimulandi verita-
tem, illicitum est, perversum, & quasi perjurium.*
Ita DD. in *Resolut. cit.* Ratio est: quia amphibologicè jurans, v.g. se non habere pecunias, nimirum *quas dibi velit dare*: imprimis etsi speculativè, & abstractè loquendo necessariò non mentiatur, nec intendat directè alterum decipere, sed solum occasionem det, & permittat alterius deceptionem, tamen hæc ipsa prævia, & permissa alterius deceptio absq; omni justa causa omnium consensu illicita est, & contra bonum societatis humanæ, æquè ac mendacium, Ut suprà dictum. Attamen moraliter, & practicè loquendo talis reverà dupliciter quasi mentitur, & decipit. I. Quia ad aliorum sensum & intellectum enuntiat aliter, quàm ipse in animo sentiat.

tat.

tiat. 2. Quia simulat se suo juramento confirmari
 ipsum sensum comunem ab aliis intellectum, sed
 tamen animo suo non confirmat, sed alium
 sum mente dolosè, reservatum. Nonne enim
 sine justa causa, jurans te non habere pecuniam
 tua restrictione mentali, optas id alterum credere
 in tuo sensu restricto, (*quasi tibi vellem dare*)
 enim parùm tibi prodesset: atqui utrumque
 perniciosum est bono communi Societatis humanæ
 cum enim juramentorum finis sit confirmatio
 tatis actorum, ac promissionum inter homines
 hinc illorum vim omninò deperdunt, & destruitur
 qui iis abutuntur ad simulandam falsitatem, &
 veritatem sine justa causa celandam. Dein gra-
 talis peccat contra virtutem Religionis, quia
 rum juramentò, seu divini testimonii, ac Nomini
 invocatione abutitur pro instrumento alterum
 capiendi, & in falsa apprehensione sensus con-
 nes verborum confirmandi, adeòque si id fiat
 alicujus momenti, maximè accedente gravi da-
 proximi, aut gravi aliorum scandalo peccatum
 mortale est; idque multiplex, & contra Religionem
 propter prædictum abuturum juramenti, & contra
 sinceritatem societatis humanæ, contra justitiam
 & Charitatem: & denique quasi perjurium in
 externo non immeritò punitur. Et generaliter
 dixit D. Ilidorus *l. 2. sent. c. 31.* Quòd talis de-
 ceter reus sit, & quia Nomen DEI in vanum
 mit; & quia proximum dolò caput. Unde
 notat *Laym. cit. c. 14. n. 8.* Eum, qui ita an-

bologico, ac doloso juramento alteri promisit quid-
 piam absque animo præstandi, in proprio sensu ab
 alio intellecto, etsi nullam contrahat obligationem
 adimplendi promissionem in illo proprio sensu ab
 alio intellecto ex vi juramenti, & virtute Justitiæ
 per se, posse tamen obligari per accidens ad imple-
 dam rem exterius promissam, partim ratione scan-
 dali, ne ab aliis perjurus censeatur, vel ut talis puni-
 atur; partim ratione nocimenti alteri personæ pro-
 venturi; ut si quis simulato juramento promissorio
 nuptiarum puellam decepisset, v. g. jurasti puellæ
 te eam ducturum ad Ecclesiam, & intelligas de vul-
 gari manuductione, non de Matrimonio contra-
 hendo, ut vulgò intelligi solet; si simili fraude ju-
 rasti solvere debitum creditori ad Pascha, intelligens
 non Pascha proximum sed ad alios annos &c. tene-
 beris juramentum implere in proprio sensu, solvere
 debitum ad proximum Pascha, verè ducere puel-
 lam in Matrimonium, si alioquin eis grave nocu-
 mentum oriatur, utpotè si creditori ex dilatione so-
 lutionis lucrum cesset, vel aliud grave damnum
 emergat: si puella deflorata, infamata, & vilis fa-
 cta, nisi eam ducas, aliud honestum Matrimonium
 inire nequeat, aut si grave scandalum oriturum
 sit, &c.

Quænam verò sit causa justa utendi amphi-
 bologiis, distinguendum & bene notandum est.
 Si loquamur de amphibologiis veritate carenti-
 bus in sua externa significatione, licet verita-
 tem habeant per mentis restrictionem, nulla da-
 tur causa pro eorum licito usu. *Ratio est:* quia
 ejus-

ejusmodi amphibologiæ sunt semper cum me-
 cio, & juramentum illis additum semper est
 jurium, ut statim *resol. seq.* videbimus. Si
 loquamur de amphibologiis per verba vera
 vel ex circumstantiis, primæ scilicet, vel secundæ
 ei; tunc causa justa pro licito earum usu, quæ
 est præcisè, ut sint licitæ ratione causæ exigite
 poterit justa causa quælibet ex enumeratis in
 allata propositione 27. Videtur autem tunc
 justa causâ adesse, quando attento eo motivo
 quendi sic ambiguit, melius est amphibologiæ
 adhibere, quàm omittere: & hæc regula est
 tissima. In dubio autem, an melius sit, nec ne,
 le motivum uti amphibologiâ, deposito dubio
 tivum illud erit, vel non erit causa justa. quod
 dicabitur potiori jure amplectendum, vel reici-
 dum, ita DD. citati.

RESOLUTIO II.

TRICL. *Tertius modus, seu species amphibologiæ
 per est cum mendacio, ideòque & juram-
 tum ei additum semper perjurium.* Ita Cajet.
 q. 89. a. 7. Sanch. lib. 3. Decal. c. 6. n. 12. Azor.
 pez. Coninch. & alii plures. Ratio illius est: 1.
 locutio constituitur externa verborum significati-
 one; quam non possunt tollere, vel destruere
 interna, quæ neque sunt voces, nec cum
 externis, componunt unam locutionem, vel
 ficationem; in hoc enim consistit essenria am-
 bologiæ propriè dictæ, & tertiæ speciei: 2.
 verba externa vadunt ad audientem secundum

significationem, quam tantum in se & externe habent, & quin sic vadant ad audientem, impediri non possunt ab addito pure mentali, & consequenter, si externa verborum significatio est falsa, etiam ipsa locutio in genere locutionis est falsa; ideoque sic loquens mentitur, & est perjurus, si juramentum suo dicto addat. 2. Tunc quis mentitur, quando dicit verba non consonantia menti: sed hujusmodi sunt verba hujus tertiae speciei æquivocationis: ergo per eam mentitur, & est perjurus, si juramentum dicta firmentur. M. est certa. Min. probatur: illa verba, quæ non connectuntur cum internis, eo ipso, quod in se sint falsa, non possunt habere verum sensum ex se, ut supponimus: nec ex intentione dicentis, seu ex oratione mere interna, quam loquens subintelligit dictis verbis externis: ergo verba externa vadunt, nec mutari possunt, quin vadant ad audientem secundum solam & præcisam eorum significationem falsam, cum verba interna nullatenus externe exprimantur, nec saltem confuse influentur, uti fieri supponimus in hac tertia amphibologiæ specie: ergo ea verba non sunt consonantia menti, ideoque sic loquens semper mentitur, & est perjurus, si juret. Nequit enim persona privata imponere verbis aliam significationem, nec eorum significatio ab intentione dicentis pendet; unde quidquid verba ex communi acceptione significant, hoc semper significant, quacunque intentione proferantur; ideoque non interna, sed sola externa locutio proprie aliquid significat, cum enim interior non possit esse alteri

signum rei ignotæ, nihil ei significare potest, *intenti*
 significare aliquid alicui, est ei esse, vel dare, *leipia*
 jus rei signum; quod juxta Philosophos, & *itatis*
l. de Doct. Christ. c. 1. præter sui speciem, quam
rit sensibus, facit aliquid aliud in mentem *quam*
 id est, conceptum internum: ergo si eum verba *no pe*
 lo modo exterius, nec ex se, nec ex circumstantiis *interna*
 manifestent, sed solummodò aliquid aliud, *nodo l*
 menti dissentanea, sicque mendosa, & cum *nil dic*
 rio, si sub juramento proferantur; ideòque *perba l*
 fimè damnata est quævis talis amphibologica *ment*
 tio hujus tertiæ speciei. 3. Tunc quis me *quaten*
 quando verba externè profert cum certa scientia *possit*
 terna, quòd ab audiente accipiantur secundum *potest*
 sum falsum, quia alium sensum exterius non *est ali*
 tant, qui ab audiente possit percipi, saltem in *ogno*
 so, seu in genere, licèt non in specie: at hoc *olere si*
 contingit in hac tertia specie amphibologiæ, *at hæc*
 tet: ergo, &c. M. prob. nam eo ipso, quòd *loficare*
 non est externè vera, sed tantum in mente *diccio non*
 est falsa, & contra internam scientiam proferens *usdem*
 lam: ergò proferens loquitur contra mentem *eliquo*
 te verborum, quæ dicit alteri, quamvis loquat *interna*
 ta mentem intra se: ergo mentitur, cum *ment. liqua*
 contra mentem ire, ut sit in proposito. Et *in se fa*
 si hic tertius modus non reiiceretur nunquam *estric*
 fet humanum commercium esse cum certitud *hibol*
 quia ignoratur mens alterius, & verba externa *urus.*
 falsa: ergo, &c. *Tum quia* juxta communem *interna*
 intentio mente retenta nihil operatur in *humus sibi*
 contractibus: sed verba falsa in se, & vera *non po*

intentione, ita retinent in mente veritatem, ut nihil
seipsa externè importent: ergò ratione internæ ve-
ritatis non perdunt externam falsitatem, secundum
quam limitate vadunt ad audientem. *Tum quia:* ne-
mo per verba interna potest loqui nisi sibi, vel Deo
internas cogitationes cognoſcenti, nullo autem
modo homini, qui verba non videt: ergo per illa ni-
aliud, quàm dico, vel affirmo, & conſequenter, ſi alteri dicam
& cum verba habentia unum tantum ſenſum falſum, hæc va-
loque mutantur, ut ſonant externè, non internè, ad ipſum au-
dientem. *Tum quia:* locutio eſt ſignificativa præciſe,
quatenus exterius profertur, quia cum hac ratione
poſſit ab alio cognoſci, etiam hac præciſe ratione
potest alteri eſſe ſignum rei alicujus, nihil enim po-
teſt eſſe alicui eſſe ſignum, niſi quatenus poteſt ab eo
cognoſci: ergò locutio merè interna non poteſt com-
municare ſignificationem locutionis externæ, efficiendo,
ut hæc plus, aut aliud ſignificet: quàm ſine illa ſig-
nificaret. Prob. conc. cum enim verborum ſignifica-
tio non pendeat ab intentione loquentis, nec ab e-
iusdem intentione poteſt immutari, niſi externum
quod ſignum addatur; ſi enim locutio illa merè
interna nullam habet rationem ſigni, nec quidquam
aliqua ratione ſignificabit: ideòq; externa locutio
non recipit veritatem in ſe à mentis
reſtrictione facta ab ipſo dicente, ac proinde ſic am-
phibologicè loquens ſemper mentitur, eſtque per
externam locutionem alium taliter decipit, ut decep-
tus ſibi ab ipſa deceptione cavere, vel ſubtrahere ſe
non poſſit: at per amphibologicam locutionem hu-

116 *Tract. III. In II. Præcept. Decal. Cap. I.* inetur
jus tertiæ speciei audiens ita decipitur : ergo menda
quens mentitur , & si juret , est perjurus. *Min. S.*
nam qui verba dicit unum solùm sensum habet *Min. S.*
qui sensus est falsus , taliter decipit , ut decepterunt
tate nequeat , aliter intelligendo verba habet *Min. S.*
unicum sensum. *Min.* constat , quia hæc terro. in q
cies amphibologiæ consistit in ejusmodi verborum
sis in se . quidquid sit de mente nullatenus emanat
expressa : ergo si audiens omnimodè deceptionem
maneat , sine sua culpa , sed ex defectu solius per se
onis , optimè arguitur sic loquens mentiri , & ratio
do esse perjurus , *Min. S.* ficand

III II. *Dices* I. Loquens non tenetur suam *Ratio*
aperire , sed potest unam solam partem dedit ob
& alteram intus per mentis restrictionem seorsim
sed hoc non est mendacium ; cum non sit care min
sed juxta mentem : ergo , &c. 2. Mentiri earum
contra mentem ire , ut verba ad rationem me earum
se solùm materialiter habeant , nihilque resito ,
sive in se vera , sive falsa sint , tantùmque atum
da sit ipsa mens proferentis taliter , quòd lem lo
formitate verborum per ordinem ad mentem sicut
tio mendacii dicatur consistere : sed in hac ferre
specie locutionis amphibologicæ mens non beant
dit aliud alteri dicere , nisi secundùm quòd dem
concipit : ergo verba non erunt menti con restricti
ideoque nec erit mendacium. *By. ad I. tem,*
majore , quæ universaliter vera non est , nifica
terdum quis teneatur totam mentem aperiri Et ha
min. Si verba externè prolata importent in menta
plicem significationem , quarum altera me

inertur, & secundum aliam fit locutio, hoc non est
 mendacium, nec contra, sed juxta mentem, *con.*
min. Si verba externè prolata unam tantum signi-
 ficationem falsam importent, licet loquens aliud
 verum in mente habeat, &c. hoc non est mendaci-
 um, & contra mentem, *N. min cum. conseq.* Ad
 in quo est potissimum fundamentum opinionis
 oppositæ, dicendum est, taliter æquivoce juxta
 hanc tertiam speciem loquenti non deficere inten-
 tionem significandi alteri objectum, quod verba
 per se significant, sicuti neque deficit formalis lo-
 cutio de illo objecto, etiamsi intentio illud signi-
 ficandi reperiatur in mente positivè contrariare.
Ratio est: quia vocibus exterius prolati compe-
 tem debet objectum illud significare independenter, &
 seorsim à voluntate proferentis, ideoque eas profer-
 re minimè potest sine voluntate manifestandi alteri
 earum significationem, simulque notitiam objecti
 earum significationi necessario connexam suppo-
 sito, quod velit ea verba proferre, quæ unam tan-
 tum significationem important; neque ad forma-
 lem locutionem alia voluntas necessaria est: hinc
 sicut sine dubio mentiretur, qui vellet verba pro-
 ferre sine mentali restrictione, cum dicta verba ha-
 beant unam solum significationem falsam; ita eo-
 dem modo mentiretur, qui ea diceret cum mentis
 restrictione, nam sive restrictio apponatur per men-
 tem, sive non, in utroque eventu adest eadem sig-
 nificatio vocum, & voluntas formalis significandi.
 Et hac responsione evertuntur omnia alia funda-
 menta contraria, quæ hic opponi solent.

112 III. Atque ex hætenus dictis jam clarè vel ille
 quàm meritò damnandæ fuerint supra allatæ
 positiones, ut *jacent*, quia nimis generaliter
 universaliter loquuntur. Prima quidem, quatenus
 tum facit promiscuum usum amphibologiæ & in
 omni specie, etiam tertiâ hætenus rejectâ, olùm
 generaliter loquitur, in qua ampla generalitas in a
 que scandalosa est, eò quòd tertia species am
 logiæ semper sit cum mendacio, unde qui esse lic
 tur, est verè mendax, & si juramentum causa
 perjurus, contra dictæ propositionis doctrinam
 Et ideo etiam *secunda seu 27.* meritò est damnata
 tanquam scandalosa, quia cum priori connecta prin
 cit licitum uti amphibologiis etiam tertiæ
 si aliqua habeatur causa ex enumeratis in
 propositione: si enim amphibologia tertiæ
 semper est cum mendacio, ut ostensum, utique
 jurium erit eam jurare, etiam ex quacunque
 malum enim intrinsecè talem non habet causam
 quam cesset esse malum: quare cum mendacio
 perjurium sint intrinsecè peccaminosa, conside
 ter scandalosa est illa propositio, quæ assignat
 sas, ob quas licitum dicit esse uti amphibologi
 promiscuè & universaliter, ut docebat propo
 prior, pro cuius usu causas assignat. Hinc
 etiam *tertia seu 28.* propositio fuit damnata
 & ipsa non loquitur cum debita distinctione
 aliqua docet in nimia generalitate; sic compo
 dit promiscuum usum restrictionis mentalis
 nunquam tamen liceat saltem restrictio tertiæ
 ciei. Item non distinguit de juramento legi
 da; de

illegitimè exacto. Item nimium generaliter
 onit illam rationem: *quia non tenetur fateri cri-*
men occultum: quod universaliter falsum est.

Adeoque cum usus amphibologia non sit abso-
 & simpliciter omnis prohibitus & damnatus, sed
 olummodò usus ejus promiscuus, & tertiæ speciei,
 in arbitrio cujusque esset amphibologicè loqui
 quibus, quoties causa occurreret, sequitur adhuc
 esse licitum uti discretè ac virtuosè ex rationabili
 causa amphibologiis primæ & secundæ speciei.
 Nunc ergo in specie videndum, quando liceant,
 aut non liceant ejusmodi amphibologica juramen-
 ta primæ & secundæ speciei.

RESOLUTIO III.

In iudicio iuridicè & legitimè interrogatus jux- II;
 ta communioem semper peccat mortaliter am-
 phibologicè jurans in re gravi; tum contra virtu-
 tem Religionis publicè, & solemniter assumendo No-
 men Dei dolosè; tum contra virtutem iustitiæ, licet
 verba amphibologica, quibus utitur, habeant in se
 veritatem, sicque non sit perjurus. Ratio est. Quia
 qui iuridicè interrogatur sub juramento, jam per-
 didit jus celandi suos conceptus, & ea quæ puta-
 bat secreta, cum jam ad forum externum perducta
 sint, ut de iis ad juramentum cogi possit; ideòque
 talis ad mentem iuridicè interrogantis tenetur re-
 spondere, & jurare eâ lege, quâ tenetur in his, quæ
 ad forum contentiosum pervenerunt, legitimæ po-
 testati obedire: idque maximè verum est in materia
 Fidei ex speciali præcepto Fidei externæ confiten-
 dæ; de quo jam supra *Trañ. 2. in 1. Præcept. c. Señ.*

4. Et propter hanc obligationem syncerè re-
dendi, & propter alias rationes jam adductas
damnatus promiscuus usus amphibologicæ
licet amphibologicè semper loqui in iudicio,
quàm certò fieret à parte rei recta iustitia, un-
innumera sequerentur inconvenientia.

114 Idque etiam verum esse volunt de eo, qui
cè & legitimè (utpote post infamiam, vel in-
contra ipsum probata, saltem per semiplenam
bationem, quam facit unus testis idoneus ex
de crimine à Iudice interrogatur, non obstan-
riculo vitæ, vel certi exilii. Ita DD. maximè
quiores. D. Thom. Navar. Sotus, aliisque
stis, Sanch. *tom. 2. Consil. moral. l. 6. c. 4.*
est: quia inter partes Iustitiæ potissima est
dientia, qua tenetur quis obdare Superiori
legitimè præcipienti: sed hic supponitur, Iudex
ut superiorem iuste & legitimè præcipere,
agnoscere reum: ergo obligabitur ad parendum
respondendum syncerè. Addunt non vulgari
publicæ detrimentum fore, si talis obligatus
tendi crimina negaretur, aut facultas negandi
mitteretur; passim enim hac immunitatis spe
sarentur vitia & scelera. Admittunt tamen
hujus sententiæ, reum, qui crimen suum iudice
cultavit, non teneri coram iudice retractare
absolvendus, seu condemnandus sit, seu lite pen-
te suspensus maneat. Hanc quidem sententiam
pote communiorem, eoque tutiorem ego antea
& docendo, & practicando lectus sum,

II. Cæterum pro nunc eam limitant, & uti pos-
 se reum amphibologiâ primæ vel secundæ speciei
 in judicio sine peccato saltem mortali, ubi agitur
 de causis capitalibus, & gravioribus, si sit spes eva-
 dendi, & nullum grave damnum reipublicæ timea-
 tur probabiliter docent RR. plerique. Card. de Lu-
 go tom. 2. de justit. disp. 4. Sect. 1. n. 15. Joan.
 Sanch. in select. d. 43. n. 23. Tamb. l. 3. c. 4. §. 3.
 n. 5. cum aliis viginti duobus. Busenbaum lib.
 4. c. 3. dub. 7. & alii etiam post damnatas propo-
 sitiones scribentes, Cardenas Dissert. 19. an. 81.
 Ratio satis solida est: quia nemo obligandus est con-
 currere ad seipsum occidendum, cum sit de jure na-
 turæ, non solum vitam suam tueri, verum etiam ad
 mortem suam, quantum potest, non concurrere, er-
 gò ad id potestate humana obligari non potest.
 Confirmatur: ex communi omnium Doctrina, res
 multum difficilis reputatur moraliter impossibilis,
 ad quam proinde præcipiendam, per se loquendo
 & secluso pacto, nulla potestas humana se exten-
 dere potest: at in proposito veritatem fateri cum
 tanto incommodo, est res multum sanè difficillima;
 ideòque moraliter censenda impossibilis; ergò ad
 illam præcipiendam non potest se extendere præ-
 ceptum humanum Judicis interrogantis, quantum-
 vis juridicè, & legitimè. Dixi in causis capitali-
 bus: nam aliud est in causis, ubi agitur de pœna
 Ecclesiastica. Dixi etiam: si sit spes evadendi, quia
 sine tali spe cessat ratio allata. Jam ergò vides rue-
 re rationem oppositæ sententiæ: negatur enim Ju-
 dicem esse Superiorem legitimum ad rem tam ar-
 duam

duam præcipiendam; negatur etiam id requirere ad bonum commune Reipub. (fuit enim alia via, utpotè inquirendo testes, aut torturando reum ad fatendum veritatem compellendo) sufficienter potest provideri, & melius omnino quam per obligationem peccati mortalis. Quotusquisque maleficus hactenus ob peccatum mortalem crimen suum factus est? At plerique tur timore tormentorum.

116 Ulterius sententia omnino probabilis à peccato vitæ extenditur, ab iisdem DD. ad quodcumque vitæ malum, utpote exilium, triremes, bonorum amissionem, gravem infamiam &c. ad hæc tam gravia mala, proin ac ipsam mortem addenda, jus naturæ nos armat. Sed quid de maleficio? Ut si Superior præcipiat cum, vel sine juramento, ut fatear aliquod crimen, sive leve, ut mendaciam, temulentiam, furtum alicujus esculenti, vel homicidium, sive per se grave, ut percussorem, fornicationem, adulterium &c. ex cujus tamen commissa poenæ certus sum leve tantum malum secuturum, aliquot dierum custodiam, disciplinam, vel firmissimam poenam monasticam: licebitne negare etiam cum æquivocatione? Rectissime negat *tit. n. 6.* ob rationem datam *Resolut. 2.* Quia nulla est legitima causa excusans malitiam, & amphibologiam. Attamen à mortali excusari videtur, saltem sine juramento negans; vel quia naturæ habere videtur, ut ne leve quidem malum mihi ipsi infligam; vel quia quando agitur de peccato levi infligenda, videtur leve, nec tam rigorose

Superioris præceptū; vel quia non oritur grave ma-
lum Reipub. vel Communitati, si solum levis pœna
subterfugiatur. Intellige autem semper de æqui-
vocatione primæ, vel secundæ speciei, qua negatio
possit verum sensum habere: &c. juxta exempla
mox inferenda. Nam rotundè mentiri negando,
nunquam licere: cujuscunque evitandi mali gratiâ,
certum est apud Omnes; & nimis est certum in
juramentis.

RESOLUTIO IV.

Quoties quis illegitimè, & absque sufficienti, & 117
legitimacausa cogitur, vel graviter urgetur
ad jurandum intra, vel extra judicium, toties po-
test quis uti amphibologia prima, vel secunda spe-
ciei, ita scilicet, ut sensus verborum talis sit, qualem
habet, vel habere posset, aut deberet interrogans,
sedque semper animo solum veritatem dissimulandi,
non autem falsum simulandi (quod nunquam licet
absque periculo perjurii & peccati) ita DD. com-
muniter. Sylvest. Sotus Navar. Busenbaum, & alii
infra citandi. Ratio est: quia nemo debet ex-
spectare responsionem, nisi à subjecto legitimè in-
terrogato: ergò si Judex non legitimè & juridicè in-
terrogat, interrogato liberum est interrogata con-
gruâ æquivocatione primæ vel secundæ speciei de-
clinare: in his enim circumstantiis homo adhuc
possidet jus suum naturale celandi suos mentis con-
ceptus, & quodvis suum secretum servandi, & se,
vel proximum contra omnem injuriam, vel inju-
stas inquisitiones tuendi; cum nullus per injuriam
jure

jure suo privari possit; adeoque talis habet causam celandi veritatem; & responsio est deo non supponente, hoc est, non obligat spondendum. Pro quo est

REGULA GENERALIS.

118 **I**llegitimè censeris urgeri ad respondendum jurandum; *In Judicio quidem*: 1. quando iudex non est legitimus. 2. si à se ipso litis processum inchoet, sine prævia accusatione, saltem in li 3. Si non præcessit semiplena probatio, nempe manifesta, nec manifesta criminis indicia extiterint, quando de aliquo crimine non est verè infamatus res ad semiplenam probationem non pervenit. 4. quando reus extractus fuit ab Ecclesia; nam tunc non habet jus interrogandi & procedendum. *cit.* 5. Idem est ob eandem rationem, quando Judicis jurisdictio est suspensa per appellacionem, ita Sa. c. 10. n. 4. Item 6. quando Judex interdictus est excommunicatus denunciatus, aut notorius cussor Clerici, quia in his casibus est suspensa jurisdictio. Ita Doctores passim.

119 *Extrajudicium verò* vel privatim, quando iuramentum aut responsio cederet in damnamentum tertiæ personæ, aut non expedit, ut iuramentum exigat, de rei veritate informari tunc enim semper jurans habet justam causam celandi veritatem, & si iuramentum, vel responsio omninò detractare non possit, licet in casibus amphibologiæ primæ, vel secundæ speciei, post alios rectè explicat noster March. *in trib. rr. 3. tit. 2. quest. 4. conclusione*

Et notissimus est casus de Confessario in materia de sigillo, qui eò usque adactus de auditis in Confessione, ut aliter subterfugere non possit, non solum simpliciter negare, sed etiam jurare licitè potest, & debet, se nihil scire, subintelligendo, scientiã utili in conversatione externa, seu qua scientia extra forum internum uti liceat. Hinc resolves

I. In judicio reus (& à fortiori extra judicium quis) etiam cum juramento, sed cum æquivocatione primæ vel secundæ speciei negare potest, se crimen aliquod commisisse, si id crimen omninò occultum sit, aut si ob aliquam circumstantiam ab omni culpa immunis: v.g. si per inculpabilem ignorantiam hominem pro fera occidisti, vel in justam compensationem debiti, vel damni illati rem alienam subtraxisti, jurando negare potes, te id fecisse, subintelligendo eo modo, ac sine, quo à Judice interrogaris, nimirum inculpabiliter, vel criminose: nam de hoc Judex interrogat; & sic amphibologica responsio est vera ex circumstantia, nempe quia est ad mentem interrogantis. Ex communi Less. de just. l. 2. c. 31. dub. 3. n. 14. Sanch. cir. n. 14. Item negare potes verum crimen commisisse, si Judex contra leges procedat, ut si semiple-na probatio contra te non adsit, si Judicis potestas suspensa sit ob excommunicationem, aliãve causam. Item negare potes indicium criminis, quod tamen crimen ipsum non commisisti, etsi indicium verum sit; ut si interrogeris, an per illam viam transieris; an illam domum ingressus sis, ubi aliquis occisus est, vel furtum commissum; etiamsi tran-

transieris, vel ingressus sis negare tamen potes
juramento, subintelligendo ea ratione, quæ
interrogatis, nimirum ut occisor, vel fur, vel
nihil illa circumstantia est indicium delicti,
similia sexcenta.

121 II. Eadem ratione in iudicio testes vel alii
cum juramento adhibita simili æquivocatione
jurare possunt, quotiescunque legitimè non in-
terrogantur; ut si interrogaris de crimine alterius
quod omninò, tibi soli cognito: vel de crimine
quod non teneris testificari, quia alioquin tibi no-
bile damnum sequeretur, potes jurare, te nescire
intelligendo, ita ut tenearis Judici aperire &
si quis aliquid subtraxerit à fisco, vel tributis
bellis ex vera necessitate non solum ipse pro
& alii pro ipso jurare possunt, nihil subtraxisse
intelligendo, quod teneretur dare. Sic Religio-
sus Clericus portans, vel vehens aliquid, unde
solvare gabellam non tenetur, vel ratione in-
justitatis, vel quia injusta est gabella, interrogatus
exactore, jurare potes, te nihil portare, vel ve-
here intelligendo: nihil porto, vel veho me
ex quo tibi gabellam solvere debeam. Ita *Le-
g. 1. §. 1. de iur. iur. n. 601.* Sic Clericus coram seculari
iudice conventus non solum ipse pro se, sed etiam
alii pro ipso jurare possunt, eum nihil deliquisse
intelligendo, ita ut coram tali Iudice deponatur.
Ita citati passim.

122 III. Intra, vel extra iudicium etiam cum iuramento
negare potes, te aliquid promississe, etiam si
non miseris, si promissio v. g. sponsalia aliunde irrita

ant. Qui pecuniam sibi mutuò datam fideliter solvit, is, postea si iudicio conveniatur, & aliæ probationes solutionis factæ defint, jurando negare potest e talem pecuniam non mutuasse, subintelligendo: *um tali obligatione, ut bis solvere debeat.* Covar. Azor. Nav. alii cum Suar. c. 9. n. 6. Sanch. Laym. cit. tem qui gravi metu coactus, vel sine ulla intentione obligandi contraxit matrimonium, dicendo mulieri: accipio te in meam: postea à Judice sub juramento interrogatus, negare potest, se talia verba dixisse subintelligendo: *eo sensu, quo putatur eam in matrimonium liberè accepisse.* Uti resolvit Navarr. n. cap. humane aures 22. q. 5. in q. sua 1. Tol. l. 4. n. 21. Laym. cit. c. 14. n. 8. Item qui juramentò interrogatur, an veniat ex tali loco, qui falsò existimatur peste infectus, jurare potest, se inde non venire, subintelligendo: *eo loco, qualis existimatur, nimirum peste infecto.* Navar. Tolet. Rodriq. Suar. alii cum Sanch. cit. l. 3. c. 6. n. 35. Imo addunt plerique. *Tolet. Lessius*, tametsi talis locus infectus esset, si tamen celeriter transiens certò crederes, te nihil inde vis contraxisse, jurare potes, non transiisse, eadē restrictione, scilicet: *ut ab ipso periculū timeri debeat.*

IV. Licita potest esse ejusmodi æquivocatio in iuramentis ob justam causam evitandi damni proprii: absque damno injusto alterius, v. g. ad justam compensationem. Audi casum, & discurre ad similia. Joannes equum generosum centum aureis creditò vendidit Petro consobrino: is solutionem spontaneam extorquere non valens, & per Judicem argere ob consanguinitatis reverentiam nolens: hanc

hanc excogitavit artem: factâ occasione, ut nuptui daret, è Petro centum aureos mutuavit ad sumptus, cum juramento asseverans inter menses se soluturum, cum hac reservatione: *si & tu æquivalens, equi pretium solveris* mensibus Petrus mutuum repetenti religionem obtendit, hominis religiosissimi fidem implorat: sed Joannes compensationis in suo juramento subintellectum nit, & eâ compensatione se uti velle, ac p[ro]spondit. Quæritur, an rectè, licitè? *ry. quæ* ita Juristæ, & Theologi plures cum *Sancti Azor. Suar. Bonac.* eosque citans Tamburini *3. §. 5. n. 34.* Ratio: quia, ut rectè traditoldus in *L. amplius. ff. rem ratam habere.* est censendus perjurus, qui justè impeditur missis implendis: at justè impediatur solvere aureos tibi, à quo alia centum mihi debita quere commodè non possum, quæ enim debita tua! æquitas postulat, ut, te non solvendum mihi, ego ad tuum debitum solvendum pellar: atque hæc ratio æquè convincit, si tuum contractum sit ante juramenti obligationem, ut in nostro casu posito, sive postea primò consideranti patebit.

124 Ratio autem generalis dictarum, & similium solutionum probabilium est: quia consuetudo debita inter homines est, ut responsio non detur in similibus, nisi à legitimè interrogatorem conformetur intentioni interrogantis, habet, vel rationabiliter habere debet; atque

Etis, & similibus omnibus casibus, quis non legitime interrogatur, ut semper supponitur, & ideo responsio restricta conformatur intentioni interrogantis, quam vel defacto habet, vel habere deberet, ut attentè consideranti patet: ergo &c. Quòd si verò Judex, vel alius interrogans suam intentionem, vel interrogationem manifestè ulterius extenderet, & tuam restrictionem mentalem quamcunque omninò excluderet: v. g. in ultimo casu: an omnino, & nullo obstante velis solvere intra tres menses: tunc dictis modis æquivocando eludere, non ampliùs amphibologia licita, sed mendacium erit, & perjurium. Non ergo amphibologia, sed aptum mendacium, si cui à te pecuniam mutuò petenti, vel librum commodatò, juramento negas, te non habere, subintelligendo: *quod tibi dare velim*: quia tunc verba per manifestam intentionem petens, & ex ipsis circumstantiis determinantur ad significandum, te simpliciter non habere pecunias, vel librum, quæ mutuares.

SECTIO IV.

Perjuria, & Juramenta illicita:

SUMMARIUM.

- 126. Perjurium quid, & quoduplex?
- 128. Perjurium seu juramentum carens veritate semper est mortale in quavis materia, sicut
- 130. Etiam ordinariè juramentum temerarium rei dubiæ, & incertæ.
- 131. Juramentum incautum, ex genere suo mortale est.
- 133. Juramentum promissorium omninò fictum, absque omni animo jurandi & promittendi &c. semper est peccatum; saltem veniale.

134. *Juramentum factum cum intentione quidem jurandi, sed non promittendi & obligandi, non est verum, nec peccatum mortale.*
135. *Si verò fiat cum animo & jurandi, & promittendi obligandi, non tamen implendi, semper mortale.*
136. *Juramentum promissorium carens veritate futuræ non implendo, quod prius serio promissum est, rei suo quidem mortale;*
137. *Probabilius tamen sæpè ex levitate materia veniale vadit.*
139. *Usque ad n. 146. Juramentum carens justitiæ, rei, vel actione malæ, & illicitæ, quando, & quantum?*
146. *Juramentum aliàs verum, & de re licita, sine judicio, discretione, & causa rationabili factum se veniale est.*
148. *Consuetudo culpabilis jurandi sine causa, verum, & cum advertentiâ veritatis, veniale est.*
149. *Consuetudo verò culpabilis jurandi indiscretè, & advertenter, sive verum, sive falsum, mortale est.*
151. *Usque 171. An. & quando consuetudo culpabilis jurandi sit peccatum distinctum ab ipso actuali perjurii?*
157. *An, & quando liceat, vel non liceat exigere, vel coactere alium ad jurandum? Usque ad n. 162.*
162. *Adjuratio quid, & quotuplex?*
164. *Adjuratio deprecativa ad Deum, Sanctos, & beatos, quando licita?*
166. *Adjuratio imperativa, vel coactiva, quibus, & quando licita?*
167. *Adjuratio imperativa demonum, licita, & sanctorum?*
168. *Adjuratio verò creaturarum irrationabilium, & superstitionum, quando licita?*

126 **P**erjurium apud Juristas est juramentum factum seu mendacium juratum: & communitate jusjurandum violatum, seu juramentum factum

missorium non servatum; apud Theologos verò
perjurium sumitur & strictè, & largè;

Perjurium strictè sumptum definitur, *mendacium*
juramentò confirmatum. Sic D. Thom. q. 89. a. 1.
& significat D. Hieron. in cap. 4. Jerem. *Men-*
tiendo jurare nihil aliud est, quam peierare: nam
perjurium propriè dictum, directè, & contrariè
opponitur juramento vero; juramentum autem
verum est invocatio divini testimonii in confirma-
tionem alicujus veritatis; ergo perjurium propriè
dictum est invocatio divini testimonii in confirma-
tionem falsitatis, vel mendaci, seu, quod idem est,
mendacium juramentò confirmatum.

Juramentum latè sumptum accipitur pro omni
juramento illicito, & perverso, videlicet destituto
unâ vel alterâ illarum trium conditionum ad omne
juramentum licitum requisitarum, quæ sunt *veri-*
tas, justitia & judicium: si enim istæ defuerint,
nequaquam juramentum erit, sed perjurium ait, D.
Hieron. l. c. Unde triplex distinguitur perjuri-
um. 1. Perjurium contra veritatem; quod est
propriè, & strictè sumptum perjurium, quod ve-
ritate caret. 2. Juramentum carens Justitiâ; si quis
rem prohibitam, vel illicitam jurat. 3. Juramen-
tum carens judicio; si quis sine justa causa temerè
jurat: hæc duo posteriora improprie perjuria sunt,
quatenus aliquam falsitatem, & divini Nominis in-
vanum assumpti irreverentiam continent. Seu qui
rem injustam seu illicitam jurat, tenetur diciunt
perjurium falsum efficere, non faciendo quod juraverat:

qui absque judicio indiscretè jurat, is se exponit
ticulo falsitatis. Sit ergò

ASSERTIO VI.

127 **P**erjurium proprie dictum, seu juramentum
asseritorium carens veritate, quo nimirum
beratè juratur falsum (sicut & juramentum
missorium carens veritate presentis) semper est
peccatum mortale in quavis materia: non ita
juramentum promissorium carens veritate
tantum: neque semper juramentum carens ju-
rarò juramentum carens judicio tantum, sed
rumque veniale. Communis DD. ut patebit
cando singula.

§. I.

Perjurium asseritorium.

128 **S**cilicet juramentum asseritorium carens ve-
ritate mortale in quacunque materia, neque est
peccatum mortale in quacunque materia, neque est
veniale D. Thom. cit. a. 2. Caset. Navar. Tol.
Sanch. Laym. aliique. Ex quibus hæc infir-
mitas statuitur regula: *Quotiescunque id, quod asseritur
vel rogatur, mendacium est, juramentum ad
peccatum mortale perjurii est.* Ratio: quia re-
sponsio Divini Numinis & Nominis, atque ipsius
Veritatis testimonium scienter adducere, et
falsitatem confirmandam, ipsúmque Deum
falsitatis invocare, & allegare, gravissima semper
irreverentia contra Deum, primam, sanctissimam
& infinitam veritatem neque ulla potest hinc

fare materiae levitas, cum directè peccetur contra perfectionem infinitam Dei: etsi enim in mendacio jocosò, aut officioso, aut rei futilis, ut si dicas, esse viginti nùces, cum scias esse tantum novendecim, secundum se sit materiae levitas; at si juramentò confirmes Deum in testem invocando, fit materia gravissima, & perfecta ratio perjurii. Et bene addit D. Thom. cit. a. 3. in mendaciis istis jocosis, & levibus juramentò confirmatis majorem includi malitiam, & irreverentiam contra Deum, cum absque ulla ratione, vel causa rationabili Dei Nomen adducatur in testimonium falsitatis, quàm in rebus magni momenti. Atque inter propositiones damnatas ab INNOCENTIO XI. meritò numeratur & hæc 24. *Vocare Deum in testem mendacii levis, non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.* Deus, subaudi. Intellige autem semper, si *deliberatè fiat*: sola ergò ignorantia invincibilis, aut inadvertentia inculpabilis, nimirum falsum esse, quod juratur, excusat ab omni peccato perjurii, si reliquæ duæ conditiones justitiæ, & judicii adsint: ignorantia autem, vel inadvertentia culpabilis, si exigua, vel non crassa, vel non affectata, potest aliquando excusare, & veniale reddere hoc peccatum perjurii. Pro quo notatres esse gradus, & velut species perjurii culpabilis, quantum est ex hoc capite, nimirum *perversum, temerarium, & incautum.*

I. Perjurium seu juramentum perversum dicitur, quò juratur falsum cognitum, ut tale; & hoc semper inexcusabiliter in quacunque materia mortale

tale est peccatum, ut jam dictum, neque hic ali
est addendum.

- 130 II. Juramentum temerarium dicitur, quo
tur de re dubia, & incerta juranti, dum quis se
actu dubitans, & pro incerto habens, sitne res
da vera, vel falsa, nihilominus temerarie jurat
unam partem tanquam veram, & certam: &
item semper est peccatum mortale, non solum
ipso, quo ita dubitans & jurans proximo se expo
periculo, verum etiam, quia verè jurando mentitur
jurans rem, ut certam & veram, cum tamen in
te habeat incertam, & dubiam. Secus esset, si
inclinans in unam partem, allegatis certis moti
solum juraret de probabilitate alterius partis.
Joannes requisitus de furto Petri, potest jurare
Petrum vidisse intrantem domum, in qua factum
furtum, uspecto tempore, & inde probabiliter
ijcere, & opinari, illum furti esse reum: & si hoc
dubium, & certum sit, non est perjurus, quia
jurat de facto dubio pro certo, sed de sua credenti
te, vel opinione probabili ex motivo allegato.
- 131 III. Juramentum incautum, quo juratur
debita consideratione & examine, verumne sit
falsum, quod juratur: cum quis scilicet, etiam
non dubitet, tamen se non reflectit, vel confide
& examinat, an omninò verum sit, ac certum
ne, quod juratum est, & tamen simpliciter jurat
& hoc etiam ex genere suo mortale est: licet de
tali juramento veritas subesset, tamen re non
minatâ, vel considerata jurans certus esse non
test, quin falsitas subsit, sicut revera subesse potest

& consequenter proximo se exponit perjurii periculo, gravi Deum afficiens irreverentiâ, ejus primam & infallibilem veritatem in testem vocans rei revera fallibilis, cujus veritatem sufficienter non examinavit, consequenter ex genere suo peccatum mortale erit, si nimirum negligentia, & defectus examinis notabilis sit; si levis sit defectus, excusatur à mortali, & veniale erit. Secundum communem DD. cum *Sanch. Suar. citt.* Et adde in foro conscientiæ nihil referre, quòd jurans postea comperiat, se falsum jurasse, vel verum: dummodò, quando juravit, advertit periculum falsitatis ob considerationis, vel cognitionis suæ defectum.

Cæterum positò (quod contra communem DD. 132 probabiliter docent Vasq. 1. 2. *disp.* 127. c. 3.) perjurium temerarium, vel incautum formaliter non continere malitiam perjurii: quia perversum formaliter definitur *mendacium juratum, confirmatum*: at qui jurat asserens id, quod dubitat, vel non sufficienter examinat, an verum, vel falsum sit, non mentitur; quia nihil asserit contra mentem directè, nisi rem dubiam talem directâ intentione juret tanquam certam; ergo &c.

Certum est tamen continere malitiam perjurii reductivè, & virtualiter, quatenus nimirum ita temerariè, vel incautè jurans se exponit periculo perjurii, quod prævidet, vel prævidere deberet. Unde rectè inferunt idem Vasq. & Laym. c. 14. n. 4. Nec ebrios posse pejerare formaliter; quia non possunt formaliter mentiri defectu deliberationis: neque eos pejerare formaliter; qui ex consuetudine culpa-

bili falsò jurant sine rationis advertentia; et hi peccent jurando, cum illa perjuriam materia illis voluntaria in sua causa, scilicet mala condicione culpabiliter retentâ, non tamen formaliter actu pejerant, quia non mentiuntur, cum jurant contra mentem; quia reverà non ad verum rem juratam esse falsam, nec ne. Sed de hoc

§. II.

Perjurium promissorium,

133 **S**eu juramentum promissorium potest carere simplici veritate, præsentis, & futura. De quo distinctè, ac breviter dicendum, & resolvendum.

I. Juramentum promissorium omnino non est, cum sola verba juramentum significantia proponuntur absque omni animo jurandi, seu in testem invocandi, & promittendi, ac se obligandi, (quemadmodum etiam juramentum amphibologicum cum verbis æquivocis, & restrictivis mentalibus) 1. Si ex justa causa necessitatis, utilitatis gravis fiat, mihi antehac licitum videbatur, sed erroneè; nam & hanc propositionem damus, comperio ab Innocentio XI. 25. *Cum causa licita est jurare sine animo jurandi, sive res sit gravis, sive levis.* 2. Si sine omni causa fiat ex levitate, ludicri, vel officii causâ, veniale est; quia levitas contra divini Nominis, juxta regulam datam in præcepto hujus Præcepti. 3. Si ferriò fiat in re alicujus momenti, cum damno alterius, vel scandalo, peccatum mortale est, & quidem multiplex, cum evadat mendacium perniciosum juxta dicta. 4. *de juramento amphibologico n. 109.* 5. *apud omnes, & satis liquidum ex dictis.*

II. Juramentum promissorium fictum, & factum 134
quidem cum intentione jurandi, ac Deum in testem
invocandi, attamen cum expressa intentione non
promittendi, nec sese obligandi: neque juramen-
tum verum est, neque peccatum mortale est, sed vel
veniale, vel omninò nullum. 1. Non juramentum
verum est; neque enim esse, vel concipi potest ju-
rumentum promissorium absque promissione, &
intentione sese obligandi, seu ut inductivum est ob-
ligationis: si ergo promissionem, seu obligationem
positive excludas, expresse convinceris, nolle pro-
missorie jurare. Vide de hoc dicta supra *in definitio-
ne juramenti promissorii*. Secus est, si animum
jurandi habens, & sciens, quid sit jurare, verba ju-
rumentum promissorium significantia proferas, po-
sitive non excludens animum promittendi; tunc
enim semper censeberis velle promittere, & te ob-
ligare, etsi expressum animum, vel promittendi
intentionem, & te obligandi non habeas. 2. Neque
peccatum mortale est, cum non sit verum perjuri-
um. 3. Sed vel veniale; si nimirum absque omni
animo ita aliquid faciendi fieret, sic enim esset men-
dacium simplex. 4. Vel omninò nullum; si nimi-
rum ita jurans sine animo promittendi juramento
tuo solum velles confirmare propositum, seu vo-
luntatem tuam præsentem efficiendi aliquid, tamen
sine obligatione: tunc enim evaderet purum jura-
mentum assertorium, vel de præsentem voluntate,
vel proposito, absque obligatione in futurum,
quod licitum esse potest.

III. Perjurium assertorium, seu juramentum pro- 135
mis-

missorium factum cum animo & jurandi
mittendi, seu se obligandi, sed carens veritate
fenti, seu intentione adimplendi rem prom
cùm scilicet aliquid juramentò promittis,
nunc non habens animum, seu voluntatem
plendi, vel præstandi id, quod juratus prom
verum perjurium promissorium, semper in
que materia peccatum mortale, neque unquam
materiae parvitate veniale fieri potest; *secundum*
omnes. Quia sic juramentum promissorium
cui præsentis veritatis, seu voluntatis adimpl
rem promissam, habet rationem juramenti
rii, ideòque in proposito est propriè verissim
jurium: atqui in perjurio assertorio nulla dat
vitas materiae excusans ob rationem datam
ced. ergo neque in hoc perjurio promissorio
go serò mihi jures, te velle cras me comitari
nationem, non habens animum id præstandi
pejeras, & mortaliter peccas.

136 IV. Juramentum promissorium carens ve
futurâ tantum, cùm scilicet quis liberè, delib
& culpabiliter non adimplet id, quod antea
juramento promiserat, vel contrarium agit
sine dubio est peccatum mortale ex genere suo
perjurium minus propriè dictum, cùm sine
sit gravis irreverentia erga Deum, proposito
promissionem, divini Numinis, & Nominis a
ritate, & velut fidejussione firmatam, absque
immutare, ac violare; nam homo per promiss
talem velut sibi legem fert sua libera voluntate
juramento, seu divini Nominis autoritate

gillò firmat, ac corroborat: est autem gravis irre-
verentia Dei autoritate abuti ad instabilitatem
nimi, & infidelitatem; consequenter peccatum
mortale, saltem ex genere suo: & quidem ob hanc
plam rationem gravissimi DD. *Cajet. Med. Gabr.*
Less. Val. Sanch. & alii apud citandos, probabiliter
volunt, ita semper esse peccatum mortale, ut nun-
quam ob materiae levitatem veniale fieri possit, eò
quòd allata ratio irreverentiae videatur urgere in
quacunq; materia adeoque etiam pater, qui jura-
vit filium ita meritum virgis caesurum, & postea si-
ne causa id, quod juravit, omittit, peccet mortali-
ter. Sed contra

Dico: *Longe probabilius, & in praxi omninò tu-*
um est, per juratum promissorium ex materia levi-
ate excusari a mortali, & reddi veniale. Sic cum-
nior. DD. S. Anton. Sylvest. Sotus, Navar. Rodri-
quez Suar. alii cum Sanch. l. 3. moral. c. 4. n. 23.
Laym. l. 4. rr. 3. c. 14. n. 6. Ratio est: quia quando-
cunque peccatum ratione materiae augeri vel minui
potest, tunc in eo genere etiam venialiter peccari
potest: atqui communis hominum etiam pruden-
tium persuasio est tantò minorem, vel majorem ir-
reverentiam Deo irrogari, quantò major, vel minor
promissio Deo jurata violatur; nam in juramento
promissorio alicujus operis exequendi, Deus non
adducitur proprie, ut testis veritatis, quantum ad
ipsam adimplerionem operis, sed solum ut sponsor,
vel autoritatem præbens obligationi ad eum mo-
dum, quo si sponsalia in præsentia Principis quasi
autoritatem interponentis celebrantur; certum au-
tem

tem est tantò majorem, vel minorem irreligi-
tiam committi, quantò major, vel minor
quam confirmandã quis alterius, etiam ipsius
authoritate usus est, si postea non impleat
promiserat: ergò tali perjurio etiam veniale
cari poterit contra virtutem Religionis, si
valde levis promissio jurata violetur, v.g. si
amico promisisti convivium accedere, &
sa emaneas. Ut etiam vides in exemplo al-

Confirmatur efficaciter: major est obligatio
seu promissionis factæ ipsi Deo, quàm jur-
promissorii, seu promissionis factæ homini
enim fides immediatè datur ipsi Deo, in hoc
fides datur solùm homini interposito Nomine
authoritate Dei: longè autem major est irre-
tia erga ipsum Deum infidelem esse, quàm er-
minem fidem violando abuti authoritate Dei
violatio voti in materia levi non nisi veniale
reventiam erga Deum continet, ut ex con-
DD. videbimus *cap. seq.* ergo similiter violan-
ramenti promissorii in materia levi veniale
tùm erga Deum irreverentiam continet, ad
culpam venialem non excedet.

338 *Dices:* Non datur parvitas materiæ excu-
juramento assertorio, cur ergò detur in prom-
B. Disparitas grandis est; quia in juramento
torio invocatur Deus in testem veritatis, aut
tis, veritas autem & falsitas consistunt in indi-
li, quod enim verum non est, necessariò falsum
nec datur magis, vel minus falsum: adeòq; De-
vocare in testem falsitatis cujuscunque, semp-

peccatum mortale: at verò in juramento promissorio, quoad veritatem futuram non invocatur Deus in testem ipsius veritatis, vel falsitatis, sed solum quasi in sponsoem obligationis adimplendi rem promissam cum juramento, adeò ut objectum juramenti promissorii non sit veritas, vel falsitas, sed obligatio juramenti ad rem promissam adimplendam: atqui obligatio ad rem promissam adimplendam non consistit in indivisibili, sed major, vel minor est, juxta rationem materiæ majoris, vel minoris momenti; consequenter etiam violatio talis juramenti promissorii non consistit in indivisibili, sed majoris, vel minoris culpæ erit pro ratione materiæ, ergo non semper peccatum mortale, sed ex parvitate materiæ etiam veniale esse poterit.

§. III.

Juramentum carens justitiâ

Non est semper mortale, seu assertorium, seu promissorium sit, veritate constans, & solâ justitiâ carens, scilicet factum de re mala, inhonesta, injusta; non enim propriè, & specificè hîc accipitur justitia pro speciali virtute reddente cuique, quod suum est, sed latè pro quavis honestate, juxta illud Christi: *Oportet me implere omnem justitiâ*. Et Matth. 5. *Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum, & Phariseorum, &c.* Ideòque & opposita injustitia accipitur pro quavis re vel actione illicita, vel inhonesta in quacunque specie peccati. Ita resolves breviter

I. Juramentum assertorium de actione mala, vel iniqua propria, vel aliena (ut diversa sentientes cla-

rè

re concilientur ; ita distinguendum est : si
 ramentum assumatur non ut medium ad
 dum , sed præcisè ad veritatem rei malæ
 vel alienæ confirmandam, tunc quantum est
 tute Religionis , solum est peccatum veniale
 aliundè ex objecto mortale sit ; aut veniale
 tione materiæ : sic intelligendi *Suar.* alii quæ
 munitè cum *Sanch. c. 4. n. 3. Laym. c. 14. n. 1.*
 solutè ita docentes. V. g. *Juras te heri egregie*
ebrium , aut fornicatum cum tali, &c. aut
vellè occidère hominem, fornicari, adulterium
committère (casus non rarus Maritis uxore
gante debitum) hic ratione malæ jactantiæ
complacentiæ de peccato , vel voluntatis peccandi
di , peccasti mortaliter pro ratione materiæ
virtutis oppositæ : at ratione juramenti , &
tum est contra virtutem Religionis , peccatum
venialiter. Ratio est : quia eo casu juramentum
non assumitur , nec Deus invocatur ad testi-
monium peccati, sed præcisè in testimonium
confirmationem veritatis talis rei malæ , vel
tatis malæ ; atque ad fidem faciendam audiendam
de tali re, vel voluntate tua mala veritas aut
fides rei malæ per se mala non est : ergo quod
est ex virtute Religionis, non continet gravem
plus quam venialem irreverentiam contra Deum.

141 Quòd si verò juramentum assumatur ut
 dium ad peccatum vel gravius peccandum in
 in alio , certum omninò esse debet, esse peccatum
 mortale ex genere suo : V. g. Si cum juramento
 proximum injustè infames : jures, hunc committis

omicidium, &c. etiamsi verum, sed occultum sit, nam si falsum, etiam perjurium erit gravissimum) cum juramentò; etsi verissimè contesteris amorem tuum, vel promissiones tuas, ut aliam, vel alias in peccatum inducas, &c. peccas utique mortaliter tiam contra virtutem Religionis; & præter peccatum injustitiæ, infamationis, vel luxuriæ, in confessione aperire teneris. Et hoc cum aliis docet Amb. l. 3. Decal. c. 1. §. 4. Et fatetur Laym. cit. ratio manifesta est: quia licet verè jurent, tamen inastè, & iniquè jurant, Deum in testem inducendæ iniquæ narrationis, ad proximum graviter & injustè infamandum; aut alios in grave peccatum inducendum, quæ sanè gravissimam in Deum irreverentiam continent. Dixi autem, esse peccatum mortale ex genere suo: nimirum in materia graviam si fieret in materia levi; v. g. si jures, Petrum eri habuisse strepitum; aut si jures alicui quidpiam ut alium inducas ad mendacium: probabiliter solum peccatum veniale erit, juxta mox dicenda N. II. sicut etiam gravis est irreverentia testimonium Dei adducere tanquam medium ad grave peccatum, ita si ad leve tantum; levis censeretur irreverentia.

II. Juramentum promissorium de re mortaliter in mala, ac injusta facienda; præter peccatum pravæ voluntatis juxta speciem suam, speciale peccatum mortale est injusti juramenti contra virtutem Religionis; & secundum præceptum Decalogi. *Omnes.* Ratio patet: quia taliter jurans primam Veritatem

ritatem, Deum, constituit, testem, sponforem, fidejussorem, & ideo velut complicem iniquitatis suæ, gravissimâ erga Deum, ejusque infirmitatem irreverentiâ. Quomodo sine dubio cant mortaliter speciali peccatô contra virtutem Religionis in confessione necessariò explicando, promissione jurant se fornicaturos: etiam conatè v.g. si uxor debitum non reddat, &c. ror, duellum injustum inituros, offensam non donaturos proximo, etiam suppliciter vententi, & satisfactionem offerenti, & his similibus.

143 III. Probabilius est juramentum promissum de re, vel actione solùm venialiter mala, vel gratiam mei officiosè mentiturum, filium, fratrem, uxorem non ita meritos verberaturum, solùm peccatum veniale. Ita contra nostrum *sect. præc.* allatum communis DD. Sylv. Cap. 26. Laym. cit. c. 14. n. 9. assert. 6. Ratio tantò major, vel minor irreverentiâ Deo in peccatum contra virtutem Religionis, quantò majus peccatum est, quod quis juramentò committit, proponit, promittit, ac confirmat: ergò juramentò promittere peccatum mortale, est peccatum mortale distinctum contra virtutem Religionis, ita juramentò promittere solùm veniale, si veniale peccatū erit, distinctū contra virtutem Religionis. Ubi insuper observandū: quòd si quis remissè, vel venialiter malā juramentò confirmet, et si istud juramentum adimplet, quasi quid Deo deest gratum, & acceptum, erit speciale peccatum

phemiam, & si rem malam antea juratam, postea opere
complet, quasi ad id teneatur ex vi juramenti & vir-
tute Religionis, velut quid spectans ad cultum, &
obsequium Dei, erit speciale peccatum superstitio-
is, seu cultus indebiti, ac falsi; utrumque ex gene-
re suo mortale est, nisi ignorantia, error & simpli-
tatis ita persuadens a mortali excuset, & venialem,
vel etiam nullam culpam efficiat. Caterum abs-
que illa intentione blasphema, vel superstitiosa rem
malam juratam simpliciter implere, erit peccatum
mortale, vel veniale pro ratione materiae; quia in-
terdicitur, nisi conuatio ejusdem volun-
tatis, quae habita fuit, quando factum est juramen-
tum, ut patet consideranti.

IV. Juramentum promissorium de opere, vel
missionem indifferentem, vel oppositum consiliis Evan-
gelicis per se solum veniale est ob justitiae defectum.
Sylv. Navar. Azor. Suar. Less. *alis* cum Sanch. c. 4.
30. apud Laym. c. 14. n. 10. Et si enim aliqua,
non tamen gravis est irreverentia, jurare rem non
malam, tamen incapacem obligationis juramenti,
illicet indifferentem, aut oppositam consiliis E-
vangelicis: ut si jures, hodie non jejunare, hodie
non bibere aquam, non fore Religiosum, &c. jura-
menta invalida sunt; non tamen mortaliter, sed veni-
titer tantum sunt illicita. Quamvis oppositum sen-
t. Sylv. *Angelus. verb. juramentum*. Rursus ta-
men hic recte monet Sanch. *cit. n. 32.* minus ma-
lum esse jurare rem venialem, indifferentem, vel
oppositam Consiliis Evangelicis animo illam ad-
implendi; sic enim solum peccatum veniale esset

duplex, vel simplex tantum, quam jurare rem sine animo adimplendi; sic enim esset peccatum mortale perjurii contra veritatem juramenti contra verò majus malum est jurare rem mortalem v. g. adulterium, animo eam adimplendi; sic duplex est peccatum mortale, juramenti iniusti, & adulterii propositi, quam jurare rem sine animo eam adimplendi; quia sic est simplex peccatum mortale perjurii. Unde in confessione explicandum esse, si peccatum mortale jurasti, *cum animo implendi*; tunc enim peccatum mortale duplex est. Non item, si jurasti *sine animo adimplendi*, tunc enim est simplex perjurium; sufficiet dicere: semel pejeravi, vel juravi, ut notat Tamb, *cit. c. 3. §. 3. n. 9.*

145 *Petes*: Quòd si quis promittat rem physice moraliter impossibilem, seriò tamen, & an tunc peccandi, v. g. se cras volaturum, vel centum denarios aliudve debitum soluturum, cum tamen sciat, non fore possibile moraliter: casus talibus frequens.

Resp. Peccare sine dubio mortaliter perjurii contra veritatem juramenti: talis enim non potest habere voluntatem adimplendi, quod moraliter impossibile judicat: eadem ratio, si jures temerè non advertendo, quod impossibile, nec ne, quia sic virtualiter factum est, quòd si tamen adsit intentio adimplendi, si possibile sit, veniale tantum rectè censetur, aliis Tamb. *cit.* Tunc enim non contra veritatem vel iustitiam, sed tantum contra iudicium peccatum delinquitur: de quo mox.

§. IV.

Juramentum carens judicio ex consuetudine jurandi.

Juramentum sive assertorium, sive promissori- **146**
 um veritate, ac iustitiâ constans, solo carens ju-
 dicio seu discretionem, utpote quia sine causa rationa-
 bili necessitatis, vel utilitatis proximæ, vel alienæ
 profertur, per se est solum peccatum veniale ple-
 numque. *Communis.* Etenim rem veram, ac justam,
 licitam juramentò, etsi non necessariò confirma-
 tum, non adeò gravis irreverentia est contra Deum
 & virtute Religionis, sed est solum venialis abusus
 Nominis assumpti in vanum; quâ ratione
 etiam excusantur juramenta Mercatorum,
 quando jurare solent tanti, vel pluris sibi mercem
 constare, etsi enim jurent absque Judicio, & ratione
 necessitatis, adeoque venialiter delinquant, non ta-
 men pejerant, cum possit habere bonum sensum:
 ut si delictet æstimato simul labore, periculo, sumptu,
 & c. tanti, vel pluris sibi constare, ut jam supra
 etiam est explicatum.

Dixi autem, *per se esse plerumque veniale*: per **147**
 accidens enim, etiam mortale fieri posse certum est:
 utpote 1. si juramentum eo etiam judicio & discre-
 tione careat, ut non attendatur, an verum, vel fal-
 sum juretur, an bonum, vel malum promittatur, eo
 prolo enim carebit, veritate, & iustitia, juxta dicta
 superius. 2. Ratione contemptus Dei, vel Religio-
 nis formalis, aut virtualis; utpote si res adeò vilis,
 vel absurda esset, ut sine gravi injuria Dei non possit
 Nomen Domini assumi, maxime accedente scan-

K 2

scan-

148 *Traët. III. In II. Præcept. Decal. Cap. I.*
dalo. Ut post *Sanch. cit.* notat *March. cit. q. 1.*
gul. 3. 3. Si quis ita absque judicio ad quodvis
bum jurare solitus advertat se poni in pro
periculo etiam falsorum juramentorum, &
riorum, quòd sanè plerumq; fit, quo sensu *dis-*
dorus l. 2. sent. c. 32. dum usum jurandi facit
perjurii crimen incurrimus: consentiunt Sa
passim. 4. Cum quis advertit ita absque judic
tione, & discretionè jurando ingenerari sibi
tum, & consuetudinè vitiosè jurandi, e
enim censetur velle secutura vitiosa juramen
mortalia, seu venialia: ideòque peccare mort
uti generaliter de peccatis ex consuetudine ex
tum habes *Traët. 1. c. 6. n. 52.* de peccatis
specialiter hìc quoad consuetudinè jurandi
candum est,

*Qua, & qualis consuetudo jurandi
stuat hominem in statu peccati mortali
ideòque specialiter explicanda in con
fessione.*

RÉSOLUTIONES.

1481. **C**onsuetudo culpabiliter retenta jurandi
causa, attamen verum, & cum debita
tentia, & consideratione ad veritatem rei jurandi
non constituit hominem in statu peccati mortali
sed venialis tantum. *Communis.* Ratio est: quia
optime docet *Scotus 3. d. 39. q. unica n. 1.* quia om
habitus totam suam malitiam desumant ex actibus
ex quibus generantur, & ad quos inclinant
possunt habere majorem malitiam, quam ipsi

actus labent: atqui actus ipsi jurandi sine causa rationabili, cum debita tamen advertentia ad veritatem rei jurandæ, sunt solum peccata venialia, ut dictum est: ergo etiam habitus, & consuetudo ita jurandi ex illis actibus generata, atque ad illos inclinans solum constituit hominem in statu peccati venialis, non mortalis, quandiu non advertitur periculum pejerandi mortaliter: ac proin non erit materia necessaria confessionis.

II. Consuetudo culpabiliter retenta jurandi in-149 discretè, & inadvertenter sive verum, sive falsum, constituit hominem in statu peccati mortalis, ita ut homo voluntariè eam extirpare, vel emendare omittens, sit in continuo statu peccati mortalis omissionis; & insuper omnia ejus juramenta vi talis consuetudinis culpabiliter retentæ ita indiscretè, & inadvertenter ad veritatem, vel falsitatem facta (sive re ipsa vera, sive falsa sint) sunt peccata mortalia. Ita communis DD. *Ledesm. Snar. Val. alii cum Sanch. & Laym. lib. 1. tr. 2. c. 3. n. 6.* Et Ratio est: quia omnis voluntariè se constituens, aut relinquens in periculo proximo peccati mortalis, peccat mortaliter: sed talis culpabiliter retinens, vel omittens extirpare consuetudinem talem, ac vi illius ita indiscretè verum, vel falsum jurans, is voluntariè se relinquit, & semper constituit in proximo periculo peccati mortalis, scilicet perjuratorum, ac juramentorum falsorum, ut per se manifestum est; quæ omnia ipsi in illa consuetudine voluntariè, & culpabiliter retenta, tanquam in causa indirectè salutem voluntaria, adeoque ut peccata mortalia impu-

tantur, juxta communem doctrinam in materia voluntario indirecto; ergo est in statu peccati talis.

150 Verum hic gravis difficultas est: an ejus consuetudo culpabiliter retenta jurandi falsi seu pejerandi constituat peccatum distinctum a falsis falsis juramentis, seu perjuriis factis, speciatim in confessione aperiendum? seu, quod in idem dicitur: an is, qui ita ex consuetudine pejeravit, et que ratione blasphemavit, detraxit, &c. tenetur explicare eam circumstantiam pravæ consuetudinis, se nimirum ex mala consuetudine ita fecisse? certum videtur, quod sic, si consuetudo illa pejerandi, blasphemandi &c. esset directe voluntaria, seu actu positivo voluta, vel intenta, ad maiorem habendam facilitatem in peccando, quæ certissima esset perveritas, & sine omni dubio, distinctum numero peccatum ab ipso peccato actuali per blasphemiam, &c. Sed hoc rarius. Quæstio solum est, quando consuetudo prava jurandi culpabiliter retenta, tantum est indirecte, si uel per voluntaria, quatenus nimirum quis non curat eam consuetudinem impedire, vel extirpare pravam. Dico igitur

¶ III. Consuetudo culpabiliter retenta pejerandi falsum deliberate, seu indifferenter verum, vel falsum, probabiliter non est peccatum distinctum a pejerando in confessione ab ipso peccato actuali perjurii, sed sufficit confiteri ipsum actum pejerandi. *aut falsum juravi toties.* Ita post *Joan. Sanch.* alios *Tamb. l. 3. c. 1, §. 5.* Ratio:

licet sit obligatio extirpandi illum habitum pravum
 consuetudinis ex eo, quia est causa facilitans ad pec-
 cata sequentia, & si negligas, sis in statu peccati
 mortalis omissionis, ut dictum est: attamen illa ob-
 ligatio extirpandi consuetudinem est imbibita in
 ipsa obligatione non amplius pejerandi, & cum illa
 moraliter confunditur (neque enim in moralibus
 ita subtilizandum est, ut numero distincta physicè,
 semper censeantur distincta moraliter, ut alibi vi-
 dimus) ergo etiam illud peccatum omissionis ex-
 tirpandi consuetudinem pejerandi moraliter imbi-
 bitur, & confunditur cum ipso peccato novo per-
 jurii; neque ut distinctum ab eo in confessione a-
 periendum est. Certè peccatum esse factum ex
 consuetudine, non est circumstantia speciem mu-
 tans, *secundum omnes*: sed neque notabiliter ag-
 gravans; quin imò, si attentè consideretur, potius
 diminuens; moraliter enim minus deliquisse cen-
 sendus est, qui consuetudinis contractæ impetu pe-
 jeravit, quamvis deliberatè, quàm qui recenti, &
 spontaneâ mente, ac libertate.

Dices: Habens occasionem proximam peccandi 25^a
 (v. g. concubinam domi, malam societatem, &c.)
 teneris illam tollere obligatione distincta, & sub
 peccato distincto ab obligatione evitandi ipsum
 peccatum, ad eò, ut si sciens, & volens non cures tol-
 lere talem occasionem proximam peccandi, eò ipso
 pecces peccato distincto, sive aliud peccatum se-
 quatur, sive non, & distinctè aperiendo in confes-
 sione, *secundum omnes*: atqui ipsa consuetudo
 pejerandi, vel aliter peccandi, maximè est occasio

proxima peccandi: ergo teneris illam tollere
 peccato distincto ab ipso actuali peccato
 Sic doctif. *Castro-Palaus apud Tamburinum*
 concludens: peccas mortaliter, quoties illius
 consuetudinis recordaris, illamque extirpare
 procuras; sicut, si domi concubinam haberes
 advertens ad periculum peccandi, illam non
 moveres, cum posses, &c. *Hæc ille.*

153 *Cæterum* *negendo min. rotundè* multum
 nim per omnem modum differunt occasio, &
 consuetudo peccandi; nam occasio peccandi est
 extrinsecum homini, sensus movens, atque
 & velut activè ad peccatum alliciens, inducens
 vel ejus periculo exponens: ut concubina
 retenta, mala societas, pecunia furaci exposita
 ideòque per se vitanda est, & non vitare volumus
 peccatum distinctum est à peccato occasionato
 verò consuetudo, seu habitus peccandi est quæ
 intrinsecum homini, semper de se quiescens,
 nunquam hominem ad peccatum se sola inducit
 sed tantum excitans occasione extrinsecâ per se
 & phantasiâ solummodo inclinans, & præparans
 rans ad actum promptius seu liberius peccandi
 de quamvis adsit obligatio eum habitum omnino
 extirpandi pro posse, à Confessariis omnimodò
 genda, eam tamen non extirpare, sed puræ
 gentiæ permittere, non est novum distinctum
 moraliter peccatum ab ipsis perjuriis causatis
 dictum est. Hanc doctrinam insinuat *Joan. Serranus*
 apud *Tamb. cit. n. 3.* dicens: *Igitur imperitiam
 est peccati absolutio, volenti, & proponenti*

ationem peccati, & nullam externam habenti occa-
sionem, quantumcunque consuetudini peccati ad-
burin dicto: Sic ille.

Intellige tamen, dummodò actu positivo illam
pravam consuetudinem non acceptet, vel approbet,
sed solum negativè se habens eam vincere negligat;
vel desperet, quod lanè non rarum, & valde notan-
dum Confessario, ne nimium vexet conscien-
tias afflictas: & ideò hic accuratiùs explicare li-
buit.

IV. Consuetudo culpabiliter retenta, indeli- 154
beratè falsum jurandi &c. ex naturali quasi impetu
vitiosi habitus præcipitantis, & deliberationem
prævenientis, omninò peccatum distinctum est
per se aperiendum in confessione, quamvis sæpissi-
mè excusetur pœnitens. *Communis*. Ratio est: quia
tunc non ipsa perjuria actualia vi illius consuetudi-
nis omninò indeliberatè facta, & consequenter in-
voluntaria, peccata sunt; sed ipsa sola
consuetudo culpabiliter retenta, & extirpari neg-
lecta, quatenus est causa illorum materialium per-
juriorum, peccatum est, & quamdiu ea consue-
tudo culpabiliter retinetur, ipsa etiam perjuria facta
imputantur ad peccatum, tanquam indirectè volita
in sua causa, scilicet consuetudine illa: qui enim
culpabiliter retinet, seu extirpare voluntariè ne-
gligit pravam consuetudinem pejerandi; censetur
indirectè velle etiam ipsa perjuria (idémque est
etiam in aliis peccatis) ergò tenetur illam consue-
tudinem in confessione aperire, tanquam per se pec-
catum; & omnino sufficit dicere: contraxi, ac ha-

beo consuetudinem talem malam pejerandi & est opus explicare ipsa peccata v. g. perjuriam dixi, in se directe peccata non sunt, sed solum rectè in illa consuetudine retenta; quamquam sultum sit illa explicare, præsertim si valde frequentia sint, saltem ut Confessarius intelligat, quævis illius malæ consuetudinis.

155 Dixi autem, *sapissimè excusari*: quia reverentius non advertunt homines ad obligationem quam habent, illam extirpandi consuetudinem sit causa proxima illorum malorum, seu peccatorum materialium; & consequenter cum excusati à peccato, etiam excusabuntur à confessione.

156 *Dices*: Si ipsa perjuria v. g. consuetudine liberatè facta non sunt peccata formaliter, sed tantum materialiter juxta *Communem*, quare consuetudo ita indeliberatè jurandi sit peccatum formaliter, & in confessione aperiendum? aut unde malitia consuetudinis, quam ipsorum auctoritas. hinc est: quia causa excusans ipsa perjuriam à peccato formaliter, nimirum ipsa indeliberatè non reperitur etiam in ipsa consuetudine pejerandi quæ semper supponitur culpabiliter, ideoque voluntariè, deliberatè retenta. Res in multis millies inculcanda, & mox iterum in corde

Audisti, semper sermonem esse de consuetudine pejerandi (vel aliter peccandi) *culpabiliter retenta*: nam consuetudo inculpabiliter retenta quocumque jurandi vel pejerandi, vel aliter peccandi videlicet jam revocata per poenam, & effectum positum emendationis, ac conatus adhiberi

eam extirpandam, non constituit amplius hominem in statu peccati ullius; quia simpliciter non est amplius voluntaria: & quæcunque juramenta, perjuria, aliave peccata vi, & naturali, impetu talis consuetudinis absque omni advertentia, vel deliberatione facta, peccata non sunt; quia simpliciter quoque non sunt voluntaria, neque in se directè, ut supponitur, neque indirectè in sua causa, scilicet consuetudine, quippè jam revocatâ, & involuntariâ factâ.

COROLLARIUM NOTABILE.

Quid dicendum de Inductione aliorum ad jurandum?

RESOLUTIO.

I. **N**ullo casu licitum est alterum inducere ad jurandum, vel ab altero juramentum exigere, nisi quando alter licitè potest jurare, juxta tres regulas positas, scilicet *in veritate, in justitia, & in judicio?* adeoque inducens alterum ad jurandum illicitè, scilicet aut in re falsa, aut illicita, aut sine necessitate, cum positivè cooperetur alteri ad malum, peccabit mortaliter, & venialiter, juxta rationem perjurii, vel juramenti illiciti, ad quod alium induxit: in quo sanè Magistratus indiscreti sæpè graviter peccant, absque omni causa vel necessitate juramenta, præsertim à rudibus exigendo, ac multorum perjuriorum causa fiunt.

II. Etiam nunquam licet alterum inducere ad jurandum, vel ab eo juramentum seu assertoriũ, seu promissorium exigere, seu parato, seu imparato, quem

quem scis, vel probabiliter credis pejeraturum
 falsum juraturum, seu promissis juratis non
 rum, etsi alioquin licitè jurare possit, absq[ue]
 sta, & urgente causa: sic enim verè proximi
 ducitur in peccatum: at verò, si justa & propi-
 nata causa adsit, licet, quia ex justa causa licitè
 mus ab alio opus, quod is sine peccato præstare
 test, etsi prævideatur non sine peccato præstare
 nimirum justè a causa excusante solum permissum
 peccatum alterius. Communis DD, cum S. Th. 2. 2. q. 89. a. 4. Suar. Sanch. Laym. cit. 14. n. 8. cit. 1. §. 6. num. 1. Sic imprimis in judicio, ut Deus do aut lex in particulari decernit, ut aliquando controversia iuramentò finiatur; aut una pars iuramentum justè poscit ab altera parte tenetur (ne se suspectum reddat) exigere iuramentum ab illa altera parte, etiamsi privatim sciret, vel probabiliter crederet, illam pejeraturam: nullo tamen modo licet exigere iuramentum ab utraque parte inter ipsas mutuo controversa, quia necessitate altera pars deberet pejerare. Sic 2. etiam extrajudicium, etiam privatus ratione sui juris tuentem, tunc exigat iuramentum ab eo, què probabiliter pejeraturum; v.g. cum quis in gravi necessitate innocentiam contra alterius injuriam aliter probare non potest: ut si injustè, & graviter infamè ab alio, pro veraci, & fideli habito apud alios, ut credas ejus perfidiam, potes ab eo exigere, ut iuraret, quam alii, sciunt esse falsam, etsi scias, quod promptè pejeraturum; quia uteris jure tuo iuramentum jus, vel innocentiam contra alterius injuriam, &

Secd
 Sic den
 ris firm
 sapè à
 alter pe
 tum p
 nemo p
 III.
 dum fa
 esse ver
 commu
 14. n. 8.
 ut Deu
 jurans
 Accipe
 sanè no
 alii con
 (hic er
 ergo pr
 vel dig
 amicos
 obtinet
 Titius
 per iuri
 inquis?
 re ergo
 causa ex
 nempe
 ritur in
 vitatem
 inducen
 tum, &

Sic denique Imperator, vel Princeps ratione fidei-
ris firmandi justè juramenta exigit, & recipit, nimis
sapè à pejeraturis. Denique si solum dubitetur, an
alter pejeraturus sit, etiam sine gravi causa juramen-
tum peti poterit: omnium consensu: cum in dubio
nemo præsumendus sit pejeraturus.

III. Etiam non licet alterum inducere ad juran- 157
dum falsum, quod tamen ipse alter omninò credit
esse verum, citra peccatum mortale inducentis. Ita
communissima DD. cum Suar. l. 3. de jurament. c.
14 n. 8: Ratio est: quia talis sciens, & volens facit,
ut Deus reverà in testem falsi adducatur, quamvis
jurans propter bonam fidem excusetur à peccato.
Accipe exemplum unicum, & applica ad similia
sanè non rara. Titius scit, se esse illegitimè natum,
alii communiter putant esse legitimum pro certo
(hic enim non datur certitudo scientiæ ex visu) is
ergo promovendus ad Ordines, aliudve officium,
vel dignitatem, inquiritur de Natalibus, inducit
amicos, ut pro se jurent: jurant ii bonà fide, & ille
obtinet intentum. Omninò peccavit mortaliter.
Titius inducendo alios ad jurandum falsum, vel
perjurium, etsi materiale tantum. Quà ratione,
inquis? ipse non jurat: jurantes non peccant: qua-
re ergo inducens peccat? Omninò peccat: quia
causa excusans jurantes à peccato perjurii formalis,
nempe error invincibilis, & bona fides, non repe-
ritur in ipso inducente, ac suam illegitimam nati-
vitatem probe sciente, ideoque perjurium respectu
inducentis perjurium formale est; quia & cogni-
tum, & volitum, imò per se intentum. Accipe
similia

similia. Tu sobrius induc ebrium, vel stultum
blasphemandum, vel alterum occidendum;
& doce puerum blasphemare Deum, vel maledicere
Patri; die festo servum ignarum compelle
laborare, negligere Sacrum &c. &c. peccas tu, non
illi. Quare? quia causa excusans reperitur
illis, non in te. An capis hæc? capio, inquit
durus est hic sermo, quis potest eum audire
praxi? audi ergo loquentes molliora, sed an
liberabiliter, tu videris.

160 IV. Contra tamen ejusmodi inductionem
probabiliter esse licitam, docuit *Petrus Hurtado*,
sequitur *Diana p. 5. tr. 7. de scandalo resolut.*
Tancred. apud *Tamb. cit. n. 6.* Ratio jam
est: quia talis inductio non habet malitiam
cum nulla detur juranti occasio peccandi,
enim & sine peccato juratur: neque etiam
malitiam contra Religionem, cum potius De-
calatur à jurante id, quod credit esse verum; nec
dè potest ostendi malitia: ergò non est illicita
hæc ratio jam soluta est N. præc. Nam nec
minor pro altera parte: non enim licet inducere
terum ad rem etiam materialiter tantum
quàm inducens scit esse malam, ut patet irre-
biliter in exemplis allatis. Nihilominus tamè
quòque tandem probabilem cenlet eam sententiam
conaturque dare disparitatem inter nostrum
& exempla allata: nam inducens ebrium ad
cutiendum, puerum ad blasphemandum, servum
laborandum die festo, scit res esse materialiter
las, & factas nullà inducere bonitatem: quare

illud inducere non possumus. At in nostro casu inducens alterum ad jurandum falsum, quod tamen s optimâ fide putat esse verum, inducit ad actû, etsi materialiter malum, tamen formaliter bonum, & verum actum Religionis, quod bonum formale proportionatâ saltem causâ licitè intendere poterimus. Sic ille summarie. Sed non acquiesco. Quæso, ob gravissimam causam morbi v. g. vel pestis animalium, induc servum ignarum ad applicandum medicum certò superstitiosum, specierenus tamen valde religiosum, quo simplex servus vel maximè putet se colere Deum, & reverà colat ob bonâ fidem: an ideo licitè induces? certè non. Idem sit in proposito.

Tandem subtiliori modo, & magis apparenter **161** hanc sententiam defendi posse, cenlet ipse Lugo *cit. tom. 2. de just. disp. 39. Sect. 3. n. 22.* ex eo, quòd taliter inductus non juret de ipso facto, sed tantum de notitia facti, quàm ipse reverà habet, ideòque inducitur ad actum, nec formaliter, nec materialiter malum. Accipe verba Lugonis: *Ego non video cur in prædicto casu non liceret petere a teste, ut non juret rem ita esse, sed solum se existimare, rem ita esse tunc enim procul dubio nec formale, nec materiale perjurium consuleretur, sed verissimum testimoniû nempe de existimatione actuali, quam reverà habet. Hæc tamen ad praxin non facile applicari possent, quia eo ipso, quòd testi cum illa reflexione juramentum consuleris, inciperet fortasse formidare de falsitate sue existimationis.* Sic more suo acutè Lugo. Tu considera. Ego persisto in communi Sententia, simpliciter non licere: etsi in casu difficili aliquando con-

conniverim. Tandem in praxi iterum nota, & imp
simplices, & rusticanos vulgari idiomate comtere a
re planè juramenta, blasphemias, & maledictiones
vulgò schelten/fluchen/schweren/cum tamen ad juram
me differant, ut ex dictis constat: ad hæc ergo cur
notanda in confessionali, cum poenitens advocatu
dicit: ich hab gescholten / geflucht / geschworn
Confessarius in primis petere debet, quibus juratio
usus sit; dein comperto, quòd sint verba juram
tum significantia, quærendum est, an sciat, quòd
jurare, an habuerit veram intentionem jurandi
Deum in testem invocandi? (ex decem vix re
unum) & hoc comperto, denique interrog
erit an verum vel fallum juraverit? si dicat, non
jurasse, rarè condemnandus erit peccati gra
ta dicta hæctenus: si autem fateatur, se falli
râsse sive scienter & deliberatè, sive in dubio
incautè, plerumque censendus erit peccatè
taliter, juxta latè dicta hucusque. Pœnæ
& canonicæ in perjuros nullæ sunt sententia
sed tantum per Judicem ferendæ, ideoque
nos.

APPENDIX.

De Adjuratione juramento affirmati

162 **A** Djuratio definitur: *invocatio Dei, vel alius*
sacra rei ad alterum petendo, vel jubendo, vel
ducendum, vel cogendum ad aliquid agendum,
omittendum: juxta illud Apostoli ad Romanos
Obsecro vos per misericordiam Dei. Adeoque
plex est adjuratio: deprecativa, quâ solum peti

nota, haec & imperativa, quâ jubendo nitimur aliquem indû-
nate comere ad aliquid agendum, vel omittendum invo-
maledictione Dei, vel rei sacræ. Jam vides differentiam
n tamen adjurationis à juramento, & simul affinitatem: quia
l hac ergo iuramento divinum Nomen vel res sacra in-
nitens invocatur ad veritatis assertæ, vel promissionis factæ
/ geschw. confirmationem, ac majorem firmitatem: ita ad-
quibus iuratione divinum Nomen, vel res sacra invocatur
erba jurat majorem confirmationem, & efficaciam nostræ
sciat, petitionis, vel jussionis. In omni ergo adjuratio-
n jurandæ tria omnino necessario concurrunt, *adjurans*,
m vixit *adjuratus*, & *id, per quod juratur*. 1. *Adjurans* est
interrogat ipse homo (de humana enim adjuratione loqui-
dicat, mur) quamquam universaliter omnis natura intel-
ati gratia actualis adjurare possit, utpote ipse Deus, Sancti,
, se falsi Angeli, quin & dæmones: ut Marci 5. Dæmon
in dubio Christum adjuravit: *Adjuro te per Deum vivum,*
peccasse *ne me torqueas*. 2. *Adjuratus* similiter debet esse
cæcæ cu intellectualis, Deus, Angeli, Sancti, Homo, dæ-
tentia non. *Ratio est clara*: quia is tantum potest adju-
o que nari, qui potest moveri adjuratione: nullus autem
potest moveri, nisi percipiat adjurantem, & id, per
quod, & ad quod adjuratur, quod proprium est na-
uræ intelligentis. 3. *id, per quod adjuratur*, est aut
affini ipse Deus, ejusque Nomina, Attributa, Perfectio-
vel alia nes, aut Angeli, & Sancti, aut justii viatores, qua-
l jubent enus apud Deum plurimum valent, veluti Amici
gendum Dei, aut quæcunque res sacræ, in quibus Deus spe-
d Romæ cialiter adoratur, ut Sacramenta, Altaria, Tempa
Adeo que &c. Quod si alium adjures per suam vitam, hono-
um per em, uxorem, liberos &c. non erit adjuratio sacræ;
ad politica, & civilis. De hoc sit

ASSERTIO VII.

163 **A**djuratio tam deprecativa Dei, ac Sanctorum, quam impetrativa, vel coactiva respectu ditorum, etiam demonum, etiam suo sensu rarum irrationalium, licita est & sancta, si conditiones serventur. Sic omnes Catholici

§. I.

Adjuratio deprecativa.

164 **A**djuratio deprecativa ad Deum, Sanctos, Angelos, & quosvis homines, licita est virtutis Religionis: quando nimirum ad per Deum ipsum, vel explicitè, ut per tributa, Perfectiones, Opera Dei, vel implicitè, ut per Sanctos, & res sacras ad latas, & quatenus in eis Deus relucet. Omnia D. Thom. 2.2. a.1. q. 90, Ratio est: Quia adjuratio tribuitur Deo honor & cultus dum ejus Authoritas, quæ & apud ipsum Deum est apud omnes plurimum valeat, assumitur, & ponitur ad aliquid obtinendum sive ab ipso sive à creatura rationali, Angelo, Sancto, quovis. Quoad ipsum Deum est perpetua Ecclesiæ omnes Orationes concludentis nomine, per Dominum nostrum JESUM & frequentissimas adjuraciones repetentis, niis, Benedictionibus &c. Quoad Sanctos homines, per se honestum est ad eos inducere aliquod bonum, uti Authoritate, & reverentia vini Nominis.

165 Cæterum ut licita, & sancta sit adjuratio suo modo conditiones requirit, quas juramentum

ilicet veritatem, justitiam, & judicium. Veritas
 adjurationis consistit in hoc, quòd homo verè inten-
 dit assequi, quòd adjurando petit, & vera sit causa,
 quam petit: quòd si autem quis non habet inten-
 tionem impetrandi, aut fictam allegat causam, v. g.
 rogans paupertatem vel morbum, & per Deum pe-
 ns eleemosynam peccat; raro tamen erit plus,
 ràm veniale, ut bene docet Sanch. cit. lib. 2. De-
 i. c. 42. n. 5. quia in adjuratione non assumitur
 auctoritas divina ad confirmandam talem fictio-
 nem, (sicut in juramento, quòd sanè mortale esset,
 verum perjurium) sed solùm ad inducendos ali-
 ad præbendam eleemosynam, utique actum bo-
 m ex parte dantium; adeoque non committitur
 t. Omnisavis irreverentia erga Deum. *Justitia* adjuratio-
 nis in eo consistit, ut adjurando petatur, vel exigatur
 res justa & licita: quare sicut de juramento di-
 sum est, si adjurando petatur res illicita mortaliter,
 concubitus, furtum &c. sanè mortale erit, si verò
 tatur res illicita venialiter, ut mendacium officio-
 m, computatio non tamen excessiva &c. erit so-
 veniale; irreverentia enim & injuria Dei est, Dei
 auctoritate velle uti ad inducendum alterum ad ma-
 m: gravis quidem; si ad malum mortale; non au-
 tem tam gravis omnium æstimatione, si ad veniale
 m. *Judicium* denique adjurationis consistit in
 inducendoe, ut adjuratio, sicut & juramentum fiat rationa-
 & reverenter, reverenter, & non temerè passim absq; cau-
 , & reverentia: ubi tamen, sicut in juramen-
 djuratio, defectus per se solùm est venialis, scilicet sine
 as juramecessitate, vel reverentia aliquid adjurando à Deo,

vel homine petere, ut ex communi docet
cit. lib. 2. Decal. c. 42. n. 5. ad finem. Tamb.

§. II.

Adjuratio imperativa.

166 **A** Djuratio imperativa, vel coactiva licet
 illis subduntur, & si causa justa sic adjuratur.
 Utpote in re gravi pertinente ad bonum
 vel salutem animæ. *Omnes cum D. Thom.*
 Ratio clara est: quia adjuratione imperativa
 nitur obligatio ad præstandum id, ad quod
 juratur: soli autem Superiores respectu sub-
 ditorum in iis, in quibus subduntur, habent
 tem obligandi, & consequenter etiam adju-
 rative, ut divini Nominis interposita re-
 inducantur magis ad præceptum exequen-
 dum, autem solius adjurationis per se non imponit
 ligatio, sed solum motivum, ut quis Dei
 amore, vel honore moveatur ad aliquid
 vel omittendum; unde subditus transgredien-
 ceptum Superioris cum adjuratione impositam
 lum peccat pro ratione materiæ contra ob-
 anti, non autem contra virtutem Religionis
 ut modò dictum, per adjurationem nulla
 obligatio imponitur, sed solum motivum
 Dei reverentia, amore, vel honore moveatur
 sequendum, ut contra *D. Anton. Armilla*
ex communi rectè docet Sanch. cit.

§. III.

Demonum.

167 **A** Djuratio imperativa seu coactiva dicitur

arcendo illos tanquam hostes, ne hominibus corporaliter, vel spiritualiter noceant, licita est, & sancta &c. quippe Ecclesia habet specialem potestatem à Christo collatam in dæmones, ad eos impediendos, arcendos, expellendos &c. ex illo Marci ult. *in nomine meo dæmonia eijciunt &c.* & Luc. 10. *Domine etiam dæmonia subjiciuntur nobis &c.* & constat ex Exorcismis ad hoc ab Ecclesia institutis. Ibi tria nota. Dæmones adjurari non deprecative, sed ad divini Nominis amore, & reverentiâ, vel ad Dei honorem aliquid faciant, vel omittant, hoc enim frustra peteretur ab eis abjuratis Dei hostibus; sed tantum imperative, ut nimirum Dei timore, & in virtute, ac potestate Nominis divini aliquid facere, vel credere cogantur. 2. Potestas hæc adjurandi, & ejiciendi dæmones non omni homini, sed solum Ministris ad hoc ordinatis, nimirum Exorcistis est tradita, sumitur ex *Act. c. 19.* ubi filiis Scevæ talem potestatem exercentibus objecit dæmon; *Jesum rovi, & Paulum scio, vos autem, qui estis?* 3. Effectus ejus potestatis adjurandi, vel ejiciendi dæmones non innititur per se Sanctitati, vel meritis Ministri, etsi plurimum conferat ex opere operantis, sed invocationi divini Nominis, Fidei, & sanctitati Ecclesie tales adjurationes, vel Exorcismos instituendis, & usurpantis per Ministros tanquam ex opere operato. De quo latè vide *Sanch. cit. lib. 2. c. 42. c. 16.* ubi mirabilia leges.

§. VI.

Creaturarum irrationabilium.

Adjurare res irrationales nocivas, ut lupos, locustas

L 3

custas

cultas, nubes, tempestates &c. directe
 moventes sese, vanum est, & superstitiosum
 tales res aut omninò seipsas movere non possunt
 saltem non ex intentione ad nocendum: neque
 quenter ad adjurationem à suo motu possunt
 re. At verò licitum, & sanctum est, easdem
 rationabiles adjurare indirectè, tanquam
 alio, utpote Deo, Angelo, dæmone: ita ut
 adjuretur, aut deprecative ipse Deus, vel
 ut tale malum avertat, aut tale bonum con
 talem creaturam; aut imperative dæmon
 tales res malum inferat. Atque ita sanè intel
 sunt Exorcismi Ecclesiæ directè ad res irritas
 saltem, aquam, herbas, tempestates &c. vide
sit. lib. 2. c. 24. a. n. 37. & Tamb. lib. 3. De

CAPUT II.

De Voti natura, materia, obligatione & transgressione.

Votum variè accipitur: 1. Apud Graecos accipitur pro quovis bono desiderio. *Prov. 31. quid dilecte votorum meorum id est desideriorum.* Et in Canone Missæ: *Tibi que vota sua:* id est, pia desideria, preces. 2. Apud Aristas votum significat suffragium, vel calculationibus, vel consiliis. 3. Apud Theophrastum proprie, & strictè votum significat promissa Deo factam. *Eccl. 5. Si quid vovisti Deo, non vis reddere: displicet enim ei infidelis & perjurus.*